

Study Circle Career Development Institute

२०२२ सालातील एमपीएससी परीक्षातील भारतीय राज्यघटना घटकावरील प्रश्नसंग्रह

महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगाच्या परीक्षेसाठी उपयुक्त प्रश्नसंग्रह

(४) भारतीय राजकारण व शासन : सार्वजनिक धोरण

- ११) प्रशासन – सार्वजनिक धोरणे आणि कार्यक्रम
- १२) दुर्बल घटक, स्वयंसेवी संस्थांचे सक्षमीकरण
- १३) मानवी हक्क जाहीरनामा
- १४) मूलभूत अधिकार, मूलभूत कर्तव्ये
राज्यधोरणाची मार्गदर्शक तत्त्वे – शिक्षण, युनिफॉर्म सिव्हील कोड
- १५) राष्ट्रीय मानवी हक्क आयोग – एनएससीसी, एनएसटीसी, एनसीबीसी

(३) महाराष्ट्र आणि भारत – भारतीय राजकारण आणि शासन (१५)

- १) संविधान – भारताच्या राज्यघटनेचा प्राथमिक अभ्यास (३)
- २) राजकीय व्यवस्था (३)
- ३) पंचायती राज आणि शहरी शासन (३)
- ४) सार्वजनिक धोरण (३)
- ५) मानवी हक्क समस्या (३)
- १) भारतीय राज्यघटना कशी तयार झाली – संविधान सभा, स्रोत, समित्या, चिन्हे
- २) घटनेच्या प्रस्तावनेमागची भूमिका व तत्त्वे, निधर्मी राज्य, ठळक वैशिष्ट्ये, संविधानातील महत्त्वाची कलमे – परिशिष्टे
- ३) घटनादुरुस्ती, संविधानात्मक आयोग आणि मंडळे
- ४) केंद्र-राज्य संबंध, राज्य निर्मिती, स्वतंत्र न्यायव्यवस्था
- ५) केंद्रीय कार्यकारिणी, संसद, राजकीय पक्ष आणि दबाव गट
- ६) राज्य व्यवस्थापन, राज्य सरकार आणि प्रशासन – कार्यकारी, विधिमंडळ
राज्यपाल मुख्यमंत्री व मंत्रिमंडळ – भूमिका, अधिकार व कार्य
राज्य विधिमंडळ – विधानसभा, विधानपरिषद व त्यांचे सदस्य, अधिकार, कार्य व भूमिका, विधी समित्या
- ७) स्थानिक स्वराज्य संस्थांची / पंचायत राजची उत्क्रांती, ७३ वी आणि ७४ वी दुरुस्ती
- ८) ग्रामपंचायत, तालुका पंचायत, जिल्हा परिषद आणि ग्रामविकास
- ९) नागरी/शहरी प्रशासन – संस्था आणि विकास
जिल्हा – मुलकी व पोलीस प्रशासन
- १०) महत्त्वाचे कायदे, नियम
- ११) प्रशासन – सार्वजनिक धोरणे आणि कार्यक्रम
- १२) दुर्बल घटक, स्वयंसेवी संस्थांचे सक्षमीकरण
- १३) मानवी हक्क जाहीरनामा
- १४) मूलभूत अधिकार, मूलभूत कर्तव्ये
राज्यधोरणाची मार्गदर्शक तत्त्वे-शिक्षण, युनिफॉर्म सिव्हील कोड
- १५) राष्ट्रीय मानवी हक्क आयोग – एनएससीसी, एनएसटीसी, एनसीबीसी

१) संविधान (३)

- ३१) भारतीय राज्यघटना कशी तयार झाली – संविधान सभा, स्रोत, समित्या, चिन्हे
- ३२) घटनेच्या प्रस्तावनेमागची भूमिका व तत्त्वे, निधर्मी राज्य, ठळक वैशिष्ट्ये
संविधानातील महत्त्वाची कलमे – परिशिष्टे
- ३३) घटनादुरुस्ती, संविधानात्मक आयोग आणि मंडळे

२) राजकीय व्यवस्था (३)

- ३४) केंद्र-राज्य संबंध, राज्य निर्मिती, स्वतंत्र न्यायव्यवस्था
- ३५) केंद्रीय कार्यकारिणी, संसद, राजकीय पक्ष आणि दबाव गट
- ३६) राज्य व्यवस्थापन, राज्य सरकार आणि प्रशासन - कार्यकारी, विधिमंडळ
राज्यपाल मुख्यमंत्री व मंत्रिमंडळ - भूमिका, अधिकार व कार्य
राज्य विधिमंडळ - विधानसभा, विधानपरिषद व त्यांचे सदस्य, अधिकार, कार्य व भूमिका, विधी समित्या

३) पंचायती राज आणि शहरी शासन (३)

- ३७) स्थानिक स्वराज्य संस्थांची /पंचायत राजची उत्क्रांती, ७३ वी आणि ७४ वी दुरुस्ती
- ३८) ग्रामपंचायत, तालुका पंचायत, जिल्हा परिषद आणि ग्रामविकास
- ३९) नागरी/शहरी प्रशासन - संस्था आणि विकास
जिल्हा - मुलकी व पोलीस प्रशासन

४) सार्वजनिक धोरण (३)

- ४०) महत्वाचे कायदे, नियम
- ४१) प्रशासन - सार्वजनिक धोरण आणि कार्यक्रम
- ४२) दुर्बल घटक, स्वयंसेवी संस्थांचे सक्षमीकरण

५) मानवी हक्क समस्या (३)

- ४३) मानवी हक्क जाहीरनामा
- ४४) मूलभूत अधिकार, मूलभूत कर्तव्ये
राज्यधोरणाची मार्गदर्शक तत्वे-शिक्षण, युनिफॉर्म सिव्हिल कोड
- ४५) राष्ट्रीय मानवी हक्क आयोग -एनएससीसी, एनएसटीसी, एनसीबीसी

माहिती अधिकार अधिनियम, २००५ /५

- १) कायद्याची उत्क्रांती, सुधारणा व इतर बाबी
- २) कायद्यातील महत्वाची कलमे
- ३) कायद्याशी संबंधित यंत्रणा व अधिकारी
- ४) कायदानुसारची कारवाई व शिक्षेची तरतूद
- ५) कायद्यातील त्रुटी व दुरुस्त्या, अपील

महाराष्ट्र लोकसेवा हक्क, २०१५/५

- १) कायद्याची उत्क्रांती, सुधारणा व इतर बाबी
- २) कायद्यातील महत्वाची कलमे
- ३) कायद्याशी संबंधित यंत्रणा व अधिकारी
- ४) कायदानुसारची कारवाई व शिक्षेची तरतूद
- ५) कायद्यातील त्रुटी व दुरुस्त्या, अपील

भारतीय राजकारण आणि शासन या विषयावर प्रश्न असणाऱ्या महाराष्ट्र

लोकसेवा आयोगाच्या परीक्षा

- १) राज्यसेवा पूर्वपरीक्षा पेपर - १, जानेवारी २०२२
- २) राज्यसेवा पूर्वपरीक्षा पेपर - १, जानेवारी २०२२
- ३) गट - ब संयुक्त पूर्वपरीक्षा, फेब्रुवारी २०२२
- ४) विभागीय एएसओ परीक्षा पेपर - १, मार्च २०२२
- ५) विभागीय एएसओ परीक्षा पेपर - १, मार्च २०२२
- ६) जेमएफसी व दिवाणी न्यायाधीश कनिष्ठ स्तर पूर्व परीक्षा, मार्च २०२२
- ७) गट - क संयुक्त पूर्वपरीक्षा, एप्रिल २०२२
- ८) खात्यांतर्गत पोलीस उपनिरीक्षक पूर्वपरीक्षा, एप्रिल २०२२
- ९) महाराष्ट्र राज्य तांत्रिक पूर्व परीक्षा, एप्रिल २०२२
- १०) राज्यसेवा सामान्य अध्ययन पेपर - १, मे २०२२
- ११) राज्यसेवा सामान्य अध्ययन पेपर - २, मे २०२२
- १२) राज्यसेवा सामान्य अध्ययन पेपर - ३, मे २०२२
- १३) राज्यसेवा सामान्य अध्ययन पेपर - ४, मे २०
- १४) राज्य कर निरीक्षक मुख्य परीक्षा, जुलै २०२२
- १५) खात्यांतर्गत पोलीस उपनिरीक्षक मुख्य परीक्षा, जुलै २०२२
- १६) सहायक कक्ष अधिकारी मुख्य परीक्षा, जुलै २०२२
- १७) लिपिक टंकलेखक मुख्य परीक्षा, ऑगस्ट २०२२
- १८) दुय्यम निरीक्षक मुख्य परीक्षा, ऑगस्ट २०२२
- १९) राज्यसेवा पूर्वपरीक्षा पेपर - १, ऑगस्ट २०२२
- २०) राज्यसेवा पूर्वपरीक्षा पेपर - २, ऑगस्ट २०२२
- २१) कर सहायक मुख्य परीक्षा, ऑगस्ट २०२२
- २२) तांत्रिक सहायक मुख्य परीक्षा, सप्टेंबर २०२२
- २३) उद्योग निरीक्षक मुख्य परीक्षा, सप्टेंबर २०२२
- २४) पोलीस उपनिरीक्षक (मुख्य) परीक्षा, सप्टेंबर २०२२
- २५) वनसेवा मुख्य परीक्षा पेपर - १, ऑक्टोबर २०२२
- २६) गट - ब संयुक्त पूर्वपरीक्षा, ऑक्टोबर २०२२
- २७) राज्य कर निरीक्षक मुख्य परीक्षा, ऑक्टोबर २०२२
- २८) सहायक कक्ष अधिकारी मुख्य परीक्षा, ऑक्टोबर २०२२
- २९) गट - क सेवा संयुक्त पूर्वपरीक्षा, नोव्हेंबर २०२२
- ३०) असिस्टंट टाऊन प्लॅनर परीक्षा, नोव्हेंबर २०२२
- ३१) वरिष्ठ संशोधन अधिकारी परीक्षा, डिसेंबर, २०२२
- ३२) प्रशासकीय अधिकारी परीक्षा, डिसेंबर २०२२
- ३३) विभागीय एएसओ परीक्षा पेपर - १, डिसेंबर २०२२
- ३४) विभागीय एएसओ परीक्षा पेपर - २, डिसेंबर २०२२
- ३५) महाराष्ट्र राज्य तांत्रिक पूर्वपरीक्षा, डिसेंबर २०२२
- ३६) पशुवैद्यकीय अधिकारी परीक्षा, डिसेंबर २०२२

महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगाच्या परीक्षा

- १) राज्यसेवा पूर्वपरीक्षा पेपर - १, जानेवारी २०२२
- २) राज्यसेवा पूर्वपरीक्षा पेपर - १, जानेवारी २०२२
- ३) गट -ब संयुक्त पूर्वपरीक्षा, फेब्रुवारी २०२२
- ४) विभागीय एएसओ परीक्षा पेपर - १, मार्च २०२२
- ५) विभागीय एएसओ परीक्षा पेपर - १, मार्च २०२२
- ६) जेमएफसी व दिवाणी न्यायाधीश कनिष्ठ स्तर पूर्व परीक्षा, मार्च २०२२
- ७) गट -क संयुक्त पूर्वपरीक्षा, एप्रिल २०२२
- ८) खात्यांतर्गत पोलीस उपनिरीक्षक पूर्वपरीक्षा, एप्रिल २०२२
- ९) महाराष्ट्र राज्य तांत्रिक पूर्व परीक्षा, एप्रिल २०२२
- १०) राज्यसेवा सामान्य अध्ययन पेपर - १, मे २०२२
- ११) राज्यसेवा सामान्य अध्ययन पेपर - २, मे २०२२
- १२) राज्यसेवा सामान्य अध्ययन पेपर - ३, मे २०२२
- १३) राज्यसेवा सामान्य अध्ययन पेपर - ४, मे २०२२
- १४) गट-ब, मुख्य परीक्षा पेपर - १, जुलै २०२२
- १५) जेमएफसी मुख्य परीक्षा पेपर-१, जुलै २०२२
- १६) जेमएफसी मुख्य परीक्षा पेपर-२, जुलै २०२२
- १७) पोलीस उपनिरीक्षक मुख्य परीक्षा, जुलै २०२२
- १८) राज्य कर निरीक्षक मुख्य परीक्षा, जुलै २०२२
- १९) खात्यांतर्गत पोलीस उपनिरीक्षक मुख्य परीक्षा, जुलै २०२२
- २०) सहायक कक्ष अधिकारी मुख्य परीक्षा, जुलै २०२२
- २१) गट-क, मुख्य परीक्षा पेपर - १, ऑगस्ट २०२२
- २२) सहायक सरकारी अभियोक्ता परीक्षा पेपर - १, सप्टेंबर २०२२
- २३) सहायक सरकारी अभियोक्ता परीक्षा पेपर - २, सप्टेंबर २०२२
- २४) लिपिक टंकलेखकमुख्य परीक्षा, ऑगस्ट २०२२
- २५) दुय्यम निरीक्षक मुख्य परीक्षा, ऑगस्ट २०२२
- २६) राज्यसेवा पूर्वपरीक्षा पेपर - १, ऑगस्ट २०२२
- २७) राज्यसेवा पूर्वपरीक्षा पेपर - २, ऑगस्ट २०२२
- २८) कर सहायक मुख्य परीक्षा, ऑगस्ट २०२२
- २९) तांत्रिक सहायक मुख्य परीक्षा, सप्टेंबर २०२२
- ३०) गट-ब मुख्य परीक्षा पेपर-१, सप्टेंबर २०२२
- ३१) उद्योग निरीक्षक मुख्य परीक्षा, सप्टेंबर २०२२
- ३२) पोलीस उपनिरीक्षक (मुख्य) परीक्षा, सप्टेंबर २०२२
- ३३) कृषी सेवा मुख्य परीक्षा पेपर - १, ऑक्टोबर २०२२
- ३४) कृषी सेवा मुख्य परीक्षा पेपर - २, ऑक्टोबर २०२२
- ३५) यांत्रिकी अभियांत्रिकी मुख्य परीक्षा पेपर - १, ऑक्टोबर २०२२
- ३६) यांत्रिकी अभियांत्रिकी मुख्य परीक्षा पेपर - २, ऑक्टोबर २०२२
- ३७) वनसेवा मुख्य परीक्षा पेपर - १, ऑक्टोबर २०२२
- ३८) वनसेवा मुख्य परीक्षा पेपर - २, ऑक्टोबर २०२२

- ३९) गट -ब संयुक्त पूर्वपरीक्षा, ऑक्टोबर २०२२
- ४०) राज्य कर निरीक्षक मुख्य परीक्षा, ऑक्टोबर २०२२
- ४१) सहायक कक्ष अधिकारी मुख्य परीक्षा, ऑक्टोबर २०२२
- ४२) विद्युत अभियांत्रिकी मुख्य परीक्षा पेपर -१, ऑक्टोबर २०२२
- ४३) विद्युत अभियांत्रिकी मुख्य परीक्षा पेपर -२, ऑक्टोबर २०२२
- ४४) स्थापत्य अभियांत्रिकी मुख्य परीक्षा पेपर -१, ऑक्टोबर २०२२
- ४५) स्थापत्य अभियांत्रिकी मुख्य परीक्षा पेपर -२, ऑक्टोबर २०२२
- ४६) गट-क सेवा संयुक्त पूर्वपरीक्षा, नोव्हेंबर २०२२
- ४७) असिस्टंट टाऊन प्लॅनर परीक्षा, नोव्हेंबर २०२२
- ४८) अनुवादक (मराठी) चाळणी परीक्षा, डिसेंबर, २०२२
- ४९) वरिष्ठ संशोधन अधिकारी परीक्षा, डिसेंबर, २०२२
- ५०) प्रशासकीय अधिकारी परीक्षा, डिसेंबर २०२२
- ५१) विभागीय एसओ परीक्षा पेपर -१, डिसेंबर २०२२
- ५२) विभागीय एसओ परीक्षा पेपर -२, डिसेंबर २०२२
- ५३) महाराष्ट्र राज्य तांत्रिक पूर्वपरीक्षा, डिसेंबर २०२२
- ५४) स्टेनो मराठी परीक्षा, डिसेंबर २०२२
- ५५) स्टेनो इंग्रजी परीक्षा, डिसेंबर २०२२
- ५६) पशुवैद्यकीय अधिकारी परीक्षा, डिसेंबर २०२२

महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग परीक्षा २०२३

- १) भारताचा इतिहास आणि भारतीय राष्ट्रीय चळवळ (१५)
- २) महाराष्ट्र, भारत आणि जागतिक भूगोल (१५)
- ३) भारतीय राज्यव्यवस्था आणि शासन (१५)
- ४) आर्थिक आणि सामाजिक विकास (१५)
- ५) परिस्थितिकी, जैव-विविधता आणि हवामान बदल (१०)
- ६) सामान्य विज्ञान (१५)
- ७) चालू घडामोडी - राष्ट्रीय आणि आंतरराष्ट्रीय महत्त्व (१५)
- ८) तार्किक आणि विश्लेषणात्मक क्षमता (१०)
- ९) सामान्य मानसिक क्षमता (७)
- १०) मूलभूत संख्यात्मक क्षमता (८)
- ११) निर्णयक्षमता आणि समस्या सोडवणूक, संवाद कौशल्य व आंतरव्यक्ती कौशल्य (५)
- १२) आकलन, मराठी आणि इंग्रजी भाषा आकलन कौशल्ये (५०)
- १३) माहिती अधिकार अधिनियम (५)
- १४) महाराष्ट्र लोकसेवा हक्क (५)
- १५) माहिती व संप्रेषण तंत्रज्ञान (१०)

(१) भारताचा इतिहास आणि भारतीय राष्ट्रीय चळवळ (१५)

- १) प्राचीन भारताचा इतिहास (४)
- २) मध्ययुगीन भारताचा इतिहास (३)
- ३) आधुनिक भारताचा इतिहास (४)
- ४) भारतीय राष्ट्रीय चळवळ (४)

(२) महाराष्ट्र, भारत आणि जागतिक भूगोल (१५)

- १) जगाचा भौतिक भूगोल (३)
- २) जगाचा सामाजिक भूगोल (१)
- ३) जगाचा आर्थिक भूगोल (१)
- ४) भारताचा भौतिक भूगोल (२)
- ५) भारताचा सामाजिक भूगोल (१)
- ६) भारताचा आर्थिक भूगोल (२)
- ७) महाराष्ट्राचा भौतिक भूगोल (२)
- ८) महाराष्ट्राचा सामाजिक भूगोल (१)
- ९) महाराष्ट्राचा आर्थिक भूगोल (२)

(३) महाराष्ट्र आणि भारत - भारतीय राजकारण आणि शासन (१५)

- १) संविधान - भारताच्या राज्यघटनेचा प्राथमिक अभ्यास (३)
- २) राजकीय व्यवस्था (३)
- ३) पंचायती राज आणि शहरी शासन (३)
- ४) सार्वजनिक धोरण (३)

- ५) मानवी हक्क समस्या (३)
- * माहिती अधिकार अधिनियम, २००५
- * महाराष्ट्र लोकसेवा हक्क, २०१५

(४) आर्थिक आणि सामाजिक विकास (१५)

- १) शाश्वत विकास (२)
- २) गरिबी (२)
- ३) समावेश (२)
- ४) लोकसंख्याशास्त्र (२)
- ५) सामाजिक क्षेत्रातील उपक्रम (२)
- ६) भारतीय अर्थव्यवस्था - सार्वजनिक वित्त (१)
- ७) विदेशी व्यापार (१)
- ८) बँकिंग, महागाई (१)
- ९) उद्योग (१)
- १०) शेती (१)

(५) परिस्थितिकी, जैव-विविधता आणि हवामान बदल (१०)

- १) परिस्थितिकी (२)
- २) जैवविविधता (२)
- ३) हवामान बदल (२)

(६) सामान्य विज्ञान (१५)

- १) भौतिकशास्त्र (३)
- २) रसायनशास्त्र (३)
- ३) प्राणिशास्त्र (२)
- ४) वनस्पतिशास्त्र (२)
- ५) कृषी / शेतीसंलग्न विज्ञान (२)
- ६) आरोग्यशास्त्र (५)
- ७) विज्ञान आणि तंत्रज्ञान (२)
- * माहिती व संप्रेषण तंत्रज्ञान

(७) चालू घडामोडी, राष्ट्रीय आणि आंतरराष्ट्रीय महत्त्व (१५)

- १) राजकीय घटना (२)
- २) आर्थिक व वित्तीय घटना (२)
- ३) वैज्ञानिक घटना (२)
- ४) सामाजिक व शैक्षणिक घटना (२)
- ५) भौगोलिक, सांस्कृतिक व साहित्यिक घटना (३)
- ६) नेमणुका व पुरस्कार घटना (२)
- ७) सामान्यज्ञान व क्रीडाविषयक घटना (२)

(८) तार्किक तर्क आणि विश्र्लेषणात्मक क्षमता (१०)

- १) दिलेल्या वाक्यरचनेवरून निर्णय, निष्कर्ष काढणे
- २) विधाने आणि युक्तिवाद, विधाने आणि गृहितके, विधाने आणि निष्कर्ष
- ३) परिस्थिती आणि प्रतिसाद, परिच्छेदांवरून निष्कर्ष काढणे
- ४) विधान आणि कृतीचा मार्ग, प्रतिपादन आणि कारण, विधानाच्या सत्यतेची पडताळणी
- ५) बैठक, क्रम व मांडणी व्यवस्था, मानांकन चाचणी, तुलना
- ६) नातेसंबंध
- ७) मशीन इनपुट आणि चिन्हे, गणितीय तर्क
- ८) स्थान निश्चिती चाचणी, दिशानिर्देश
- ९) विश्र्लेषण, निर्णय घेणे, समस्या सोडवणे
- १०) कूट माहितीवरील प्रश्न

(९) सामान्य मानसिक क्षमता (७)

- १) क्रम आणि मालिका १
- २) क्रम आणि मालिका २
- ३) सांकेतिक भाषा/ कोडिंग-डिकोडिंग
- ४) साम्य, तुलना, वर्गीकरण
- ५) गणितीय / अंकगणितीय क्रिया
- ६) आकृत्यांवर प्रश्न १
- ७) आकृत्यांवर प्रश्न २

(१०) मूलभूत संख्यात्मक क्षमता (८)

- १) अंकगणितीय कौशल्य – दशांश अपूर्णांक, बेरीज, वजाबाकी, गुणाकार, भागाकार आणि सरलीकरण
संख्याप्रणाली – लसावि, मसावि, घातांक, वर्गमूल आणि घनमूल
- २) टक्केवारी, भागीदारी आणि गुंतवणूक, गुणोत्तर आणि प्रमाण, साखळी नियम
- ३) वेळ आणि अंतर, रेल्वेगाड्या, बोट आणि जलप्रवाह
- ४) विक्री आणि खरेदी, सवलत, नफा आणि तोटा, सरळ व्याज आणि चक्रवाढ व्याज
- ५) वेळ आणि काम, पाईप, घड्याळ, कॅलेंडर, वयावरील प्रश्न
- ६) संभाव्यता, क्रमचय, सरासरी
- ७) भूमिती – क्षेत्रफळ, घनफळ आणि परिमिती
- ८) आलेख, तक्ते, डेटा सफिसिएन्सी

(११) निर्णयक्षमता आणि समस्या सोडवणूक, संवाद कौशल्य- आंतरव्यक्ती कौशल्य (५)

- १) परिस्थिती हाताळणे
- २) प्रशासकीय क्षमता
- ३) सामाजिक धार्मिक समस्या
- ४) भ्रष्टाचार, सचोटी, नैतिकता
- ५) व्यवस्थापकीय कौशल्ये

(१२) उतारे, मराठी आणि इंग्रजी भाषा आकलन कौशल्य(४०)

- १) ऐतिहासिक घटना
- २) साधनसंपत्ती व पर्यावरणीय बाबी
- ३) राजकीय क्षेत्र
- ४) आर्थिक व सामाजिक विकास
- ५) विज्ञान व तंत्रज्ञान क्षेत्र
- ६) कला, सहित्य व सांस्कृतिक क्षेत्र
- ७) मराठी भाषा आकलन कौशल्य
- ८) इंग्रजी भाषा आकलन कौशल्य

(१३) माहिती अधिकार अधिनियम, २००५ (५)

- १) कायद्याची उत्क्रांती, सुधारणा व इतर बाबी
- २) कायद्यातील महत्त्वाची कलमे
- ३) कायद्याशी संबंधित यंत्रणा व अधिकारी
- ४) कायद्यानुसारची कारवाई व शिक्षेची तरतूद
- ५) कायद्यातील त्रुटी व दुरुस्त्या, अपील

(१४) महाराष्ट्र लोकसेवा हक्क, २०१५ (५)

- १) कायद्याची उत्क्रांती, सुधारणा व इतर बाबी
- २) कायद्यातील महत्त्वाची कलमे
- ३) कायद्याशी संबंधित यंत्रणा व अधिकारी
- ४) कायद्यानुसारची कारवाई व शिक्षेची तरतूद
- ५) कायद्यातील त्रुटी व दुरुस्त्या, अपील

(१५) माहिती व संप्रेषण तंत्रज्ञान (१०)

- १) संगणक तंत्रज्ञान – आधुनिक समाजातील संगणकाची भूमिका, वेगवेगळ्या क्षेत्रातील जीवनात संगणकाचा वापर
- २) कम्युनिकेशन तंत्रज्ञान – डाटा कम्युनिकेशन, नेटवर्किंग आणि वेब टेक्नॉलॉजी
- ३) सायबर गुन्हे व त्यास प्रतिबंध
- ४) शासनाचे आयटी कार्यक्रम – मिडीया लॅब एशिया, विद्या वाहिनी, ज्ञान वाहिनी, सामूहिक माहिती केंद्र इत्यादी
- ५) माहिती तंत्रज्ञान उद्योग – माहिती तंत्रज्ञान उद्योगातील मूलभूत प्रश्न व त्याचे भवितव्य, नवीन उद्योग म्हणून माहिती तंत्रज्ञानाचा निरनिराळ्या सेवा सुविधांची माहिती मिळण्यासाठी होणारा उपयोग, भारतातील माहिती तंत्रज्ञान उद्योगाची वाढ व त्याचा दर्जा.

महाराष्ट्र नागरी सेवा राजपत्रित पूर्व परीक्षा २०२३

महाराष्ट्र अराजपत्रित सेवा (गट ब व गट क) पूर्व परीक्षा २०२३

महाराष्ट्र अराजपत्रित सेवा मुख्य परीक्षा (गट ब)/(गट क) २०२३

३. महाराष्ट्र नागरी सेवा राजपत्रित परीक्षा -२०२३

३.१	महाराष्ट्र नागरी सेवा राजपत्रित पूर्व परीक्षा - २०२३	(१) राज्य सेवा -३३ संवर्ग (२) यांत्रिकी अभियांत्रिकी सेवा (३) विद्युत अभियांत्रिकी सेवा (४) स्थापत्य अभियांत्रिकी सेवा (५) विद्युत व यांत्रिकी अभियांत्रिकी सेवा (६) कृषि सेवा (७) सहायक नियंत्रक वैधमापनशास्त्र (८) अन्न व औषध प्रशासकीय सेवा (९) वनसेवा	वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी	फेब्रुवारी, २०२३	०४ जून, २०२३	जुलै, २०२३
-----	--	---	-----------------------	------------------	--------------	------------

२. महाराष्ट्र अराजपत्रित गट-ब व गट-क सेवा संयुक्त परीक्षा -२०२३

२.१	महाराष्ट्र अराजपत्रित गट-ब व गट-क सेवा संयुक्त पूर्व परीक्षा -२०२३	(१) सहायक कक्ष अधिकारी (२) राज्य कर निरीक्षक (३) पोलीस उपनिरीक्षक (४) दुय्यम निबंधक, श्रेणी-१/मुद्रांक निरीक्षक (५) कर सहायक (६) दुय्यम निरीक्षक, राज्य उत्पादन शुल्क (७) उद्योग निरीक्षक (८) लिपिक-टंकलेखक (९) तांत्रिक सहायक, विमा संचालनालय (१०) सहायक मोटार वाहन निरीक्षक	वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी	जानेवारी, २०२३	३० एप्रिल, २०२३	जून, २०२३
-----	--	--	-----------------------	----------------	-----------------	-----------

महाराष्ट्र नागरी सेवा राजपत्रित संयुक्त पूर्व परीक्षा
MAHARASHTRA CIVIL SERVICES GAZETTED COMBINE
PRELIMINARY EXAMINATION

-: SCHEME OF EXAMINATION:-

Paper No. and Code	Marks	Duration	Standard	Medium	Nature of Paper
Paper I (Compulsory) (514)	200	Two hours	Degree	Marathi & English	Objective Type
Paper II (Qualifying) (515)	200	Two hours	Topic No.(1) to (5) Degree level Topic No.(6) class X level Topic No. (7) class X/XII level		

टीप - सामान्य अध्ययन पेपर क्रमांक २ (CSAT) हा अर्हताकारी (Qualifying) असून अर्हताप्राप्त करण्यासाठी किमान ३३% गुण मिळविणे आवश्यक राहिल. या पेपरमध्ये किमान ३३% गुण प्राप्त करणाऱ्या उमेदवारांची पेपर क्रमांक १ मधील गुणांच्या आधारे महाराष्ट्र नागरी सेवा राजपत्रित मुख्य परीक्षेसाठी गुणवत्ता यादी तयार करण्यात येईल.

नकारात्मक गुणदान:- पेपर क्रमांक १ करिता व पेपर क्रमांक २ मधील “Decision making & Problem Solving” चे प्रश्न वगळून उर्वरित प्रश्नांकरिता नकारात्मक गुणदान लागू राहिल.

- १) प्रत्येक चुकीच्या उत्तराकरिता २५% किंवा १/४ एवढे गुण एकूण गुणांमधून वजा/ कमी करण्यात येतील.
- २) एखाद्या प्रश्नाची एकापेक्षा अधिक उत्तरे दिली असल्यास अथवा ज्या उमेदवाराने उत्तरपत्रिकेत पूर्ण वर्तुळ चिन्हांकित केले नसेल अशा प्रश्नाचे उत्तर चुकीचे समजण्यात येऊन त्या प्रश्नाच्या उत्तराकरिता २५% किंवा १/४ एवढे गुण एकूण गुणांमधून वजा/कमी करण्यात येतील.
- ३) बरीलप्रमाणे कार्यपद्धतीचा अवलंब करताना एकूण अंतिम गुणांची बेरीज अपूर्णाकात आली तरीही ती अपूर्णाकातच राहिल व पुढील कार्यवाही त्याच्या आधारे करण्यात येईल.
- ४) एखाद्या प्रश्नाचे उत्तर अनुत्तरित असेल तर, अशा प्रकरणी नकारात्मक गुणांची पद्धत लागू असणार नाही.

SYLLABUS

Paper I - (200 marks)	
(1)	Current events of state, national and international importance.
(2)	History of India and Indian National Movement with some weightage to Maharashtra
(3)	Maharashtra, India and World Geography - Physical, Social, Economic Geography of Maharashtra, India and the World.
(4)	India and Maharashtra - Polity and Governance - Constitution, Political System, Panchayati Raj, Urban Governance, Public Policy, Rights issues, etc.
(5)	Economic and Social Development - Sustainable Development, Poverty, Inclusion, Demographics, Social Sector initiatives, etc.
(6)	General issues on Environmental Ecology, Bio-diversity and Climate Change - that do not require subject specialisation.
(7)	General Science.

SYLLABUS

Paper I - (200 marks)	
(1)	Current events of state, national and international importance.
(2)	History of India and Indian National Movement with some weightage to Maharashtra
(3)	Maharashtra, India and World Geography - Physical, Social, Economic Geography of Maharashtra, India and the World.
(4)	India and Maharashtra - Polity and Governance - Constitution, Political System, Panchayati Raj, Urban Governance, Public Policy, Rights issues, etc.
(5)	Economic and Social Development - Sustainable Development, Poverty, Inclusion, Demographics, Social Sector initiatives, etc.
(6)	General issues on Environmental Ecology, Bio-diversity and Climate Change - that do not require subject specialisation.
(7)	General Science.

Paper II....

1

Paper II - (200 marks)	
(1)	Comprehension
(2)	Interpersonal skills including communication skills.
(3)	Logical reasoning and analytical ability.
(4)	Decision - making and problem - solving.
(5)	General mental ability.
(6)	Basic numeracy (numbers and their relations, orders of magnitude, etc.) (Class X level), Data interpretation (Charts, graphs, tables, data sufficiency etc.- Class X level)
(7)	Marathi and English Language Comprehension skills (Class X/XII level)

Note 1 : Questions relating to Marathi and English Language Comprehension skill of Class X/XII level (last item in the Syllabus of Paper II) will be tested through passages from Marathi and English language without providing cross translation thereof in the question paper.

Note 2 : The questions will be of multiple choice, objective type.

Note 3 : It is mandatory for the candidate to appear in both the Papers of Maharashtra Civil Services Gazetted (Prelim) Examination for the purpose of evaluation. Therefore a candidate will not be considered for evaluation in case he / she does not appear in both the papers of Maharashtra Civil Services Gazetted (Prelim) Examination.

Date :- 7th December, 2022

**Secretary,
Maharashtra Public Service Commission**

महाराष्ट्र अराजपत्रित सेवा परीक्षा (गट ब व गट क)
Maharashtra Non Gazetted Services Examination
(Group B and Group C)

- परीक्षेचे टप्पे- १. संयुक्त पूर्व परीक्षा- १०० गुण
 २. स्वतंत्र मुख्य परीक्षा - ४०० गुण (एकूण २ पेपर)
 ३. शारीरिक चाचणी व मुलाखत - केवळ पोलीस उप-निरीक्षक पदाकरी शारीरिक चाचणी - १०० गुण व मुलाखत - ४० गुण.
 ४. सहायक मोटार वाहन निरीक्षक गट- क पदाच्या पूर्व परीक्षेकरीता सदर अभ्यासक्रमात लागू. मात्र, स्वतंत्र मुख्य परीक्षा - ३०० गुण.

महाराष्ट्र अराजपत्रित सेवा संयुक्त पूर्व परीक्षा (गट ब व गट क)
Maharashtra Non Gazetted Services Combined Preliminary Examination (Group B and Group C)

-: परीक्षा योजना :-

प्रश्नपत्रिकेची संख्या - एक

विषय व सांकेतांक	प्रश्नसंख्या	एकूण गुण	दर्जा	माध्यम	परीक्षेचा कालावधी	प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप
सामान्य क्षमता चाचणी (सांकेतांक क्र. १०६१)	१००	१००	पदवी	मराठी व इंग्रजी	एक तास	वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी

नकारात्मक गुणदान -

१) प्रत्येक चुकीच्या उत्तराकरीता २५% किंवा १/४ एवढे गुण एकूण गुणांमधून वजा/ कमी करण्यात येतील.
२) एखाद्या प्रश्नाची एकापेक्षा अधिक उत्तरे दिली असल्यास अथवा ज्या उमेदवाराने उत्तरपत्रिकेत पूर्ण वर्तुळ चिन्हांकित केले नसेल अशा प्रश्नाचे उत्तर चुकीचे समजण्यात येऊन त्या प्रश्नाच्या उत्तराकरीता २५% किंवा १/४ एवढे गुण एकूण गुणांमधून वजा/कमी करण्यात येतील.
३) वरीलप्रमाणे कार्यपद्धतीचा अवलंब करताना एकूण अंतिम गुणांची बेरीज अपूर्णाकात आली तरीही ती अपूर्णाकातच राहिल व पुढील कार्यवाही त्याच्या आधारे करण्यात येईल.
४) एखाद्या प्रश्नाचे उत्तर अनुत्तरित असेल तर, अशा प्रकरणी नकारात्मक गुणांची पद्धत लागू असणार नाही.

-: अभ्यासक्रम :-

अनु. क्रमांक	विषय
	सामान्य क्षमता चाचणी
१)	इतिहास - आधुनिक भारताचा विशेषतः महाराष्ट्राचा इतिहास.
२)	भूगोल - महाराष्ट्राच्या भूगोलाच्या विशेष अभ्यासासह - पृथ्वी, जगातील विभाग, हवामान, अक्षांश-रेखांश, महाराष्ट्रातील जमिनीचे प्रकार, पर्जन्यमान, प्रमुख पिके, शहरे, नद्या, उद्योगधंदे, इत्यादी.
३)	अर्थव्यवस्था - भारतीय अर्थव्यवस्था - राष्ट्रीय उत्पन्न, शेती, उद्योग, परकीय व्यापार, बँकिंग, लोकसंख्या, दारिद्र्य व बेरोजगारी, मुद्रा आणि राजकोषीय नीति, इत्यादी. शासकीय अर्थव्यवस्था - अर्थसंकल्प, लेखा, लेखापरीक्षण, इत्यादी.
४)	चालू घडामोडी - जागतिक तसेच महाराष्ट्रासह भारतातील.
५)	राज्यशास्त्र
६)	सामान्य विज्ञान - भौतिकशास्त्र (Physics), रसायनशास्त्र (Chemistry), प्राणिशास्त्र (Zoology), वनस्पतीशास्त्र (Botany), आरोग्यशास्त्र (Hygiene).
७)	अंकगणित - बेरीज, वजाबाकी, गुणाकार, भागाकार, दशांश, अपूर्णांक व टक्केवारी इत्यादी
८)	वृद्धिमापन चाचणी - उमेदवार किती लवकर व अचूकपणे विचार करू शकतो हे आजमावण्यासाठी प्रश्न

दिनांक - १५ नोव्हेंबर, २०२२

सचिव
महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग

महाराष्ट्र अराजपत्रित सेवा मुख्य परीक्षा (गट ब)
Maharashtra Non Gazzeted Services Main Examination (Group B)

-: परीक्षा योजना :-

प्रश्नपत्रिकांची संख्या - दोन

पेपर क्र.-१ - २०० गुण

पेपर क्र.-२ - २०० गुण

एकूण - ४०० गुण

शारीरिक चाचणी व मुलाखत - केवळ पोलीस उप निरीक्षक पदाकरीता

(शारीरिक चाचणी - १०० गुण, मुलाखत - ४० गुण)

पेपर क्र. व संकेतांक	विषय	प्रश्नसंख्या	गुण	दर्जा	माध्यम	परीक्षेचा कालावधी	प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप
१ (सांकेतांक १०६२)	मराठी	५०	१००	बारावी	मराठी	एक तास	वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी
	इंग्रजी	५०	१००	पदवी	इंग्रजी		
२ (सांकेतांक १०६३)	सामान्य अध्ययन व बुद्धिमत्ता चाचणी	१००	२००	पदवी	मराठी व इंग्रजी	एक तास	वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी

नकारात्मक गुणदान -

१) प्रत्येक चुकीच्या उत्तराकरीता २५% किंवा १/४ एवढे गुण एकूण गुणांमधून वजा/ कमी करण्यात येतील.
२) एखाद्या प्रश्नाची एकापेक्षा अधिक उत्तरे दिली असल्यास अथवा ज्या उमेदवाराने उत्तरपत्रिकेत पूर्ण वर्तुळ चिन्हांकित केले नसेल अशा प्रश्नाचे उत्तर चुकीचे समजण्यात येऊन त्या प्रश्नाच्या उत्तराकरीता २५% किंवा १/४ एवढे गुण एकूण गुणांमधून वजा/कमी करण्यात येतील.
३) वरीलप्रमाणे कार्यपद्धतीचा अवलंब करताना एकूण अंतिम गुणांची बेरीज अपूर्णाकात आली तरीही ती अपूर्णाकातच राहिल व पुढील कार्यवाही त्याच्या आधारे करण्यात येईल.
४) एखाद्या प्रश्नाचे उत्तर अनुत्तरित असेल तर, अशा प्रकरणी नकारात्मक गुणांची पद्धत लागू असणार नाही.

-: अभ्यासक्रम :-

पेपर क्रमांक - १ - मराठी, इंग्रजी या विषयामध्ये खालील घटक/ उपघटकांचा समावेश असेल.

अ.क्र.	विषय
१	मराठी :- सर्वसामान्य शब्दसंग्रह, वाक्यरचना, व्याकरण, म्हणी व वाक्यप्रचार यांचा अर्थ आणि उपयोग तसेच उताऱ्यावरील प्रश्नांची उत्तरे
२	इंग्रजी :- Common Vocabulary, Sentence structure, Grammar, use of Idioms and phrases & their meaning and comprehension of passage.

महाराष्ट्र अराजपत्रित सेवा मुख्य परीक्षा (गट क)
(सहायक मोटार वाहन निरीक्षक पद वगळून अन्य पदांकरीता)
Maharashtra Non Gazzeted Services Main Examination (Group C)
(All posts excluding Assistant Motor Vehicle Inspector Post)

-: परीक्षा योजना :-

प्रश्नपत्रिकांची संख्या - दोन

पेपर क्र.-१ - २०० गुण

पेपर क्र.-२ - २०० गुण

एकूण - ४०० गुण

पेपर क्र. व संकेतांक	विषय	प्रश्नसंख्या	गुण	दर्जा	माध्यम	परीक्षेचा कालावधी	प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप
१ (सांकेतांक १०६४)	मराठी	५०	१००	बारावी	मराठी	एक तास	वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी
	इंग्रजी	५०	१००	पदवी	इंग्रजी		
२ (सांकेतांक १०६५)	सामान्य अध्ययन व बुद्धिमत्ता चाचणी	१००	२००	पदवी	मराठी व इंग्रजी	एक तास	वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी

नकारात्मक गुणदान -

१) प्रत्येक चुकीच्या उत्तराकरीता २५% किंवा १/४ एवढे गुण एकूण गुणांमधून वजा/ कमी करण्यात येतील.
२) एखाद्या प्रश्नाची एकापेक्षा अधिक उत्तरे दिली असल्यास अथवा ज्या उमेदवाराने उत्तरपत्रिकेत पूर्ण वर्तुळ चिन्हांकित केले नसेल अशा प्रश्नाचे उत्तर चुकीचे समजण्यात येऊन त्या प्रश्नाच्या उत्तराकरीता २५% किंवा १/४ एवढे गुण एकूण गुणांमधून वजा/कमी करण्यात येतील.
३) वरीलप्रमाणे कार्यपद्धतीचा अवलंब करताना एकूण अंतिम गुणांची बेरीज अपूर्णाकात आली तरीही ती अपूर्णाकातच राहिल व पुढील कार्यवाही त्याच्या आधारे करण्यात येईल.
४) एखाद्या प्रश्नाचे उत्तर अनुत्तरित असेल तर, अशा प्रकरणी नकारात्मक गुणांची पद्धत लागू असणार नाही.

-: अभ्यासक्रम :-

पेपर क्रमांक - १ - मराठी, इंग्रजी या विषयामध्ये खालील घटक/ उपघटकांचा समावेश असेल.

अ.क्र.	विषय
१	मराठी :- सर्वसामान्य शब्दसंग्रह, वाक्यरचना, व्याकरण, म्हणी व वाक्प्रचार यांचा अर्थ आणि उपयोग तसेच उताऱ्यावरील प्रश्नांची उत्तरे
२	इंग्रजी :- Common Vocabulary, Sentence structure, Grammar, use of Idioms and phrases & their meaning and comprehension of passage.

पेपर क्रमांक -२ - सामान्य क्षमता चाचणी या विषयामध्ये खालील घटक/ उपघटकांचा समावेश असेल.

अ.क्र.	विषय
१.	सामान्य बुद्धिमापन व आकलन - उमेदवार किती लवकर व अचूकपणे विचार करू शकतो हे आजमावण्यासाठी प्रश्न
२.	चालू घडामोडी - जागतिक तसेच महाराष्ट्रासह भारतातील.
३.	अंकगणित व सांख्यिकी
४.	माहितीचा अधिकार अधिनियम २००५ (as updated) व महाराष्ट्र लोकसेवा हक्क अधिनियम २०१५
५.	भारतीय संघ राज्यव्यवस्था, भारतीय राज्यघटना, स्थानिक स्वराज्य संस्था, कार्यकारी मंडळ, न्यायमंडळ व विधीमंडळ इत्यादी घटना कशी तयार झाली आणि घटनेच्या प्रस्तावनेमागची भूमिका व तत्वे, घटनेची महत्वाची कलमे / ठळक वैशिष्ट्ये, केंद्र व राज्य संबंध, निधर्मी राज्य, मूलभूत हक्क व कर्तव्ये, राज्याच्या धोरणाची मार्गदर्शक तत्वे- शिक्षण, युनीफॉर्म सिव्हील कोड, स्वतंत्र न्यायपालिका, राज्यपाल, मुख्यमंत्री व मंत्रीमंडळ-कर्तव्ये, अधिकार व कार्य, राज्य विधीमंडळ- विधानसभा, विधानपरिषद व त्यांचे सदस्य, अधिकार, कार्य व कर्तव्ये, विधी समित्या इत्यादी
६.	भारताचा व महाराष्ट्राचा भूगोल - महाराष्ट्राचा व भारताचा प्राकृतिक (Physical) भूगोल, मुख्य प्राकृतिक (Physiographic) विभाग, हवामान शास्त्र (Climate), पर्जन्यमान व तापमान, पर्जन्यातील विभागवार बदल, नद्या, पर्वत व पठार, विविध भुरूपे, राजकीय विभाग, प्रशासकीय विभाग, नैसर्गिक संपत्ती- वने व खनिजे, मानवी व सामाजिक भूगोल, लोकसंख्या, लोकसंख्येचे स्थानांतर (Migration of Population) व त्याचे उगम (Source) आणि इष्टस्थानावरील (Destination) परिणाम, ग्रामीण वस्त्या व तांडे, झोपडपट्ट्या व त्यांचे प्रश्न. पर्यावरण - मानवी विकास व पर्यावरण, पर्यावरणपूरक विकास, नैसर्गिक साधनसंपत्तीचे संधारण विशेषतः वनसंधारण, विविध प्रकारची प्रदूषणे व पर्यावरणीय आपत्ती, पर्यावरण संवर्धनात कार्यरत असलेल्या राज्य / राष्ट्र/ जागतिक पातळीवरील संघटना / संस्था इत्यादी.
७.	सामान्य विज्ञान व तंत्रज्ञान — अ) भौतिकशास्त्र (Physics), ब) रसायनशास्त्र (Chemistry), क) प्राणीशास्त्र (Zoology), ड) वनस्पतीशास्त्र (Botany) इ) दूर संवेदन, हवाई व ड्रोन छायाचित्रण, भौगोलिक माहिती प्रणाली व त्याचे उपयोजन (Remote Sensing, Aerial and drone photography, Geographic Information System (GIS) and it's application etc.) फ) माहिती व संप्रेषण तंत्रज्ञान (Information and communication technology.)
८.	अर्थव्यवस्था व नियोजन, विकास विषयक अर्थशास्त्र १ समग्रलक्षी अर्थशास्त्र १.१ समग्रलक्षी अर्थशास्त्र: १.२ वृद्धी आणि विकास : १.३ सार्वजनिक वित्त : १.४ आंतरराष्ट्रीय व्यापार आणि आंतरराष्ट्रीय भांडवल: २ भारतीय अर्थव्यवस्था २.१ भारतीय अर्थव्यवस्था, भारतीय अर्थव्यवस्थेची आव्हाने व आर्थिक सुधारणा २.२ भारतीय शेती व ग्रामीण विकास: २.३ सहकार : २.४ मौद्रिक व वित्तीय क्षेत्र: २.५ सार्वजनिक वित्त आणि वित्तीय संस्था: २.६ उद्योग व सेवा क्षेत्र : २.७ पायाभूत सुविधा विकास : २.८ आंतरराष्ट्रीय व्यापार आणि भांडवल : २.९ महाराष्ट्राची अर्थव्यवस्था :

महाराष्ट्र अराजपत्रित सेवा मुख्य परीक्षा (गट ब) / (गट क) २०२३

पेपर क्रमांक - १ : मराठी व इंग्रजी

१) मराठी भाषा (५०)

- (१) सर्वसामान्य शब्दसंग्रह / १५
- (२) वाक्यरचना / १३
- (३) व्याकरण / १२
- (४) म्हणी व वाक्प्रचार (अर्थ व उपयोग) / ५
- (५) उतान्यावरील प्रश्नोत्तरे / ५

(२) इंग्रजी भाषा / ५०

- (6) Common Vocabulary / 10
- (7) Sentence Structure / 20
- (8) Grammar / 10
- (9) Use of Idioms and Phrases / 5
- (10) Comprehension / 5

पेपर क्रमांक - २ : सामान्य अध्ययन व बुद्धिमापन चाचणी

- १) महाराष्ट्राचा भूगोल / १०
- २) पर्यावरण / ५
- ३) भारतीय राज्यघटना / १०
- ४) माहिती अधिकार अधिनियम, २००५ / ५
- ५) महाराष्ट्र लोकसेवा हक्क, २०१५ / ५
- ६) समग्रलक्ष्यी अर्थशास्त्र / ५
- ७) भारतीय अर्थव्यवस्था / १०
- ८) सामान्य विज्ञान व तंत्रज्ञान / १०
- ९) माहिती व संप्रेषण तंत्रज्ञान / ५
- १०) चालू घडामोडी - जागतिक तसेच महाराष्ट्रासह भारतातील / १५
- ११) सामान्य बुद्धिमापन व आकलन / १०
- १२) अंकगणित आणि सांख्यिकी / १०

महाराष्ट्र अराजपत्रित सेवा मुख्य परीक्षा (गट क)
सहायक मोटार वाहन निरीक्षक मुख्य परीक्षा
Maharashtra Non Gazzeted Services Main Examination (Group C)
Assistant Motor Vehicle Inspector Main Exam

-: परीक्षा योजना :-

प्रश्नपत्रिकांची संख्या - एक

विषय व सांकेतांक	दर्जा	माध्यम	प्रश्नसंख्या	गुण	परीक्षेचा कालावधी	प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप
यंत्र अभियांत्रिकी व स्वयंचल अभियांत्रिकी विषयावर आधारित (सांकेतांक क्र.२४)	विहित विषयातील पदविकेसमान	इंग्रजी	१५०	३००	दोड तास	वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी

नकारात्मक गुणदान -

१) प्रत्येक चुकीच्या उत्तराकरीता २५% किंवा १/४ एवढे गुण एकूण गुणांमधून वजा/ कमी करण्यात येतील.
२) एखाद्या प्रश्नाची एकापेक्षा अधिक उत्तरे दिली असल्यास अथवा ज्या उमेदवाराने उत्तरपत्रिकेत पूर्ण वर्तुळ चिन्हांकित केले नसेल अशा प्रश्नाचे उत्तर चुकीचे समजण्यात येऊन त्या प्रश्नाच्या उत्तराकरीता २५% किंवा १/४ एवढे गुण एकूण गुणांमधून वजा/कमी करण्यात येतील.
३) वरीलप्रमाणे कार्यपद्धतीचा अवलंब करताना एकूण अंतिम गुणांची बेरीज अपूर्णाकात आली तरीही ती अपूर्णाकातच राहिल व पुढील कार्यवाही त्याच्या आधारे करण्यात येईल.
४) एखाद्या प्रश्नाचे उत्तर अनुत्तरित असेल तर, अशा प्रकरणी नकारात्मक गुणांची पद्धत लागू असणार नाही.

-: अभ्यासक्रम :-

अ.क्र.	विषय
1	Strength of Materials: Simple stress, strain energy, shearing force and bending moment, moment of inertia, Principle planes and stresses, slope, and deflection. Direct and bending stresses, Theory of torsion, assumptions, torsional stresses, and strains.
2	Manufacturing Processes: Engineering materials and their properties, Metal cutting process: Turning, Drilling, Milling, Boring, Broaching, Finishing and super finishing. Plastics and their processing Metal joining processes, NC-CNC, and non-conventional machining methods.
3	Theory of Machines: Kinematics and dynamics of machines, role of friction, power transmission equipment such as fly wheel, clutch, belt drive and governors. Principle of gyroscopes and its effects, Applications of cams.
4	Hydraulics and hydraulic machineries: - Fluids and their properties, Laminar and turbulent flow, Bernoulli's Equation, Fluid Pressure, Pascal's Law, Surface tension, fluid flow and its measurement. Hydraulic turbines, Hydraulic pumps.

5	Thermal Engineering and refrigeration Sources of energy: Conventional and non-conventional, Laws of thermodynamics, Principle and working of heat engines, air compressors. Air Standard, vapors power and Gas power cycles. Refrigerator and heat pump, Vapor compression and vapor absorption refrigeration systems,
6	Industrial Engineering and Management: Types of Management and organization and their functions, Industrial acts, Types of production, plant layouts, process planning, work study, statistical quality control, Metrology.
7	Power Developing Systems and construction: chassis, layout types, Sub-systems of automobile. SI/CI -Two stroke, four stroke construction and working, types of Chassis and frames CRDI, MPFI system, Fuel pumps and fuel injector ECU for CI engine, Ignition systems used in the automobile.
8	Cooling and Lubrication systems: Cooling system: purpose, types of cooling system, troubles, and remedies of cooling system. lubrication systems: - Types of lubricants, multi viscosity oils, chassis lubrication. Engine lubrication: -types of lubricating systems, crankcase ventilation, Engine lubrication troubles and remedies.
9	Transmission systems: Construction and working of single plate, multi-plate, cone clutch, centrifugal clutch. Faults and remedies/repairs of clutches. Gear Box – Construction and working of sliding mesh, constant mesh, synchromesh, torque converter, Faults, and remedies/repairs of gear box.
10	Steering Systems and starting drives: Front axle, types of stub axle, steering geometry, Ackerman's mechanism. Under steer, over steer, steering linkage. Type of steering gears, Power steering wheel alignment, wheel balancing starter motor drive-Bendix drive, over running clutch drive, follow thru drive Construction and working of dynamo and alternator, specifications of alternator Cutouts, relay, and regulator.
11	Differential, rear axle and brakes: - Differential - function, construction, working Principle, Transfer case Types of rear axle: - semi-floating, full floating bearing, three quarter floating axle Types of brakes: - drum brakes, disk brakes. Hand Brake/ Parking Brake. hydraulic, air brakes, Brake troubleshooting, ABS.
12	Vehicle maintenance and Transport Management: Performance of vehicles, engine electrical and electronics, workshop layout, repairing and servicing, Emission measurements and control techniques. Elements of transport and its operations.
13	Automobile Electrical and Electronic systems, Battery, Starting system, Alternators, Charging, Inspection, and maintenance of electrical systems.
14	Introduction to Electric Vehicles: Introduction to Energy Storage Requirements in Hybrid and Electric Vehicles: - Battery based energy storage, Battery Specifications, Battery Management System.
15	Motor Vehicle Act and Road Safety Introduction to Vehicle Act and Road Safety, Licensing, registration, Motor Vehicle Act, Taxation, Insurance etc Organization structure of RTO Department, Passenger comfort and safety.

दिनांक - ५ डिसेंबर, २०२२

सचिव
महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग

दिवाणी न्यायाधीश कनिष्ठ स्तर व न्यायदंडाधिकारी प्रथम वर्ग परीक्षा – २०२३

Civil judge (Junior Div) & Judicial Magistrate (1st Class)

Preliminary Examination

- * Standard : Suitable to the post
- * Maximum Marks : 100
- * Medium : English
- * Duration : Two Hours
- * Nature of the paper : Objective type (multiple choice question)

पूर्वपरीक्षेचा अभ्यासक्रम

- १) कोड ऑफ क्रिमिनल प्रोसिजर
- २) सिव्हिल प्रोसिजर कोड
- ३) एव्हिडन्स ॲक्ट
- ४) ट्रान्सफर ऑफ प्रॉपर्टी ॲक्ट
- ५) स्पेसिफिक रिलिफ ॲक्ट
- ६) महाराष्ट्र रेंट कंट्रोल ॲक्ट
- ७) लिमिटेशन ॲक्ट
- ८) कॉन्स्टिट्युशन ऑफ इंडिया
- ९) इंडियन पिनल कोड
- १०) लॉ ऑफ कॉन्ट्रॅक्ट, सेल ऑफ गुड्स ॲक्ट अँड पार्टनरशिप ॲक्ट

- * **Syllabus for Competitive Examination to the post of recruitment for Civil judge (junior Division) & Judicial Magistrate (First Class) (Preliminary) Examination under judicial Service of the Government of Maharashtra .**

- 1) Code of Criminal Procedure
- 2) Civil Procedure Code
- 3) Evidence Act
- 4) Transfer of property Act
- 5) Specific Relief Act
- 6) Maharashtra Rent Control Act
- 7) Limitation Act
- 8) Constitution of India
- 9) Indian penal Code
- 10) Law of Contracts, Sale of Goods Act & Partnership

**Syllabus for Competitive Examination for recruitment to the posts of
Civil Judge (Junior Division)& Judicial Magistrate(First Class)(Main) Examination
under Judicial Service of the Government of Maharashtra.**

Standard : Suitable to the post

Nature of the paper : Conventional type

Medium : Marathi/English

Maximum Marks : 100

Duration : Three Hours

Paper-I

- (अ) सिविल प्रोसिजर कोड (Civil Procedure Code)
(ब) ट्रान्सफर ऑफ प्रॉपर्टी अॅक्ट (Transfer of Property Act)
(क) स्पेसिफिक रिलीफ अॅक्ट (Specific Relief Act)
(ड) लॉ ऑफ कॉन्ट्रक्ट्स, सेल ऑफ गुड्स अॅक्ट तसेच पार्टनरशीप अॅक्ट (Law of Contracts, Sale of Goods Act & Partnership Act.)

Paper-II

- (अ) इंडियन पिनल कोड (Indian Penal Code)
(ब) एव्हिडन्स अॅक्ट (Evidence Act)
(क) कोड ऑफ क्रिमिनल प्रोसिजर (Code of Criminal Procedure)
(ड) अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती [अत्याचार प्रतिबंधक] अधिनियम-1989 व नागरी हक्क संरक्षण अधिनियम - 1955 (Scheduled Castes & Scheduled Tribes [Prevention of Atrocities] Act-1989 And Protection of Civil Rights Act - 1955)
(इ) कायदेविषयक ताज्या घडामोडीबाबत निबंध (Essay On Current Legal Topic) [Approximately 800 Words]

मौखिक व व्यक्तीमत्त्व चाचणी - ५० गुण

महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगाच्या परीक्षेसाठी उपयुक्त प्रश्नसंग्रह

(४) भारतीय राजकारण व शासन : सार्वजनिक धोरण

भारतीय राजकारण आणि शासन विषयाचे घटक, उपघटक आणि महत्वाचे मुद्दे

- १) भारतीय राज्यघटना कशी तयार झाली - संविधान सभा, स्रोत, समित्या, चिन्हे
- २) घटनेच्या प्रस्तावनेमागची भूमिका व तत्त्वे, निधर्मी राज्य, ठळक वैशिष्ट्ये, संविधानातील महत्वाची कलमे - परिशिष्टे
- ३) घटनादुरुस्ती, संविधानात्मक आयोग आणि मंडळे
- ४) केंद्र-राज्य संबंध, राज्य निर्मिती, स्वतंत्र न्यायव्यवस्था
- ५) केंद्रीय कार्यकारिणी, संसद, राजकीय पक्ष आणि दबाव गट
- ६) राज्य व्यवस्थापन, राज्य सरकार आणि प्रशासन - कार्यकारी, विधिमंडळ
राज्यपाल मुख्यमंत्री व मंत्रिमंडळ - भूमिका, अधिकार व कार्य
राज्य विधिमंडळ - विधानसभा, विधानपरिषद व त्यांचे सदस्य, अधिकार, कार्य व भूमिका, विधी समित्या
- ७) स्थानिक स्वराज्य संस्थांची / पंचायत राजची उत्क्रांती, ७३ वी आणि ७४ वी दुरुस्ती
- ८) ग्रामपंचायत, तालुका पंचायत, जिल्हा परिषद आणि ग्रामविकास
- ९) नागरी/शहरी प्रशासन - संस्था आणि विकास
जिल्हा - मुलकी व पोलीस प्रशासन
- १०) महत्वाचे कायदे, नियम
- ११) प्रशासन - सार्वजनिक धोरणे आणि कार्यक्रम
- १२) दुर्बल घटक, स्वयंसेवी संस्थांचे सक्षमीकरण
- १३) मानवी हक्क जाहीरनामा
- १४) मूलभूत अधिकार, मूलभूत कर्तव्ये
राज्यधोरणाची मार्गदर्शक तत्त्वे - शिक्षण, युनिफॉर्म सिव्हील कोड
- १५) राष्ट्रीय मानवी हक्क आयोग - एनएससीसी, एनएसटीसी, एनसीबीसी

(११) प्रशासन – सार्वजनिक धोरणे आणि कार्यक्रम

- १) प्रशासन व नोकरशाही – तत्त्वे, विकास
- २) प्रशासकीय विभाग व रचना
- ३) वित्तीय प्रशासन
- ४) सार्वजनिक धोरण
- ५) विकास कार्यक्रम
- ६) प्रशासकीय कायदे व नियम
- ७) प्रशासकीय कामकाज

१) प्रशासन व नोकरशाही – तत्त्वे, विकास

- १) नोकरशाहीची पद्धतशीरपणे सैद्धांतिक मांडणी सर्वप्रथम कोणी केली ?
 - १) हर्बर्ट सायमन
 - २) मेरी पार्कर फॉलेट
 - ३) वुल्ड्रो विल्सन
 - ४) मॅक्स वेबर
 - 1) Who had systematically theorized bureaucracy for the first time ?
 - 1) Herbert Simon
 - 2) Mary Parker Collett
 - 3) Woodrow Wilson
 - 4) Max Weber
 - २) नोकरशाहीशी संबंधित खालील कोणते विधान बरोबर आहे/आहेत ?
 - a) नोकरशाही हा शब्द प्रथम ग्रीक भाषेत 'ब्यूरोक्रॅटिक' वरून अठराव्या शतकात ग्रीक वाणिज्य मंत्र्याने कार्यरत सरकारचा संदर्भ देण्यासाठी वापरला.
 - b) याचे प्रमुख योगदानकर्ते मार्क्स, मॅक्स वेबर आणि रॉबर्ट मिशेल्स आहेत.
- पर्यायी उत्तरे :**
- १) फक्त (a)
 - २) फक्त (b)
 - ३) दोन्हीही
 - ४) एकही नाही
- 2) Which of the following statements is/are correct regarding bureaucracy ?
 - a) The term 'bureaucracy' was first used in the Greek form 'bureaucratic' by Greek minister of commerce in the eighteenth century to refer to the government in operation.
 - b) The major contributions have come from Marx, Max Weber and Robert Michels.
- Answer Options :**
- 1) Only (a)
 - 2) Only (b)
 - 3) Both
 - 4) Neither
- ३) डेव्हिड ओसबॉर्न आणि टेड गॅबलर यांच्या कोणत्या ग्रंथामध्ये 'नव लोक व्यवस्थापन' ही संकल्पना मांडण्यात आली ?
 - १) Towards New Public Administration
 - २) Reinventing Government
 - ३) The New State
 - ४) Dynamic Administration
- 3) In which of these books did David Osborne and Ted Gaebler introduce the concept of New Public Management ?
 - 1) Towards New Public Administration
 - 2) Reinventing Government
 - 3) The New State
 - 4) Dynamic Administration

- ४) खालीलपैकी कोणते विधान चुकीचे आहे ?
- १) नागरी सेवा परीक्षेसाठी कोठारी समितीने वयोमर्यादा २१-२६ वर्षे अशी सुचविलेली होती.
 - २) नागरी सेवा परीक्षेला सर्वसाधारण उमेदवार आणि अनुसूचित जाती/जमातीचे उमेदवार या सर्वांना फक्त दोन वेळा बसू द्यावे अशी शिफारस कोठारी समितीने केली होती.
 - ३) भारतीय प्रशासकीय सेवा, भारतीय पोलीस सेवा आणि भारतीय वन सेवेतील एक-तृतीयांश पदे (जागा) राज्यसेवेतील अधिकाऱ्यांच्या पदोन्नतीने भरल्या जाव्यात, अशी शिफारस कोठारी समितीने केली होती.
 - ४) वरीलपैकी एकही नाही
- 4) Which one of the following statements is incorrect ?
- 1) The age-limit for the civil service examination recommended by the Kothari Committee was 21 — 26 years.
 - 2) The Kothari Committee had recommended only two attempts for the civil service examination for both the general and the SC/ST candidates.
 - 3) The Kothari Committee had recommended one-third posts in the IAS, IPS and Indian Forest Service (IPS) to be filled in by promotion of officers employed in the state services.
 - 4) None of the above
- ५) प्रशासनावरील न्यायिक नियंत्रणाच्या संदर्भात अवैधकृती म्हणजे :
- १) कायद्यातील चूक
 - २) सत्य शोधण्यात चूक
 - ३) अधिकाराचा गैरवापर
 - ४) प्रक्रियेतील चूक
- 5) In the context of judicial control over administration, malfeasance stands for :
- 1) Error of Law
 - 2) Error of fact-finding
 - 3) Abuse of authority
 - 4) Error of procedure
- ६) खालीलपैकी कोणते घटक भारतीय विदेश सेवेच्या प्रशिक्षणाचा भाग आहेत ?
- a) राष्ट्रीय प्रशासन प्रबोधिनी येथे पायाभूत अभ्यासक्रम
 - b) जिल्हा प्रशिक्षण
 - c) परदेशातील भारतीय दूतावासात भाषांचे प्रशिक्षण
 - d) भारत दर्शन दौरा
 - e) सैनिकी शाखेत संलग्न प्रशिक्षण
- पर्यायी उत्तरे :**
- १) (a), (b) आणि (c)
 - २) (b), (c) आणि (d)
 - ३) (a), (c), (d) आणि (e)
 - ४) वरील सर्व
- 6) Which of the following are the components of training for Indian Foreign Service ?
- a) Foundational course at the National Academy of Administration
 - b) District training
 - c) Language training at an Indian mission abroad
 - d) Bharat Darshan tour
 - e) Attachment to a military unit
- Answer Options :**
- 1) (a), (b) and (c)
 - 2) (b), (c) and (d)
 - 3) (a), (c), (d) and (e)
 - 4) All of the above

२) प्रशासकीय विभाग व रचना

१) जोड्या लावा :

(मुंबई शेरीफ)

(कार्यकाळ)

अ) डॉ. इंदू सहानी

I) २००६

ब) सुनील गावस्कर

II) २००८

क) किरण शांताराम

III) १९९५

ड) डॉ. विजयपत सिंघानिया

IV) २००२

पर्यायी उत्तरे :

	अ	ब	क	ड
१)	II	III	IV	I
२)	I	II	III	IV
३)	III	IV	I	II
४)	IV	I	II	III

1) Match the following :

(Sheriff of Mumbai)

(Tenure)

a) Dr. Indu Shahani

I) 2006

b) Sunil Gavaskar

II) 2008

c) Kiran. Shantaram

III) 1995

d) Dr. Vijaypat Singhania

IV) 2002

Answer options :

	(a)	(b)	(c)	(d)
1)	II	III	IV	I
2)	I	II	III	IV
3)	III	IV	I	II
4)	IV	I	II	III

२) "मंत्र्याच्या उत्तरदायित्वाचे दोन पैलू आहेत. मंत्र्याला त्याच्या अधिकार क्षेत्रात पूर्ण स्वायत्तता असते. ओघाने त्याचाच परिणाम म्हणून त्याच्या सर्व कर्मचाऱ्यांच्या कृतींची पूर्ण जबाबदारी त्याने घेतली पाहिजे." हे विधान कोणाशी संबंधित आहे ?

१) कृष्ण मेनन समिती

२) छगला आयोग

३) प्रशासकीय सुधारणा आयोग

४) गोपालस्वामी अयंगर अहवाल

2) 'the doctrine of ministerial responsibility has two facets. The minister has complete autonomy within his sphere of authority. As a necessary corollary, he must take full responsibility for the action of his servants.'

This statement is associated with :

1) Krishna Menon Committee

2) Chagla Commission

3) Administrative Reforms Commission

4) Gopalswamy Ayangar Report

३) कोणत्या प्रशासकीय विभागात जिल्ह्याची संख्या अधिक आहे ?

१) पुणे विभाग

२) नागपूर विभाग

३) कोकण विभाग

४) औरंगाबाद विभाग

3) Which Administrative Division consists more number of districts ?

1) Pune Division

2) Nagpur Division

3) Konkan Division

4) Aurangabad Division

- ४) 'सचिवालय म्हणजे निर्णय-निर्धारण संस्था आणि संचालनालय म्हणजे अंमलबजावणी करणारी संस्था असा फरक समाप्त केला पाहिजे' अशी शिफारस कोणत्या समितीने-आयोगाने केली आहे ?
- १) राजस्थान प्रशासकीय सुधार समिती २) मध्यप्रदेश प्रशासकीय सुधार आयोग
३) पंजाब प्रशासकीय सुधार आयोग ४) केरळ प्रशासकीय पुनर्रचना आणि अर्थव्यवस्था समिती
- 4) Which committee/commission has recommended that 'the distinction between the Secretariat as a policy-making body and the directorate as a policy-implementing body should be abolished'?
- 1) Rajasthan Administrative Reforms Committee
2) Madhya Pradesh Administrative Reforms Commission
3) Punjab Administrative Reforms Commission
4) Kerala Administrative Reorganisation and Economy Committee
- ५) मुख्य सचिवांबाबत खालील विधाने विचारात घ्या :
- a) मुख्य सचिव पद हे १७९९ मध्ये लॉर्ड वेलस्ली याने निर्माण केले.
b) इतर सचिवांच्या तुलनेत त्याचे पद समानातील पहिला यापेक्षा मोठे आहे.
c) २००४ मध्ये पी. सी. होटा समितीच्या शिफारशीनुसार मुख्य सचिवाचे पद हे प्रमाणित करण्यात आले आहे आणि ते भारत सरकारच्या सचिवा समान केले गेले.
- पर्यायी उत्तरे :**
- १) विधाने (a) आणि (b) बरोबर, विधान (c) चुकीचे २) विधान (a) बरोबर, विधाने (b) आणि (c) चुकीचे
३) विधाने (b) आणि (c) बरोबर, विधान (a) चुकीचे ४) सर्व विधाने बरोबर
- 5) Consider the following statements about Chief Secretary :
- a) The office of a Chief Secretary was created in 1799 by Lord Wellesley.
b) His position vis-a-vis other Secretaries is more than primus inter pares.
c) The office of a Chief Secretary was standardised in 2004 on the recommendation of P.C. Hota Committee and was equated with that of the Secretary to the Government of India.
- Answer Options :**
- 1) Statements (a) and (b) are correct, statement (c) is false.
2) Statement (a) is correct, statements (b) and (c) are false.
3) Statements (b) and (c) are correct, statement (a) is false.
4) All statements are correct.
- ६) केंद्रीय सचिवालयातील खालील अधिकाऱ्यांची उतरत्या क्रमाने मांडणी करा :
- अ) अवर सचिव ब) अतिरिक्त सचिव क) सह सचिव ड) उप सचिव
- पर्यायी उत्तरे :**
- १) क - ब - ड - अ २) ब - क - ड - अ ३) क - ब - अ - ड ४) ब - ड - क - अ
- 6) Arrange the following officials of the Central Secretariat in descending order :
- a) Under Secretary b) Additional Secretary c) Joint Secretary d) Deputy Secretary
- Answer options :**
- 1) c - b - d - a 2) b - c - d - a 3) c - b - a - d 4) b - d - c - a
- ७) खालीलपैकी चुकीची जोडी (धोरण - संबंधित मंत्रालय/विभाग) शोधा :
- १) मादक द्रव्यावरील राष्ट्रीय धोरण - अर्थ मंत्रालय (महसूल विभाग)
२) पुनर्स्थापना व पुनर्वसन यावरील राष्ट्रीय धोरण - कृषी मंत्रालय (भूसंसाधन विभाग)
३) आपत्ती व्यवस्थापनावरील राष्ट्रीय धोरण - गृह मंत्रालय
४) दिव्यांग व्यक्तींसाठीचे राष्ट्रीय धोरण - सामाजिक न्याय व सबलीकरण मंत्रालय

- 7) Please select the wrong one from the following pairs (Name of Policy - Related Ministry/ Department) :
- 1) National Policy on Narcotic Drugs - Finance (Department of Revenue)
 - 2) National Policy on Resettlement and Rehabilitation - Agriculture (Department of Land Resources)
 - 3) National Policy on Disaster Management - Home Affairs
 - 4) National Policy for Persons with Disabilities - Social Justice and Empowerment
- ८) सांविधिक नियम व आदेश काढताना विभागाशी विचारविनिमय करणे आवश्यक आहे ?
- १) सामान्य प्रशासन विभाग
 - २) विधी व न्याय विभाग
 - ३) वित्त व नियोजन विभाग
 - ४) महसूल व वन विभाग
- 8) Is it necessary to consult with the department while issuing statutory rules and orders?
- 1) General Administration Department
 - 2) Law and Justice Department
 - 3) Finance and Planning Department
 - 4) Revenue and Forest Department
- ९) खालीलपैकी कोणता विभाग १९८५ मध्ये निर्माण करण्यात आलेल्या कार्मिक, सार्वजनिक तक्रारी आणि निवृत्तिवेतन मंत्रालयाचा भाग नाही ?
- १) कार्मिक व कारकिर्दीचे नियोजन विभाग
 - २) कार्मिक व प्रशिक्षण विभाग
 - ३) निवृत्तिवेतन व निवृत्तिवेतनधारक कल्याण विभाग
 - ४) प्रशासकीय सुधारणा व सार्वजनिक तक्रारी विभाग
- 9) Which of the following is not a department under the Ministry of Personnel, Public Grievances and Pensions created in 1985 ?
- 1) Department of Personnel and Career Planning
 - 2) Department of Personnel and Training
 - 3) Department of Pensions and Pensioner's Welfare
 - 4) Department of Administrative Reforms and Public Grievances
- १०) नगर नियोजन योजनेसाठी, अपील न्यायाधिकरणात यांचा समावेश असेल.
- १) अध्यक्ष
 - २) दोन मूल्यांकनकर्ते
 - ३) लवाद
 - ४) दोन्ही (१) आणि (२)
- 10) For Town Planning Scheme, Tribunal of Appeals shall consist of
- 1) President
 - 2) Two Assessors
 - 3) Arbitrator
 - 4) Both (1) and (2)
- ११) खालीलपैकी कोणती 'अखिल भारतीय सेवा' **नाही** ?
- १) भारतीय वन सेवा
 - २) भारतीय परराष्ट्र सेवा
 - ३) भारतीय प्रशासकीय सेवा
 - ४) भारतीय पोलीस सेवा
- 11) Which one of the following is **not** an 'All-India Service'?
- 1) Indian Forest Service
 - 2) Indian Foreign Service
 - 3) Indian Administrative Service
 - 4) Indian Police Service

१२) खालील विधाने विचारात घ्या :

- a) राष्ट्रीय प्रशासन अकादमी (LBSNAA) द्वारा आयोजित केलेला पायाभूत प्रशिक्षण कोर्स हा फक्त अखिल भारतीय सेवेतील नवीन सदस्यांसाठी (ज्यांना प्रशिक्षणार्थी म्हटले जाते) असतो.
 - b) भारतीय प्रशासकीय सेवेतील प्रशिक्षणार्थीसाठी १९६९ पासून 'सॅडविच' कोर्स लागू करण्यात आला.
 - c) कोठारी समितीच्या शिफारशीनुसार १९७८ पासून भारतीय पोलीस सेवेतील प्रशिक्षणार्थींना देखील 'सॅडविच' कोर्स लागू करण्यात आला.
 - d) सध्या, राष्ट्रीय प्रशासन अकादमी ही गृह मंत्रालयाच्या अधिकारक्षेत्रात आहे.
- वरीलपैकी कोणती विधान/ने बरोबर आहे/त ?

पर्यायी उत्तरे :

- १) (a), (b) आणि (c)
- २) (a), (c) आणि (d)
- ३) फक्त (b)
- ४) फक्त (a) आणि (c)

12) Consider the following statements :

- a) The Foundational training course organised by National Academy of Administration (LBSNAA) is for the new entrants (called probationers) of All India Services only.
- b) 'Sandwich' course introduced for the IAS probationers since 1969.
- c) 'Sandwich' course introduced also for the IPS probationers since 1978 on the recommendation of the Kothari Committee.
- d) Presently, the National Academy of Administration is under the Ministry of Home.

Which of the statements given above are correct ?

- 1) (a), (b) and (c)
- 2) (a), (c) and (d)
- 3) Only (b)
- 4) Only (a) and (c)

१३) केंद्रीय प्रशासकीय न्यायाधिकरणाचे अध्यक्ष आणि इतर प्रत्येक सदस्यांची नियुक्ती द्वारे केली जाईल.

- १) पंतप्रधानांशी सल्लामसलत केल्यानंतर, राष्ट्रपती
- २) राज्यातील प्रशासकीय प्राधिकरणाच्या प्रमुखांशी सल्लामसलत केल्यानंतर, राष्ट्रपती
- ३) गृहखात्याचे सचिव यांच्याशी सल्लामसलत केल्यानंतर, राष्ट्रपती
- ४) भारताच्या सरन्यायाधीशांशी सल्लामसलत केल्यानंतर, राष्ट्रपती

13) The Chairman and every other members of the Central Administrative Tribunal shall be appointed by the

- 1) President after consultation with Prime Minister
- 2) President after consultation with Head of the Administrative Authority in the State
- 3) President after consultation with Secretary of Home Affairs
- 4) President after consultation with Chief Justice of India

१४) खालीलपैकी 'राष्ट्रीय शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद' (NCERT) चे उद्देश कोणते आहेत ?

- a) राष्ट्रीय अभ्यासक्रमाची अंमलबजावणी करणे.
- b) प्राथमिक शिक्षणाचे सार्वत्रिकीकरण करणे.
- c) व्यावसायिक शिक्षणाचा प्रसार करणे.
- d) शिक्षक-शिक्षणामध्ये सुधारणा घडवून आणणे.

पर्यायी उत्तरे :

- १) (a) आणि (d)
- २) (b) आणि (c)
- ३) (a),(c) आणि (d)
- ४) वरीलपैकी सर्व

14) Which of the following is/are objectives of the National Council of Educational Research and Training (NCERT) ?

- a) Implementing the National Curriculum.
- b) Universalization of Primary Education.
- c) Promoting Vocational Education.
- d) Improving Teacher Education.

Answer Options :

- 1) (a) and (d)
- 2) (b) and (c)
- 3) (a), (c) and (d)
- 4) All of the above

- १५) राष्ट्रीय शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद (NCERT) चे कार्य :
- मानव संसाधन विकास मंत्रालयाला शालेय शिक्षणाबाबत सल्ला देणे.
 - शैक्षणिक वाचन साहित्य तयार करणे.
 - शिक्षकांचे सेवांतर्गत व सेवापूर्व प्रशिक्षण करणे.

पर्यायी उत्तरे :

- १) (a) आणि (c) २) (c) आणि (b) ३) (b) आणि (a) ४) सर्व बरोबर
- 15) Functions of the National Council of Educational Research and Training (NCERT) are :
- To advise the Ministry of Human Resource Development on school education.
 - Preparation of educational reading material.
 - Training of teachers in service and pre-service.

Answer Options :

- 1) (a) and (c) 2) (c) and (b) 3) (b) and (a) 4) All are correct

- १६) राष्ट्रीय मूल्यांकन आणि अधिस्वीकृती परिषदेकडून (नॅक) उच्च शैक्षणिक संस्थांचे मूल्यांकन करण्यासाठी कोणते निकष वापरले जातात ?
- अभ्यासक्रम पैलू, अध्यापन-शिक्षण आणि मूल्यांकन
 - संशोधन, नवीन उपक्रम आणि विस्तार, पायाभूत सुविधा व अध्ययन संसाधने
 - विद्यार्थी आधार आणि प्रगती, शासन, नेतृत्व आणि व्यवस्थापन
 - संस्थेबद्दलच्या तक्रारी

पर्यायी उत्तरे :

- १) (a) फक्त (b) २) (a),(b) आणि (c) ३) (a),(b) आणि (d) ४) सर्व पर्याय बरोबर आहेत
- 16) What are the criteria used by the National Assessment and Accreditation Council (NAAC) to evaluate higher education institutions ?
- Curricular Aspect, Teaching-Learning and Evaluation
 - Research, Innovations and Extensions, Infrastructure and Learning Resources
 - Student Support and Progression, Governance, Leadership and Management
 - Bumout Cases

Answer Options :

- 1) (a) and (b) 2) (a), (b) and (c) 3) (a), (b) and (d) 4) All options are correct

- १७) खालीलपैकी कोणते एक अखिल भारतीय तंत्रशिक्षण परिषदेचे कार्य नाही ?
- शिक्षणाच्या सर्व स्तरांवर तंत्रशिक्षणाचा समन्वय साधणे.
 - शिक्षकाच्या प्रशिक्षणाचा कार्यक्रम तयार करणे.
 - तंत्रशिक्षणाचे शिक्षण शुल्क व इतर शुल्क यासंबंधी धोरण तयार करणे.
 - सर्व तंत्रशिक्षणाचे खाजगीकरण करणे.

- 17) Which one of the following is not a function of All India Council for Technical Education ?
- To co-ordinate the technical education at all stages of education.
 - To prepare the programme for teacher's training.
 - To prepare the policy regarding tuition fees and other fees for technical education.
 - To privatize all technical education.

- १८) अपील प्राधिकरणास व पडताळणी समितीस दिवाणी प्रक्रिया संहिता, १९०८ अन्वये खालील कोणते अधिकार आहे ?
- १) कोणत्याही व्यक्तीस समन्स पाठविणे शपथपत्रावर पुरावा स्वीकारणे.
 - २) कोणताही दस्तावेज शोधून काढण्यास व दाखल करण्यास भाग पाडणे.
 - ३) कोणत्याही न्यायालयाकडून किंवा कार्यालयाकडून सरकारी अभिलेख किंवा प्रत मागविणे.
 - ४) वरील सर्व अधिकार
- 18) Appellate Authority and Scrutiny Committee have which of the following powers under the Code of Civil Procedure, 1908?
- 1) Summons to any person Admitting evidence on affidavit.
 - 2) To compel discovery and production of any document.
 - 3) To call for government records or copies from any court or office.
 - 4) All rights above
- १९) खालील विधानांचा विचार करा.
- a) मा. सर्वोच्च न्यायालयाने SLP No.14767./93 कु. माधुरी पाटील वि. अपर आयुक्त, आदिवासी विकास, ठाणे व इतर या प्रकरणात निर्णय देताना दिलेल्या मार्गदर्शक सूचनांमध्ये जात प्रमाणपत्र तपासणी समितीमध्ये ३ सदस्य असावेत असे नमूद आहे.
 - b) महाराष्ट्र अनुसूचित जमातीचे प्रमाणपत्र (देण्याचे व त्याच्या पडताळणीचे विनियमन) नियम २००३ यामध्ये जमातीचे प्रमाणपत्र पडताळणी समितीची सदस्य संख्या ५ अशी नमूद केलेली आहे.
- यापैकी कोणते विधान खरे आहे ?
- १) a व b दोन्हीही खरे आहे. २) फक्त a खरे b चूक ३) फक्त b खरे a चूक ४) a व b दोन्हीही चूक
- 19) Consider the following statements.
- a) Hon. Supreme Court in Dung Che.14767./93 Ms. Madhuri Patil Vs. In the guidelines given by the Additional Commissioner, Tribal Development, Thane and others while giving a decision in this case, it is mentioned that there should be 3 members in the Caste Certificate Inspection Committee.
 - b) The Maharashtra Scheduled Tribes Certificate (Regulation of Issuance and Verification thereof) Rules 2003 specifies the number of members of the Tribe Certificate Verification Committee as 5.
- Which of these statements is true?
- 1) Both a and b are true. 2) Only a true b false
 - 3) Only b is true and a false 4) Both a and b are false
- २०) खालीलपैकी अनुसूचित जमाती प्रमाणपत्र पडताळणी समितीशी कोणते कार्य जुळते ?
- a) निर्गमित जमात प्रमाणपत्राच्या तक्रारीच्या अनुषंगाने सुनावणी घेणे व निर्णय देणे.
 - b) जमात प्रमाणपत्राच्या अपिलावर सुनावणी घेणे व निर्णय देणे.
 - c) जमात प्रमाणपत्राच्या सत्यता पडताळणीसाठी पोलीस दक्षता पथकामार्फत चौकशी करणे.
 - d) वरील सर्व
- पर्यायी उत्तरे :
- १) a फक्त बरोबर बाकी सर्व चूक २) b फक्त बरोबर बाकी सर्व चूक
 - ३) b व c फक्त बरोबर बाकी सर्व चूक ४) वरील सर्व बरोबर

20) Which of the following functions corresponds to the Scheduled Tribe Certificate Verification Committee?

- a) To hear and decide on appeals against issued Jamaat certificates.
- b) To hear and decide appeals on Jamaat Certificates.
- c) Inquiring through the Police Vigilance Team to verify the authenticity of the Jamaat Certificate.
- d) All of the above

Answer Options :

- 1) a only correct, all else false
- 2) b only correct, all else false
- 3) b and c only correct, rest all false
- 4) All above correct

२१) 'मिशन कर्मयोगी' बद्दल अयोग्य विधान ओळखा :

- १) हा एक नागरी सेवाक्षमता निर्मितीचा नवीन राष्ट्रीय आराखडा आहे.
- २) याद्वारे नियम आधारित प्रशिक्षणाकडून भूमिका आधारित प्रशिक्षणाकडे लक्ष केंद्रित केले जाणार आहे.
- ३) 'आय गॉट मिशन कर्मयोगी' या ऑनलाईन व्यासपीठाद्वारे हा कार्यक्रम उपलब्ध करून दिला जाईल.
- ४) प्रधानमंत्री यांच्या अध्यक्षतेखालील सार्वजनिक मनुष्यबळ परिषदेद्वारे याचे संपूर्ण निरीक्षण केले जाईल.

21) Identify the incorrect statement about 'Mission Karmayogi' :

- 1) The new national architecture for civil services capacity building.
- 2) To shift focus from rule based training to role based training.
- 3) The programme will be delivered by setting up training platform named 'I Got Mission Karmayogi'.
- 4) A Public Human Resource Council under the Prime Minister would oversee the entire capacity building exercise.

२२) खालीलपैकी कोणते एक व्यवसायविषयक माहितीचा स्रोत नाही ?

- १) रोजगार समाचार पत्र
- २) वर्तमानपत्रे
- ३) केंद्रीय शैक्षणिक व व्यवसायिक मार्गदर्शन संस्था
- ४) उच्च शिक्षण संचालनालय

22) Which one of the following is not a source of occupational information ?

- 1) Employment news
- 2) Newspapers
- 3) Central Bureau of Educational and Vocational Guidance
- 4) Directorate of Higher Education

३) वित्तीय प्रशासन

१) केंद्रीय प्रत्यक्ष कर मंडळ हे वित्त मंत्रालयाच्या कोणत्या विभागाचा एक भाग आहे ?

- १) आर्थिक व्यवहार विभाग
- २) खर्च विभाग
- ३) महसूल विभाग
- ४) सार्वजनिक मालमत्ता व्यवस्थापन विभाग

1) The Central Board of Direct Taxes is a part of which Department in the Ministry of Finance ?

- 1) Department of Economic Affairs
- 2) Department of Expenditure
- 3) Department of Revenue
- 4) Department of Public Assets Management

- २) खालील विधाने विचारात घेऊन त्याखाली दिलेल्या उत्तरातून योग्य पर्याय निवडा. वित्तीय वर्षभरात सुधारलेले अंदाज तयार करताना खालीलपैकी कोणत्या गोष्टी लक्षात घेतल्या पाहिजेत ?
- अ) चालू वर्षातील पहिल्या ४/८/९ महिन्याच्या प्रत्यक्ष रकमा
- ब) मागील वर्षाच्या पहिल्या ४/८/९ महिन्याच्या प्रत्यक्ष रकमा
- क) मागील वर्षाच्या शेवटच्या ८, ४ किंवा ३ महिन्याच्या प्रत्यक्ष रकमा

पर्यायी उत्तरे :

- 2) Consider the following statements and select the correct option from the answer given below. Which of the following should be kept in mind while preparing revised estimates during the financial year?
- A) Actual amounts for the first 4/8/9 months of the current year
B) Actual amounts for the first 4/8/9 months of the previous year
C) Actual amounts for the last 8, 4 or 3 months of the previous year

Answer Options :

- 1) Only A and B are correct
2) Only B and C are correct
3) A, B and C are all three correct
4) Only A and C are correct

- ३) पायाभूत सुविधा निर्माण करणारे विभाग म्हणून यांना धनादेशाने शासन लेख्यातून थेट अनुदान आहरित करण्याचे विशेष अधिकार देण्याचे आदेश वित्त विभागाने निर्गमित केले आहेत.

- १) सामान्य प्रशासन व वित्त विभाग
२) जलसंपदा व महसूल विभाग
३) जलसंपदा व सार्वजनिक बांधकाम विभाग
४) महसूल व सामान्य प्रशासन विभाग

- 3) Finance Department has issued an order giving special authority to as infrastructure building department to draw subsidy directly from Government Accounts by cheque.

- 1) General Administration and Finance Department
- 2) Water Resources and Revenue Department
- 3) Water Resources and Public Works Department
- 4) Revenue and General Administration Department

- ४) उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभागाच्या दिनांक च्या शासन निर्णयातील नियमांचे पालन करून खरेदी प्रक्रिया पार पाडण्याचे प्रमाणपत्र खरेदीच्या देयकांसोबत जोडणे आवश्यक आहे.

- १) १ डिसेंबर, २०१६ २) १ जानेवारी, २०१६ ३) ३१ डिसेंबर, २०१६ ४) १ डिसेंबर, २०१७

- 4) Certificate of execution of procurement process in compliance with the rules of the Government Decision of Department of Industries, Energy and Labor dated must be attached with the procurement payments.

- 1) December 1, 2016 2) January 1, 2016 3) December 31, 2016 4) December 1, 2017

- ५) एखाद्या क्षेत्रातील खर्चीक राहणीमान किंवा रोगट परिस्थिती लक्षात घेऊन मंजूर केलेल्या भत्त्याला काय म्हणतात ?

- १) पूरक भत्ता २) स्थानिक निधी ३) स्थानिक भत्ता ४) विशेष भत्ता

- 5) What is the allowance sanctioned in view of expensive living conditions or diseased conditions in an area called?

- 1) Supplementary Allowance
2) Local Fund
3) Local Allowance
4) Special Allowance

४) सार्वजनिक धोरण

१) योग्य जोडी जुळवा :

(धोरण)

(वर्षे)

- a) महिलांच्या सबलीकरणासाठीचे राष्ट्रीय धोरण
b) बालकांसाठीचे राष्ट्रीय धोरण
c) दिव्यांग व्यक्तींसाठीचे राष्ट्रीय धोरण

- i) २०१३
ii) २००६
iii) २००१

पर्यायी उत्तरे :

(a) (b) (c)

- १) (i) (ii) (iii)
२) (iii) (ii) (i)
३) (iii) (i) (ii)
४) (i) (iii) (ii)

1) Match the following pairs :

(Policy)

(Year)

- a) National Policy for Empowerment of Women
b) National Policy for Children
c) National Policy for Persons with Disability

- i) 2013
ii) 2006
iii) 2001

Answer Options :

(a) (b) (c)

- 1) (i) (ii) (iii)
2) (iii) (ii) (i)
3) (iii) (i) (ii)
4) (i) (iii) (ii)

२) शिक्षणाच्या कोणत्या धोरणाने ५+३+३+४ ह्या शैक्षणिक आकृतिबंधाची शिफारस केली ?

- १) राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण - २०२० २) राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण - १९८६
३) राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण परीक्षण समिती - १९९० ४) शिक्षणाचे राष्ट्रीय धोरण - २०००

2) The 5+3+3+4 Educational pattern was recommended by which policy of Education ?

- 1) National Education Policy — 2020
2) National Education Policy — 1986
3) National Education Policy Review Committee — 1990
4) National Policy of Education — 2000

३) जोड्या लावा :

धोरण

संबंधित मंत्रालय/विभाग

- a) मादक द्रव्यावरील राष्ट्रीय धोरण
b) पुनर्स्थापना व पुनर्वसन यावरील राष्ट्रीय धोरण
c) आपत्ती व्यवस्थापनावरील राष्ट्रीय धोरण
d) दिव्यांग व्यक्तींसाठीचे राष्ट्रीय धोरण

- i) गृह मंत्रालय
ii) सामाजिक न्याय व सबलीकरण मंत्रालय
iii) अर्थ मंत्रालय (महसूल विभाग)
iv) ग्रामीण विकास मंत्रालय (भूसंसाधन विभाग)

पर्यायी उत्तरे : ७

(a) (b) (c) (d)

- १) (i) (ii) (iii) (iv)
२) (iv) (iii) (i) (ii)
३) (iii) (iv) (i) (ii)
४) (ii) (iv) (iii) (i)

3) Match the pairs :

Name of Policy	Related Ministry/Department
a) National Policy on Narcotic Drugs	i) Home Affairs
b) National Policy on Resettlement and Rehabilitation	ii) Social Justice and Empowerment
c) National Policy on Disaster Management	iii) Finance (Department of Revenue)
d) National Policy for Persons with Disabilities	iv) Rural Development (Department of Land Resources)

Answer Options :

	(a)	(b)	(c)	(d)
1)	(i)	(ii)	(iii)	(iv)
2)	(iv)	(iii)	(i)	(ii)
3)	(iii)	(iv)	(i)	(ii)
4)	(ii)	(iv)	(iii)	(i)

४) सार्वजनिक धोरणाच्या मूल्यमापन संकल्पना फ्रोहोक याने उपयुक्त असल्याचे सुचविले.

- १) निःपक्षपात, कार्यक्षमता, सार्वजनिक आवड आणि नियोजन
- २) निःपक्षपात, कार्यक्षमता, वित्त आणि कर्मचारी
- ३) निःपक्षपात, कार्यक्षमता, इष्टतमता आणि सार्वजनिक आवड
- ४) निःपक्षपात, कार्यक्षमता, सार्वजनिक आवड आणि वित्त

4) Prohock has suggested concepts as helpful in evaluating Public policy.

- 1) Equity, Efficiency, Public interest and Planning
- 2) Equity, Efficiency, Finance and Personnel
- 3) Equity, Efficiency, Pareto optimality and Public interest
- 4) Equity, Efficiency, Public interest and Pinance

५) ख्रिस्तोफर हुड यांनी तयार केलेल्या 'टॉप-डाऊन' प्रतिमानात त्यांनी परिपूर्ण धोरण अंमलबजावणीसाठी काही अटी निर्धारित केल्या आहेत. याबाबतीत अयोग्य विधान कोणते?

- १) निकषांची अंमलबजावणी केली जावी आणि उद्दिष्टे दिली जावीत.
- २) वेळेची मर्यादा असेल.
- ३) लोक त्यांना जे काही सांगितले जाईल आणि विचारले जाईल ते करतील.
- ४) संस्थेतील युनिट्स दरम्यान आणि युनिट्स अंतर्गत परिपूर्ण संवाद ठेवला जाईल.

5) Christopher Hood developed a 'Top-Down' model, in which he set out some conditions for perfect implementation of policy. Which of the following statements is wrong ?

- 1) Norm would be enforced and objectives would be given.
- 2) There would be limitation of time.
- 3) People would do what they are told and what they are asked.
- 4) There should be perfect communication in the unit and between the units of organisation.

६) धोरण निर्मिती प्रक्रियेचा अंतिम टप्पा

- १) धोरण निर्मिती
- २) तथ्य संकलन
- ३) धोरण अंमलबजावणी
- ४) धोरण मूल्यमापन

6) 'the final stage of the policy process is

- 1) Formulation of policy
- 2) Data collection
- 3) Implementation of policy
- 4) Evaluation of policy

महसूल खाते

- १) महसूल प्रशासन अधिक लोकाभिमुख, कार्यक्षम, गतिमान व पारदर्शक करण्यासाठी राबविण्यात येत असलेल्या महाराजस्व अभियानांतर्गत एक महिन्यावर प्रलंबित असलेले फेरफार निकाली काढण्याकरिता महसूल मंडळाच्या मुख्यालयी फेरफार अदालत खालीलपैकी कोणत्या दिवशी आयोजित करण्यात येते ?
- १) प्रत्येक महिन्याच्या पहिल्या मंगळवारी २) प्रत्येक महिन्याच्या दुसऱ्या मंगळवारी
३) प्रत्येक महिन्याच्या पहिल्या बुधवारी ४) प्रत्येक महिन्याच्या दुसऱ्या बुधवारी
- 1) Under the Maharajswa Abhiyan which is being implemented to make the revenue administration more people-oriented, efficient, dynamic and transparent, the revision court is held at the headquarters of the Revenue Board on which of the following days to settle the revisions pending for one month?
- 1) First Tuesday of every month 2) Second Tuesday of every month
3) First Wednesday of every month 4) Second Wednesday of every month
- २) पूर्वी बाधित नसलेल्या कोणत्याही जमिनीवर नवीन आरक्षण टाकण्यासाठी राज्य सरकारने प्रारूप विकास आराखड्यात केलेल्या कोणत्याही फेरबदलाला म्हणतात.
- १) मंजूर फेरफार २) अंतरिम फेरबदल ३) लक्षणीय स्वरूपातील बदल ४) किरकोळ बदल
- 2) Any modification made by the State Government in the draft Development Plan to insert a new reservation on any land previously not affected is called
- 1) Sanctioned modification 2) Interim modification
3) Substantial nature modification 4) Minor modification
- ३) सरकार कोणत्याही जमिनीच्या संपादनातून माघार घेण्यास स्वतंत्र असेल
- १) जमिनीचा ताबा घेतलेला नाही.
२) कलम ११ अधिसूचना जारी केलेली नाही.
३) कलम १९ जाहीरनाम्याचे प्रकाशन जारी केलेले नाही.
४) पुरस्कार जाहीर झालेला नाही.
- 3) The appropriate government shall be at liberty to withdraw from the acquisition of any land of which
- 1) possession of the land has not been taken.
2) Section 11 notification has not been issued.
3) Section 19 publication of declaration has not been issued,
4) Award has not been declared.
- ४) मुळात जमीन ज्या उद्देशासाठी मागितली आहे.....
- १) ज्या उद्देशासाठी किंवा संबंधित कारणांसाठी जमीन संपादित करायची आहे त्या उद्देशातून बदलता येणार नाही, परंतु परवानगी दिली जाईल, जर ती जमीन ज्या उद्देशासाठी अधिग्रहित केली गेली होती त्यासाठी ती निरुपयोगी ठरली, तर योग्य सरकार अशा प्रकारे वापरू शकेल. इतर कोणत्याही सार्वजनिक हेतूसाठी जमीन.
२) विभागीय आयुक्तांच्या पूर्वपरवानगीच्या अधीन राहून कोणत्याही सार्वजनिक कारणासाठी बदलता येईल.
३) आपत्कालीन परिस्थितीत ज्या उद्देशासाठी प्राधान्य असेल त्या हेतूसाठी बदलता येईल.
४) बदलता येणार नाही: कोणत्याही परिस्थितीत ज्यासाठी मूळ जमीन मागितली गेली आहे आणि ती मूळ मालक किंवा मालक किंवा त्यांच्या कायदेशीर वारसांना परत केली जाईल.

- 4) The purpose for which the land is originally sought
- 1) Cannot be changed from the purpose or related purposes for which the land is originally sought to be acquired, shall be allowed provided that, if the land is rendered unusable for the purpose for which it was acquired, then the appropriate government may use such land for any other public purpose.
 - 2) Can be changed for any public purpose, subject to the prior approval of Divisional Commissioner.
 - 3) Can be changed for the purpose in the case of emergency for the purpose having priority for.
 - 4) Cannot be changed: in any circumstances for any other purpose for which the land is originally sought and the same shall be returned to the original owner or owners or their legal heirs.

गृहनिर्माण, नगरविकास खाते

- १) महाराष्ट्र गृहनिर्माण धोरण, २०२१ नुसार, मंजुरी मिळविण्याच्या बाबतीत, कोणत्याही - ऑनलाइन परवानगीसाठी अर्ज केल्यास नियोजन प्राधिकरणामार्फत च्या आत निर्णय घेतला जाईल.
- १) ४५ दिवस २) ३० दिवस ३) ६० दिवस ४) ९० दिवस
- 1) As per Maharashtra Housing Policy, 2021, for the case of getting approvals, any - online permission applied for will be decided by the planning authority within
- 1) 45 days 2) 30 days 3) 60 days 4) 90 days
- २) भारताचा शाश्वत विकास सुनिश्चित करण्यासाठी उपजीविका, अन्न आणि पाणी सुरक्षितता सुधारणे आणि विविध विकासात्मक लक्ष्यांची शक्य तितकी पूर्तता करणे हे चे ध्येय आहे.
- १) राष्ट्रीय शहरी वाहतूक धोरण २) राष्ट्रीय गृहनिर्माण धोरण
३) राष्ट्रीय जमीन वापर धोरण ४) राष्ट्रीय शाश्वत विकास धोरण
- 2) The goal of is to achieve improvement of livelihood, food and water security, and best possible realization of various developmental targets so as to ensure sustainable development of India.
- 1) National Urban Transport Policy 2) National Housing Policy
3) National Land Utilisation Policy 4) National Sustainable Development Policy
- ३) जर 'स्थानिक क्षेत्र योजने' च्या तरतुदी UDCPR शी सुसंगत नसतील तर
- १) नंतर स्थानिक क्षेत्र योजनेतील तरतुदी लागू होतील.
२) नंतर तपशील नगररचना संचालकांकडे पाठविला जाईल:
३) नंतर णउज्झठ च्या तरतुदी लागू होतील.
४) नियोजन प्राधिकरण महाराष्ट्र प्रादेशिक आणि नगररचना अधिनियम, १९६६ च्या कलम ३७ अन्वये फेरबदल करण्याचा प्रस्ताव देऊ शकतो जेणेकरून स्थानिक क्षेत्र योजनेच्या त्या विशिष्ट तरतुदीसाठी ते योग्य असेल.
- 3) If the provisions of 'Local Area Plan' are not consistent with the UDCPR
- 1) then the provisions of Local Area Plan shall prevail.
2) then the particulars shall be referred to the Director of Town Planning:
3) then the provisions of UDCPR shall prevail.
4) the planning authority may propose for the modification under Section 37 of the Maharashtra Regional and Town Planning Act, 1966 so as to stand it suitable for that particular provision of the Local Area Plan.

- ४) इमारत/लेआउट परवानगीसाठीचा प्रस्ताव, प्राधिकरणाने उपस्थित केलेल्या आक्षेपांचे पालन केल्यानंतर, मालकाकडून प्राधिकरणास प्राप्त होतो. खालीलपैकी कोणते विधान छाननी शुल्काबाबत अचूक लागू होते?
- १) छाननी शुल्क नव्याने मोजले जाईल आणि त्यावर आकारले जाईल.
 - २) छाननी शुल्क नव्याने मोजले जाईल आणि त्यावर आकारले जाईल, या अटीवर की ते पूर्णता प्रमाणपत्र जारी केल्यानंतर, परताव्याच्या सुरक्षा ठेवीसह समायोजित केले जातील.
 - ३) छाननी फी ५०% सवलतीसह, आकारणीयोग्य अशी नव्याने मोजली जाईल. अशा परवानग्यांसाठी.
 - ४) अशा प्रस्तावांसाठी पुन्हा कोणतेही सेरुटीनी शुल्क आकारले जाणार नाही.
- 4) For a building/layout permission, a proposal is received by the authority from the owner after the compliance of the objections raised by the authority. Which of the following statement correctly applies regarding the scrutiny fee ?
- 1) Scrutiny fee shall be afresh calculated and levied upon.
 - 2) Scrutiny fee shall be afresh calculated and levied upon, on the condition that they shall be adjusted along with the security deposit for refund, after the completion certificate is issued.
 - 3) Scrutiny fee shall 'be calculated afresh with 50% concession, leviable. for such permissions.
 - 4) No scrutiny fee shall be levied again for such proposals.
- ५) फ्लोर स्पेस इंडेक्स (FSI), निवासी आणि मिश्र वापरकर्त्यांसह निवासी इत्यादींसाठी गर्दी नसलेल्या भागात) खालीलपैकी कोणते विधान बरोबर आहे ?
- १) दोन्ही कारणास्तव एफएसआय, प्रीमियम आणि कमाल अनुज्ञेय टीडीआरचा भरणा हा प्लॉट ज्या रस्त्याच्या रुंदीत वाढतो त्यानुसार वाढतो.
 - २) एफएसआय- प्रीमियम भरल्याच्या कारणास्तव प्लॉट ज्या रस्त्याच्या रुंदीत वाढतो त्यानुसार वाढतो.
 - ३) जास्तीत जास्त अनुज्ञेय टीडीआर लोडिंगच्या कारणास्तव एफएसआय रस्त्याच्या रुंदीच्या वाढीनुसार वाढतो ज्यावर प्लॉट बंद होतो.
 - ४) वरीलपैकी काहीही नाही
- 5) Which among the following statement is correct in case of Floor Space Index (FSI), in non-congested areas for Residential and Residential with mixed users, etc. ?
- 1) FSI on account of both, payment of premium and maximum permissible TDR leading increases according to the increase in road width over which the plot abuts.
 - 2) FSI-on account of payment of premium increases according to the increase in road width over which the plot abuts.
 - 3) FSI on account of maximum permissible TDR loading increases according to the increase in road width over which the plot abuts.
 - 4) None of the above
- ६) महाराष्ट्र मुद्रांक अधिनियम, १९५८ च्या कलम २ (१) नुसार मध्ये प्रत्येक हस्तांतरित, मर्यादित, तयार, विस्तारित, कालबाह्य झालेल्या किंवा रेकॉर्ड केलेल्या अशा दस्तऐवजाचा समावेश आहे की ज्याद्वारे कोणताही अधिकार किंवा दायित्व आहे किंवा असण्याचा हेतू आहे.
- १) क्रेडिट लेटर
 - २) प्रॉमिसरी नोट
 - ३) एक्सचेंज बिल
 - ४) इन्स्ट्रुमेंट
- 6) As per Section 2(1) of the Maharashtra Stamp Act, 1958 "" includes every document by which any right or liability is, or purports to be, created, transferred, limited, extended, extinguished or recorded.
- 1) Letter of Credit
 - 2) Promissory Note
 - 3) Bill of Exchange
 - 4) Instrument

- ७) EWS/LIG साठी घरांच्या विकासासाठी, खालील अट पाळली पाहिजे :
- १) एकूण ३० चौ.मी.पर्यंतच्या आकाराच्या सदनिका बांधाव्यात.
 - २) एकूण ५० चौ.मी. बिल्ट-अप क्षेत्रफळाच्या आकाराच्या सदनिका बांधाव्यात.
 - ३) एकूण ५० चौ.मी. पर्यंतच्या आकाराच्या सदनिका बांधाव्यात आणि त्यापैकी ४०% सदनिका ३० चौ.मी. पेक्षा जास्त नसलेल्या बांधलेल्या क्षेत्राच्या असतील.
 - ४) एकूण ५० चौ.मी. पर्यंतच्या आकाराच्या सदनिका बांधाव्यात आणि त्यापैकी २५% सदनिका ३० चौ.मी. पेक्षा जास्त नसलेल्या बांधलेल्या क्षेत्राच्या असतील.
- 7) For development of Housing for EWS/LIG, the 'following condition has to be followed :
- 1) Total tenements of size up to 30 sq.m built-up area have to be constructed.
 - 2) Total tenements of size up to 50 sq.m built-up area have to be constructed.
 - 3) Total tenements of size up to 50 sq.m built-up area have to be constructed and out of that 40% tenements shall be of built-up area not more than 30 sq.m.
 - 4) Total tenements of size up to 50 sq.m built-up area have to be constructed and out of that 25% tenements shall be of built-up area not more than 30 sq.m.
- ८) गुजरात सरकारने त्यांच्या गुजरात नगर नियोजन आणि नागरी विकास कायद्यामध्ये स्थानिक क्षेत्र योजनेसाठी कलम द्वारे विशेष तरतूद केली आहे.
- १) ७० अ २) ७६ अ ३) ७७ ४) ७८
- 8) The Gujarat Government has made special provision in their Gujarat Town Planning and Urban Development Act vide Section for Local Area Plan.
- 1) 70 A 2) 76 A 3) 77 4) 78

माहिती प्रसारण खाते

- १) अयोग्य कथन ओळखा -
- a) १९६८ मध्ये अखिल भारतीय वृत्तपत्र संपादक परिषदेने वृत्तपत्रासाठी मूल्यसंहिता स्वीकारली.
 - b) राज्यसभेने पत्रकार व वृत्तपत्रासाठी १९७८ मध्ये मूल्यसंहिता स्वीकारली.
 - c) वृत्तपत्रासाठी आंतरराष्ट्रीय मूल्यसंहिता ही १९९१ मधील स्टॉकहोम परिसंवादात तयार करण्यात आली व स्वीकारण्यात आली.

पर्यायी उत्तरे :

- १) फक्त (a) २) फक्त (b) ३) फक्त (c) ४) यापैकी नाही
- 1) Select the incorrect statement —
- a) In 1968, the All India Newspaper Editors' Conference adopted a code of ethics for the press.
 - b) Rajya Sabha adopted a code of ethics for journalists and newspapers in 1978.
 - c) International code of ethics for press was drafted and adopted in 1991 at the Stockholm Symposium.

Answer Options :

- 1) Only (a) 2) Only (b) 3) Only (c) 4) None of the above

- २) भारतामधील प्रेसला स्वतंत्र आणि निष्पक्ष बनविण्याच्या मार्गातील दोष आहेत :
- a) पत्रकारांचे तुष्टीकरण b) जाहिरातींची दर निश्चिती
- c) पत्रकारांना अधिप्रमाणित करणारी वर्तमान व्यवस्था d) स्थानिक जाहिरातींच्या सहकार्याचा अभाव
- e) अपुरे व खर्चीक न्यूजप्रिंट
- वरीलपैकी कोणते दोष अयोग्य आहेत ?
- १) फक्त (a), (b), (c) २) फक्त (c), (d), (e) ३) फक्त (b), (c) ४) फक्त (d), (e)
- 2) The drawbacks in the way of making the press in India independent and impartial :
- a) Appeasement of journalists
- b) Fixation of advertisement rates
- c) The present system of accreditation of journalists
- d) Lack of local advertisement support
- e) Inadequate and expensive newsprint
- Which of the above drawbacks are incorrect ?
- 1) Only (a), (b), (c) 2) Only (c), (d), (e) 3) Only (b), (c) 4) Only (d), (e)

मनुष्यबल विकास व शिक्षण खाते

- १) मानव संसाधन विकासाच्या भूमिकेविषयी काही विधाने :
- a) राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण ठरवणे आणि त्याची योग्य प्रकारे अंमलबजावणी करणे.
 - b) शिक्षणाचा विस्तार, शैक्षणिक गुणवत्ता सुधारणे आणि शिक्षणाची संधी उपलब्ध करू देणे.
 - c) वंचित घटकांच्या शिक्षणाकडे विशेष लक्ष पुरविण्याचे कार्य करणे.
 - d) देशातील शैक्षणिक संधी वाढविण्यासाठी आंतरराष्ट्रीय सहकार्य वाढविण्याचे कार्य करणे.
- वरीलपैकी कोणता/कोणते पर्याय बरोबर आहे/आहेत ?
- पर्यायी उत्तरे :**
- १) फक्त (a) २) (a) आणि (b) ३) (b),(c) आणि (d) ४) वरीलपैकी सर्व
- 1) Some statements about the role of Human Resources Development :
- a) To decide National Education Policy and implement it properly.
 - b) To expand the education, improve educational quality and provide educational opportunities.
 - c) To provide special attention to the education of the deprived groups.
 - d) To increase international cooperation to enhance educational opportunities in the country.
- Which of the option(s) given above is/are correct ?
- 1) Only (a) 2) (a) and (b) 3) (b), (c) and (d) 4) All of the above
- २) खालीलपैकी कोणती एक शिक्षणाच्या व्यवसायीकरणा संबंधी राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरणातील तरतूद नाही ?
- १) कृषी, मार्केटिंग व समाजसेवा यासारखे विषय व्यवसाय शिक्षणात सामावून घेतले जावे.
 - २) व्यवसायिक संस्था स्थापित कराव्यात.
 - ३) विज्ञान शिक्षणाद्वारे विद्यार्थ्यांमध्ये समस्या निर्मूलन व निर्णयक्षमता योग्यता निर्माण करणे
 - ४) विद्यार्थ्यांना औपचारिक शिक्षण देणे.

- 2) Which of the following is not a provision of National Education Policy on Vocationalization of Education ?
1) Agriculture, Marketing, Social Service, etc. should be included in vocational subsecW.
2) Vocational Institutes should be established.
3) To create the ability of problem-solving and decision-making among the students through science education.
4) To give formal education to the utudento.
- ३) महाराष्ट्र शासनाने शाळा देण्याचा निर्णय १९८३ साली घेतला.
१) भौतिक सुविधांच्या उपलब्धतेवर
२) आवश्यक शिक्षकांच्या नेमणुकीवर
३) १००% अनुदान तत्वावर
४) विनाअनुदानित तत्वावर
- 3) In the year 1983 Maharashtra Government had taken the decision of allotting schools on
1) availability of infrastructure
2) appointing required teachers
3) 100% grant basis
4) non-grant basis
- ४) व्यवसायिक अभ्यासक्रमाच्या बाबतीत खालीलपैकी कोणती शिफारस जनार्दन रेड्डी समिती - १९९२ ने केली ?
a) व्यवसायिक अभ्यासक्रम हा वर्ग ९ पासून सुरु करावा.
b) कार्यानुभव विधिवत कार्यान्वित झाले पाहिजे.
पर्यायी उत्तरे :
१) फक्त (a) २) फक्त (b) ३) दोन्ही (a) व (b) ४) यापैकी नाही
- 4) Which of the following is the recommendation of Janardhana Reddy's Committee — 1992 with regards to Vocational Education ?
a) Vocational course should be started from Standard 9.
b) Work experience should be duly functional.
Answer Options :
1) Only (a) 2) Only (b) 3) Both (a) and (b) 4) None of the above
- ५) देशातील दुर्बल घटक व वंचितांच्या मुलांना दर्जेदार शिक्षण मिळावे यासाठी सरकारने उचललेली पाऊले या बाबत खालील विधाने विचारात घ्या.
a) मुलांचा मोफत व सक्तीच्या शिक्षणाचा अधिकार (आर टी ई) कायदा, २००९ ची अंमलबजावणी.
b) आर टी ई कायद्यामुळे प्राथमिक शिक्षण पूर्ण होईपर्यंत जवळ पासच्या शाळेत विनामूल्य आणि सक्तीचे शिक्षण मिळण्याचा हक्क ५ ते १५ वर्षे वयोगटातील प्रत्येक मुलास मिळतो.
c) आर टी ई अधिनियमानुसार सर्व निर्दिष्ट श्रेणी शाळा आणि विना अनुदानित शाळेत दुर्बल घटक आणि वंचित समूहातील किमान २५% मुलांना प्रवेश देण्याची तजवीज करते.
दिलेले कोणते विधान /विधाने योग्य आहे/आहेत ?
१) फक्त (a) योग्य आहे २) (b) आणि (c) योग्य आहेत
३) (a) आणि (c) योग्य आहेत ४) वरील सर्व विधाने योग्य आहेत
- 5) Consider the following statements regarding steps taken by the Government to ensure quality education for children of weaker sections and disadvantaged groups in the country.
a) Implementation of the Right of Children to Free and Compulsory Education (RTE) Act, 2009.
b) The RTE Act ensures every child of age 5 to 15 years a right to free and compulsory education in a neighborhood school till completion of elementary education.

c) The RTE Act ensures that all specified category schools and unaided schools shall admit at least 25% children belonging to weaker sections and disadvantaged groups.

Which of the given statements is/are correct ?

- 1) Only (a) is correct
2) (b) and (c) are correct
3) (a) and (c) are correct
4) All of the above statements are correct

६) नवोदय विद्यालयाच्या संदर्भात खालीलपैकी कोणते विधान/विधाने चुकीचे आहे/ आहेत ?

- a) १९८६ च्या राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरणात नवोदय विद्यालय ही संकल्पना पुढे आली.
b) प्रत्येक जिल्ह्यात नवोदय विद्यालयाची स्थापना करण्यात येईल.
c) महाराष्ट्रात अमरावती जिल्ह्यात पहिले नवोदय विद्यालय सुरु करण्यात आले.
d) इयत्ता ७ वी ला नवोदय विद्यालयात प्रवेश मिळतो.

पर्यायी उत्तरे :

- १) फक्त (b) २) फक्त (d) ३) (b) आणि (c) ४) फक्त (a)

6) Which of the following statement(s) is/are incorrect regarding Navodaya Vidyalaya ?

- a) The concept of Navodaya Vidyalaya was introduced in the 1986 National Education Policy.
b) To establish Navodaya Vidyalaya in every district.
c) The first Navodaya Vidyalaya of Maharashtra was started in Amravati District.
d) Admission in Navodaya Vidyalaya is open for seventh standard.

Answer Options :

- 1) Only (b) 2) Only (d) 3) (b) and (c) 4) Only (a)

७) भारतातील व्यावसायिक व तांत्रिक शिक्षण प्रसार नियमन, मान्यता याबाबत जागतिक बँकेच्या, २००६ मधील अहवालातील काही महत्त्वाची निरीक्षणे व शिफारसी.

- a) सध्याची व्यावसायिक शिक्षण पद्धती कालबाह्य झाली त्यामुळे बदल आवश्यक आहे.
b) इतर देशाच्या तुलनेत भारतीय कामगारांचा शैक्षणिक स्तर कमी आहे.
c) व्यावसायिक शिक्षणाचे प्रमाण १०% इतके आहे.
d) व्यावसायिक शिक्षणाचा अभ्यासक्रम ठरविण्यात तसेच शिक्षण संस्थांच्या व्यवस्थापनात उद्योजकांचा सहभाग आवश्यक आहे.

वरीलपैकी कोणते विधान/विधाने बरोबर आहे/आहेत ?

पर्यायी उत्तरे :

- १) फक्त (a) २) (a),(b) फक्त (c) ३) (a),(b) आणि (d) ४) वरील सर्व

7) Observation and recommendation of the report of the World Bank, 2006, regarding the professional and technical education circulation, regulation, approval in India.

- a) Contemporary professional education method has become outdated, that is needed to change.
b) As compared to other countries the level of education of Indian workers is less.
c) The percentage of professional education is 10%.
d) Need for participation of industrialist in deciding the professional education curriculum and also in the management of education institute.

Which of the above statement(s) ie/are correct ?

- 1) Only (a) 2) (a), (b) and (c) 3) (a), (b) and (d) 4) All of the above

८) आचार्य राममूर्ती समिती चे गठन करिता केले होते.

- १) व्यवसायिक शिक्षण २) १९८६ च्या नवीन शैक्षणिक धोरणाच्या पुनरावलोकनासाठी
३) तांत्रिक शिक्षण ४) स्त्री शिक्षण

- 8) The constitution of Acharya Ramamurti Commission was for
1) Vocational Education 2) Review of New Education Policy 1986
3) Technical Education 4) Women's Education

आदिवासी विकास खाते

- 9) खालील विधानांचा विचार करा.
a) अनुसूचित क्षेत्र (महाराष्ट्र) आदेश, १९८५ केंद्र शासनाने जाहीर केलेला आहे.
b) आदिवासी उपयोजना क्षेत्र, महाराष्ट्र राज्य, महाराष्ट्र शासनाने जाहीर केलेले आहे.
वरीलपैकी कोणते विधाने बरोबर आहे ?
१) a व b दोन्ही चूक २) a व b दोन्ही बरोबर ३) a बरोबर व b चूक ४) a चूक व b बरोबर
- 1) Consider the following statements.
a) The Scheduled Areas (Maharashtra) Order, 1985 has been promulgated by the Central Government.
b) Tribal Implementation Area, State of Maharashtra, announced by the Government of Maharashtra.
Which of the above statements is correct?
1) a and b both wrong 2) a and b both right
3) a right and b wrong 4) a wrong and b right

५) विकास कार्यक्रम

गृहनिर्माण व नगरविकास

- 9) टाउन प्लॅनिंग स्कीमच्या मसुद्यामध्ये समाविष्ट आहे.
१) योजनेचे भौतिक नियोजन आणि मूल्यांकन २) केवळ योजनेचे भौतिक नियोजन
३) नगर नियोजन योजनेच्या आर्थिक बाबी ४) वरीलपैकी काहीही नाही
- 1) A draft Town Planning Scheme consists of.....
1) Physical planning and valuation of the scheme
2) Physical planning of the scheme only
3) The financial aspects of the Town Planning Scheme
4) None of the above
- २) टाउन प्लॅनिंग स्कीमच्या मसुद्याच्या मंजुरीनंतर, खालील उद्देशांसाठी योग्य प्राधिकरणास आवश्यक असलेल्या सर्व जमिनी सर्व भारांपासून मुक्तपणे योग्य प्राधिकरणाकडे असतील.
१) मोकळ्या जागा, उद्याने, करमणुकीची मैदाने यासाठी जमिनीचे वाटप किंवा आरक्षण.
२) सामाजिक पायाभूत सुविधांसाठी जमिनीचे वाटप किंवा आरक्षण
३) नियोजन प्राधिकरणाद्वारे विक्रीसाठी जमिनीचे वाटप
४) पाणी पुरवठ्यासाठी जमिनीचे वाटप किंवा आरक्षण
- 2) After sanction of a draft Town Planning Scheme, all lands required by the Appropriate Authority for the following purpose shall vest absolutely in the Appropriate Authority free from all encumbrances.
1) The allotment or reservation of land for open spaces, gardens, recreation grounds .
2) The allotment or reservation of land for social infrastructure
3) The allotment of land for sale by Planning Authority
4) The allotment or reservation of land for water supply

- ३) स्थानिक क्षेत्र योजना तयार केली आहे
- १) हरितक्षेत्र विकासासाठी
 - २) विद्यमान विकसित क्षेत्रे सुधारणे आणि वाढवणे
 - ३) प्रदेशाच्या विकासासाठी.
 - ४) नियोजन प्राधिकरणाच्या एकूण क्षेत्रामध्ये जमिनीचा वापर परिभाषित करणे
- 3) A Local Area Plan is devised
- 1) for greenfield development
 - 2) to improve and enhance the existing developed areas
 - 3) for development of a region
 - 4) to define the use of land in the total area of a Planning Authority

शिक्षणाच्या योजना

- १) मराठी भाषेचा सर्वांगीण विकास, भाषा आणि साहित्य संस्कृतीची जोपासना/संवर्धन करण्याच्या अनुषंगाने महाराष्ट्र राज्य सांस्कृतिक धोरण, २०१० मध्ये अंतर्भूत केलेला कोणता उपक्रम दरवर्षी मुंबई व मुंबई उपनगर वगळून राज्यातील सर्व जिल्ह्यांमध्ये आयोजित केला जातो ?
- १) मराठी भाषा दिवस
 - २) मराठी भाषा पंधरवडा
 - ३) पुस्तकांचे गांव
 - ४) ग्रंथोत्सव
- 1) Which activity included in the Maharashtra State Cultural Policy, 2010 in line with holistic development of Marathi language, cultivation/enrichment of language and literary culture is organized every year in all districts of the state excluding Mumbai and Mumbai suburbs?
- 1) Marathi Language Day
 - 2) Marathi Language Fortnight
 - 3) Village of Books
 - 4) Granthotsav
- २) खालीलपैकी कोणते एक उद्देश खडू-फळा मोहिमेचे होते ?
- १) प्राथमिक शाळेला किमान आवश्यक सुविधा व शैक्षणिक साहित्य उपलब्ध करून देणे.
 - २) प्राथमिक शाळेस आवश्यक खडू व फळे याची सोयी उपलब्ध करून देणे.
 - ३) प्राथमिकशाळेत असे शिक्षक उपलब्ध करून देणे जे आपल्या दैनंदिन अध्यापनात चॉकस् व फळ्याचा उपयोग करतील.
 - ४) भौतिक सोयी प्राथमिक शाळेस उपलब्ध करणे.
- 2) Which of the following is an objective behind Chalk-Board Mission ?
- 1) To provide the minimum necessary facilities and educational aids to primary school.
 - 2) To provide the necessary chalks and boards to primary schools.
 - 3) To provide the teachers who will use chalks and board in their routine teaching in primary level.
 - 4) To provide physical infrastructure to primary schools.
- ३) प्रौढ शिक्षणासाठी दूरशिक्षणाचा मार्ग व ग्रंथालयाचे महत्त्व खालीलपैकी कोणत्या शिक्षण आयोगाने सांगितले आहे ?
- १) विद्यापीठ शिक्षण आयोग
 - २) प्राथमिक शिक्षण आयोग
 - ३) भारतीय शिक्षण आयोग
 - ४) माध्यमिक शिक्षण आयोग
- 3) The importance of Library and Distance Education in Adult Education is described by which commission of education ?
- 1) University Education Commission
 - 2) Primary Education Commission
 - 3) Indian Education Commission
 - 4) Secondary Education Commission

ग्रामीण विकास

- १) ग्रामीण विकास प्रशासनासंबंधीत खालीलपैकी योग्य विधान कोणते ?
 a) लघु शेतकरी विकास अभिकरण (SFDA) ची स्थापना १९६९ मध्ये झाली.
 b) सीमांत शेतकरी आणि शेतमजूर विकास अभिकरण (MFALDA) ची स्थापना १९६९ मध्ये झाली.
- पर्यायी उत्तरे :**
- १) फक्त (a) २) फक्त (b) ३) (a) आणि (b) ४) यापैकी नाही
- 1) Which of the following statements is/are correct about rural development administration ?
 a) Small Farmers Development Agency (SFDA) was established in 1969.
 b) Marginal Farmers and Agricultural Labourers Development Agency (MFALDA) was established in 1969.

Answer Options :

- 1) Only (a) 2) Only (b) 3) (a) and (b) 4) None of the above

६) प्रशासकीय कायदे व नियम

- १) महिला कर्मचाऱ्यांना कामाच्या ठिकाणी सुरक्षितता देण्याचे दृष्टीने म.ना.से. (वर्तणूक) नियम, १९७९ मध्ये नियम २२-अ हे खालील कोणत्या शासन अधिसूचनेद्वारे दाखल करण्यात आले ?
 १) १८ जुलै, २००८ २) ८ फेब्रुवारी, २००७ ३) २३ ऑक्टोबर, २०१५ ४) ७ मे, २०१३
- 1) In order to provide safety to women employees at work place M.N.S. (Conduct) Rules, 1979 Rule 22-A was inserted by which of the following Government Notifications?
 1) July 18, 2008 2) February 8, 2007 3) October 23, 2015 4) May 7, 2013
- २) म.ना.से. (सेवेच्या सर्वसाधारण शर्ती) नियम, १९८१ च्या नियम ३४ नुसार शासकीय कर्मचाऱ्याचा शासनाच्या सेवेसाठी असतो.
 १) केवळ कार्यालयीन मर्यादेचा वेळ २) केवळ ८ तासाचा वेळ
 ३) संपूर्ण वेळ ४) कार्यालय प्रमुखाने दिलेल्या आदेशानुसारचा वेळ
- 2) M.N.S. As per Rule 34 of the (General Conditions of Service) Rules, 1981, a Government servant shall be in the service of the Government.
 1) Office Limit Time Only 2) 8 Hours Time Only
 3) Whole time 4) Time as per orders given by Head of Office
- ३) महाराष्ट्र नागरी सेवा (सेवेच्या सर्वसाधारण शर्ती) १९८१ हे नियम कधीपासून अंमलात आले.
 १) १ जून १९८१ २) १५ ऑगस्ट १९८१ ३) १ ऑगस्ट १९८१ ४) १५ जून १९८१
- 3) From when Maharashtra Civil Services (General Conditions of Service) Rules, 1981 came into force.
 1) 1 June 1981 2) 15 August 1981 3) 1 August 1981 4) 15 June 1981
- ४) म.ना.से. (वर्तणूक) नियम, १९७९ मध्ये १४ वर्षांखालील मुलांना नोकरीस ठेवण्यास प्रतिबंध करणारी तरतूद खालील कोणत्या शासन अधिसूचनेद्वारे समाविष्ट करण्यात आली आहे ?
 १) २३ ऑक्टोबर, २०१५ २) १ डिसेंबर, १९९७ ३) २४ फेब्रुवारी, २०१४ ४) १८ जुलै, २००८

- 4) M.N.S. (Conduct) Rules, 1979 prohibiting the employment of children below the age of 14 has been inserted by which of the following Government Notifications?
1) October 23, 2015 2) December 1, 1997 3) February 24, 2014 4) July 18, 2008
- ५) महिला कर्मचाऱ्यांना कामाच्या ठिकाणी सुरक्षितता देण्याचे दृष्टीने म.ना.से. (वर्तणूक) नियम, १९७९ मध्ये नियम २२-अ हे खालील कोणत्या शासन अधिसूचनेद्वारे दाखल करण्यात आले ?
१) १८ जुलै, २००८ २) ८ फेब्रुवारी, २००७ ३) २३ ऑक्टोबर, २०१५ ४) ७ मे, २०१३
- 5) In order to provide safety to women employees at work place M.N.S. (Conduct) Rules, 1979 Rule 22-A was inserted by which of the following Government Notifications?
1) July 18, 2008 2) February 8, 2007 3) October 23, 2015 4) May 7, 2013
- ६) म.ना.से. (वर्तणूक) नियम, १९७९ चे तरतुदीनुसार गट अ चे कोणतेही पद धारण करणारा शासकीय कर्मचारी विवाह, वर्षदिन, अंत्यसंस्कार किंवा धार्मिक समारंभाचेवेळी किती देणगी स्वीकारू शकतो ?
१) रु.५०,००० २) रु.२५,००० ३) रु.१०,००० ४) रु.५,०००
- 6) M.N.S. (Conduct) Rules, 1979 How much donation can a Government servant holding any post of Group A accept on the occasion of marriage, anniversary, funeral or religious ceremony?
1) Rs.50,000 2) Rs.25,000 3) Rs.10,000 4) Rs.5,000
- ७) म.ना.से. (वर्तणूक) नियम, १९७९ च्या नियम नुसार कोणत्याही शासकीय कर्मचाऱ्याला कोणत्याही राजकीय पक्षाच्या किंवा राजकारणात भाग घेणाऱ्या कोणत्याही संघटनेचा सदस्य होता येणार नाही.
१) नियम ५(२) २) नियम ५(४) ३) नियम ५(१) ४) नियम ५(३)
- 7) M.N.S. (Conduct) Rules, 1979 No Government servant shall be a member of any political party or any organization engaged in politics.
1) Rule 5(2) 2) Rule 5(4) 3) Rule 5(1) 4) Rule 5(3)
- ८) शासकीय औद्योगिकेतर कर्मचाऱ्यांच्या संघटनेच्या सर्वसाधारण सभेच्या गणपूर्तीसाठी किती सदस्यांची उपस्थिती आवश्यक आहे ?
१) १/३ सदस्य २) १/२ सदस्य ३) १/४ सदस्य ४) २/३ सदस्य
- 8) How many members are required to constitute a quorum in the general meeting of the Government Non-Industrial Employees' Association?
1) 1/3 member 2) 1/2 member 3) 1/4 member 4) 2/3 member
- ९) ज्या प्रकरणात किंवा अधिक शासकीय कर्मचारी संबंधित असतील अशा कोणत्याही बाबतीत राज्यपाल किंवा अशा सर्व शासकीय कर्मचाऱ्यांना सेवेतून बडतर्फ करण्यास सक्षम असलेला दुसरा कोणताही प्राधिकारी एकत्रित कार्यवाही करून त्या सर्व कर्मचाऱ्यांविरुद्ध शिस्तभंग विषयक कारवाई करण्याचा निदेश देणारा आदेश देऊ शकेल.
१) ४ २) ५ ३) २ ४) ३
- 9) In any case in which or more Government servants are concerned the Governor or any other authority competent to dismiss all such Government servants from service may take disciplinary action against all such servants The person giving the direction to take the relevant action may issue an order.
1) 4 2) 5 3) 2 4) 3

- १०) शासकीय सेवेत प्रवेश केल्यापासून किती कालावधीपर्यंत सेवापुस्तकात नोंदविलेल्या जन्मतारखेमध्ये फेरबदल करण्यासाठी कर्मचार्याने केलेल्या अर्जाचा सामान्यतः विचार केला जातो ?
- १) १ वर्षाच्या आत
२) २ वर्षांच्या आत
३) ५ वर्षांच्या आत
४) एकदा नोंदविलेल्या जन्मतारखेमध्ये बदल करता येत नाही
- 10) From the date of entry into Government service, upto what period is an application made by an employee for modification of the date of birth recorded in the service book generally considered?
- 1) Within 1 year
2) Within 2 years
3) Within 5 years
4) Once registered birth certificate
- ११) शासकीय कर्मचार्याचा सेवेचा दैनंदिन कालावधी किती असतो ?
- १) कार्यालयीन कामकाजाची वेळ
२) २४ तास
३) बारा तास
४) आठ तास
- 11) What is the daily service period of a government employee?
- 1) Office working hours
2) 24 hrs
3) Twelve hours
4) Eight hours
- १२) शासकीय कर्मचार्यांचे (औद्योगिक) प्रतिनिधित्व करणाऱ्या संघटनेने संघटना नियमांमध्ये सुधारणा करण्यासंबंधीचे प्रस्ताव ज्या बैठकीत प्रस्तावावर विचार व्हावयाचा असेल त्या बैठकीपूर्वी किती दिवस अगोदर शासनाला कळविले पाहिजे ?
- १) एक महिना अगोदर
२) दोन महिने अगोदर
३) तीन महिने अगोदर
४) चार महिने अगोदर
- 12) How many days in advance of the meeting in which the proposal is to be considered should an organization representing Government Employees (Industrial) notify the Government of a proposal for amendment of the Organization Rules?
- 1) One month before
2) Two months before
3) Three months before
4) Four months before
- १३) एका शासकीय औद्योगिकेतर कर्मचार्यांच्या संघटनेला मान्यता दिल्यानंतर त्याच वर्गाच्या अन्य संघटनेने अधिक सदस्य असल्याचा दावा केल्यास व मान्यतेसाठी अर्ज केल्यास पूर्वी मान्यता दिलेल्या संघटनेऐवजी नवीन संघटनेस मान्यता देण्याचा किमान कालावधी :
- १) आधीच्या संघटनेला मान्यता दिल्यानंतर ६ महिन्यांनंतर
२) आधीच्या संघटनेला मान्यता दिल्यानंतर १ वर्षा नंतर
३) आधीच्या संघटनेला मान्यता दिल्यानंतर २ वर्षा नंतर
४) वरीलपैकी नाही.
- 13) After recognition of an organization of Government Non-Industrial Employees, if another organization of the same category claims more members and applies for recognition, minimum period for recognition of new organization in place of previously recognized organization:
- 1) After 6 months of approval of previous organization
2) After 1 year after approval of previous organization
3) After 2 years of approval of previous organization
4) None of the above.

- १४) महाराष्ट्र नागरी सेवा (वर्तणूक) नियम, १९७९ नुसार कोणत्या मुलांना शासकीय कर्मचाऱ्याने कामावर ठेवण्यास प्रतिबंध करण्यात आला आहे ?
१) १८ वर्षाखालील २) १४ वर्षाखालील ३) १७ वर्षाखालील ४) १६ वर्षाखालील
- 14) According to the Maharashtra Civil Services (Conduct) Rules, 1979 which children are prohibited from being employed by Government servants?
1) Under 18 years 2) Under 14 years 3) Under 17 years 4) Under 16 years
- १५) कोणत्याही वर्गाच्या धर्माचा अपमान करण्याच्या उद्देशाने उपासना स्थळाचे नुकसान करणे, अगर ते अपवित्र करणे, हा गुन्हा भारतीय दंड संहिता, १८६० मधील खाली समाविष्ट आहे.
१) कलम २९५ A २) कलम २९४ ३) कलम २९५ ४) कलम २९८
- 15) Injuring or defiling place of worship with intent to insult the religion of any class, this offence is covered under of the Indian Penal Code, 1860.
1) Section 295A 2) Section 294 3) Section 295 4) Section 298
- १६) कोणत्या नियमानुसार शासकीय कार्यालयांनी 'नागरिकांची सनद' तयार करून प्रसिद्ध करणे बंधनकारक आहे?
१) महाराष्ट्र लोकसेवा हक्क नियम, २०१६
२) शासकीय कर्तव्ये पार पाडताना होणाऱ्या विलंबास प्रतिबंध नियम, २०१३
३) महाराष्ट्र माहिती अधिकार नियम, २००६
४) वरीलपैकी सर्व
- 16) According to which of the following rules it is mandatory for the government offices to prepare and publicize the Citizen's Charter?
1) Maharashtra Public Service Rights Rules, 2016
2) Prevention of Delay in Performance of Government Duties Rules, 2013
3) Maharashtra Right to Information Rules, 2006
4) All of the above
- १७) "प्रशासकीय कायदा हा प्रशासकीय एजन्सीच्या अधिकार व कार्यपद्धतीशी संबंधित आहे, विशेषतः प्रशासकीय कारवाईच्या न्यायालयीन पुनरावलोकनात नियंत्रित करणारा कायदा आहे."
ही 'प्रशासकीय कायदाची' व्याख्या यांनी प्रस्तावित केली.
१) प्रो. वाडे २) आयव्हर जेनिंग्स ३) के. सी. डेव्हिस ४) एम. के. बसू
- 17) "Administrative law as a law concerns the power and procedures of administrative agencies, including specially the law governing judicial review of administrative action."
The above definition of 'Administrative Law' has been propounded by
1) Prof. Wade 2) Ivor Jennings 3) K. C. Davis 4) M. K. Basu
- १८) अँसिड हल्ल्यात गुन्ह्याची गंभीरता व बळीची विद्रूपता लक्षात घेऊन मा. सर्वोच्च न्यायालयाने निर्णय देताना भारतीय दंड संहिता, १८६० च्या कलम ३०७ चा वापर खालील खटल्यामध्ये केला आहे :
१) सचिन जोशी विरुद्ध पश्चिम बंगाल राज्य २) सचिन राव विरुद्ध हरियाणा राज्य
३) सचिन जाना विरुद्ध पश्चिम बंगाल राज्य ४) वरीलपैकी कोणतेही नाही
- 18) Considering the gravity of acid attack causing disfigurement of victim, the Supreme Court has applied Section 307 of the Indian Penal Code, 1860 in the following cases :
1) Sachin Joshi vs. State of West Bengal 2) Sachin Rao vs. State of Haryana
3) Sachin Jana vs. State of West Bengal 4) None of the above

- १९) अखिल भारतीय सेवा कायदा, १९५१ च्या घटनात्मकतेवर खालीलपैकी कोणत्या खटल्याद्वारे प्रश्नचिन्ह उभारण्यात आले ?
- १) डि. एस. आगरवाल वि. पंजाब राज्य २) डि. एस. ग्रेवाल वि. पंजाब राज्य
३) एम. के. कुलवाल वि. उत्तर प्रदेश राज्य ४) वरीलपैकी काहीही नाही
- 19) Under which of the following cases were the questions raised on constitutionality of the All India Service Act, 1951 ?
- 1) D. S. Agarwal v/s. State of Punjab 2) D. S. Garewal v/s. State of Punjab
3) M. K. Koolwal v/s. State of Uttar Pradesh 4) None of the above
- २०) खालील विधानांचे अवलोकन करा :
- विधान I :** एडवर्ड कोक याने रूल ऑफ लॉ (कायद्याचे राज्य) या संकल्पनेची निर्मिती केली.
विधान II : ए. वी. डायसी यांनी नंतर ऑक्सफर्ड युनिव्हर्सिटीमधील व्याख्याना दरम्यान ही संकल्पना विकसित केली.
पर्यायी उत्तरे :
- १) दोन्ही विधाने चूक आहेत २) विधान I बरोबर आहे, परंतु विधान II चूक आहे
३) दोन्ही विधाने बरोबर आहेत ४) विधान I चूक आहे, परंतु विधान II बरोबर आहे
- 20) Consider the following statements :
- Statement I :** Edward Coke has originated the concept of Rule of Law.
Statement II : A. V. Dicey later developed this concept in the course of his lectures at Oxford University.
- Answer Options :**
- 1) Both the statements are incorrect
2) Statement I is correct, but statement II is incorrect
3) Both the statements are correct
4) Statement I is incorrect, but statement II is correct
- २१) राज्यघटनेनुसार खालीलपैकी कशाचा समावेश 'कायदा' या व्याख्येत होत नाही ?
- १) अध्यादेश २) आदेश ३) रूढी ४) यापैकी नाही
- 21) According to the Constitution, which of the following is not included in the definition of law?
- 1) Ordinance 2) Order 3) Custom 4) None of these
- २२) खालील विधानांचे अवलोकन करा :
- विधान I :** प्रशासनिक कायद्यामध्ये 'सत्ता विभाजन' या सिद्धांताचा उद्देश सरकारच्या अत्याचारी व मनमानी अधिकारापासून संरक्षण करणे असा आहे.
विधान II : 'सत्ता विभाजनाचे' तत्त्व शासनाच्या तीन कार्यक्षेत्रांमध्ये/अंगामध्ये सीमांकन निर्माण करते.
पर्यायी उत्तरे :
- १) विधान I सत्य, विधान II असत्य २) विधान I असत्य, विधान II सत्य
३) दोन्ही विधाने सत्य ४) दोन्ही विधाने असत्य
- 22) Consider the following statements :
- Statement I :** Under Administrative Law, the aim of the doctrine of 'Separation of Powers' is to guard against arbitrary powers of the States.
Statement II : The principle of 'Separation of Powers' creates a demarcation among the three organs of the government.
- Answer Options :**
- 1) Statement I is correct, II is incorrect 2) Statement I is incorrect, II is correct
3) Both the statements are correct 4) Both the statements are incorrect

- २३) शासकीय कर्मचाऱ्यांच्या संघटनेला म.ना.से. (वर्तणूक) नियम, १९७९ मधील तरतुदीनुसार कोणते प्राधिकारी मान्यता देऊ शकतात ?
१) उच्च न्यायालय
२) महाराष्ट्र प्रशासकीय न्यायाधिकरण
३) महाराष्ट्र शासन
४) वरीलपैकी सर्व
- 23) M.N.S. to Government Employees' Association. (Conduct) Rules, 1979 Which authority can grant approval?
1) High Court
2) Maharashtra Administrative Tribunal
3) Government of Maharashtra
4) All of the above
- २४) महाराष्ट्र नागरी सेवा (वर्तणूक) नियम, १९७९ मधील नियमांच्या तरतुदीचा अर्थ लावण्याचा अंतिम निर्णय चा असेल.
१) महाराष्ट्र प्रशासकीय न्यायाधिकरण
२) उच्च न्यायालय
३) केंद्र शासन
४) महाराष्ट्र शासन
- 24) The final decision on the interpretation of the provisions of the rules contained in the Maharashtra Civil Services (Conduct) Rules, 1979 shall lie with the
1) Maharashtra Administrative Tribunal
2) High Court
3) Central Govt
4) Maharashtra Govt
- २५) म.ना.से. (वर्तणूक) नियमांमध्ये 'शासन' ह्या व्याख्येनुसार खालील कोणते शासन अपेक्षित आहे ?
१) राज्यशासन
२) केंद्रशासन
३) राज्यशासन व केंद्रशासन
४) महाराष्ट्र शासन
- 25) M.N.S. (Behaviour) According to the definition of "governance" in the rules, which of the following regimes is expected?
1) State Government
2) Central Government
3) State Government and Central Government
4) Maharashtra Government
- २६) म.ना.से. (सेवेच्या सर्वसाधारण शर्ती) नियम, १९८१ चे नियम १९ नुसार शासन सेवेकरिता आलेल्या उमेदवाराची नेत्रदोषा व्यतिरिक्त कोणतीही विकलांगता कोण माफ करू शकते ?
१) वैद्यकीय अधिकारी
२) वैद्यकीय मंडळ
३) संचालक आरोग्य सेवा
४) कार्यालय प्रमुख
- 26) M.N.S. As per rule 19 of the (General Conditions of Service) Rules, 1981, who can waive any disability other than visual defect of a candidate for Government service?
1) Medical Officer
2) Medical Board
3) Director Health Services
4) Office Principal
- २७) अटक करण्याचे अधिकार खालीलपैकी कोणाला देण्यात आले आहेत ?
१) पोलीस अधिकारी
२) मॅजिस्ट्रेट
३) कोणीही नागरिक
४) वरीलपैकी सर्व
- 27) Who has the right to arrest a person ?
1) Police officer
2) Magistrate
3) Any citizen
4) All of the above
- २८) ज्या जागेत चोरीचा माल, बनावट दस्तऐवज वगैरे असल्याचा संशय आहे. त्या जागेची झडती घेण्याचा अधिकार कोणाला आहे ?
१) फक्त पोलीस निरीक्षक
२) पोलीस शिपायासह कोणत्याही पोलीस अधिकाऱ्यास
३) पोलीस शिपाई सोडून कोणत्याही वरच्या दर्जाच्या पोलीस अधिकाऱ्यास
४) फक्त पोलीस उपनिरीक्षक

- 28) Who has authority to conduct search of place suspected to contain stolen property, forged documents ?
1) Only Police Inspector
2) Any Police Officer including Constable
3) Any Police Officer above the rank of Constable
4) Only Police Sub-Inspector
- २९) भारतीय दंड संहिता, १८६० च्या तरतुदीनुसार, बेदरकारपणे वाहन चालवणे या गुन्ह्यातून खालीलपैकी कोणत्या कर्मचाऱ्यांना वगळले जाते ?
१) लष्कराचे कर्मचारी
२) केंद्र सरकारचे कर्मचारी
३) विदेशी नागरिक
४) वरीलपैकी कोणतेही नाही
- 29) Which of the following personnel is exempted from the offence of rash driving under the Indian Penal Code, 1860 ?
1) Military Personnel
2) Central Government Personnel
3) Foreign Nationals
4) None of the above
- ३०) शासकीय कर्मचारी बाबत खालील कोणते विधान बरोबर आहे ?
अ) महाराष्ट्र राज्याच्या कामकाजा संबंधातील कोणत्याही सेवेत किंवा पदावरील व्यक्ती.
ब) ज्याची सेवा कंपनीकडे, महामंडळाकडे, संघटनेच्या स्थानिक प्राधिकरणाकडे किंवा अन्य कोणत्याही शासनाकडे सोपविलेली असेल, मग त्याचे वेतन राज्याच्या एकत्रित निधीव्यतिरिक्त अन्य मार्गाने काढले जात असेल.
पर्यायी उत्तरे :
१) फक्त अ
२) फक्त ब
३) अ आणि ब दोन्हीही
४) यापैकी एकही नाही
- 30) Which of the following statements about government employees is correct?
a) A person in any service or holding any office connected with the affairs of the State of Maharashtra.
b) whose service is assigned to a company, corporation, associational local authority or any other authority, if his salary is drawn from other sources than the Consolidated Fund of the State.
Answer Options :
1) A only
2) B only
3) Both A and B
4) None of these
- ३१) खालीलपैकी कोण हा भारतीय दंड संहिता, कलम २१ अंतर्गत 'लोकसेवक' मध्ये समाविष्ट नाही ?
१) मंत्री
२) राष्ट्रीयकृत बँकेचा कर्मचारी
३) विमा सर्वेक्षण कर्ता
४) रेल्वेगाडी विभागाचा खलाशी
- 31) Who amongst the following is not a 'public servant' within the meaning of section 21 of Indian Penal Code ?
1) Minister
2) Employee of Nationalized bank
3) Insurance surveyor
4) Khalasi of Railway carriage section
- ३२) म.ना.से. (वर्तणूक) नियम, १९७९ नुसार खालीलपैकी कोणती विधाने योग्य आहेत ?
अ) शासनाच्या पूर्वमान्यतेने गट 'अ' च्या अधिकाऱ्याने शासनाशी कार्यालयीन व्यवहार करणाऱ्या कंपनीत त्याच्या मुलाला नोकरी स्वीकारण्यास परवानगी दिली.
ब) 'अ' या कर्मचाऱ्याने वरिष्ठांच्या मौखिक निदेशानुसार संदर्भावर कार्यवाही केली. आता सदर मौखिक निदेशावर लेखी पुष्टीची आवश्यकता नाही.

क) महाराष्ट्र ग्राम पोलीस अधिनियम, १९६७ अन्वये पोलीस पाटील म्हणून नियुक्त व्यक्तींना म.ना.से. (वर्तणूक) नियम, १९७९ मधील नियम ४, ७, ८, ९, १०, १२, १३, १४ हे लागू होतील.

पर्यायी उत्तरे :

१) फक्त (अ) २) (अ) व (ब) ३) फक्त (क) ४) सर्व विधाने

32) M.N.S. (Conduct) Rules, 1979 Which of the following statements are correct?

- a) With the prior approval of the Government, an officer of Group ? allowed his son to accept employment in a company doing official business with the Government.
- b) The employee acted on the reference as per the verbal instructions of the superior. Now there is no need for written confirmation on the said oral instruction.
- c) Persons appointed as Police Patils under the Maharashtra Village Police Act, 1967. Rules 4, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 14 of the (Conduct) Rules, 1979 shall apply.

Answer Options :

1) (a) only 2) (a) and (b) 3) (c) only 4) All the statements

३३) योग्य पर्याय निवडा -

स्वतंत्र घटक म्हणून केलेली एखाद्या सेवेतील किंवा सेवेच्या भागातील 'कायम' त्याचप्रमाणे वेळोवेळी मंजूर केलेली 'अस्थायी पदे' यांचा समूह म्हणजे -

१) सावधी नियुक्ती पद २) गट ३) पदग्रहण पद ४) संवर्ग

33) Select the correct option -

A group of permanent as well as temporary posts sanctioned from time to time in a service or part of a service made as an independent entity means -

- 1) Temporary appointment post 2) Group
- 3) Inductee post 4) Cadre

३४) शासकीय कर्मचाऱ्यास नियुक्ती झालेल्या ठिकाणापर्यंत प्रवास करण्यासाठी लागलेला कालावधी म्हणजे -

१) प्रवास कालावधी २) कर्तव्य कालावधी ३) पदग्रहण अवधी ४) यापैकी नाही

34) The time taken by a Government servant to travel to the place of appointment is -

1) Travel period 2) Duty period 3) Incumbency period 4) None of these

३५) ज्या शासकीय कर्मचाऱ्याला भारताच्या किंवा राज्याच्या एकत्रित निधीव्यतिरिक्त अन्य कोणत्याही उत्पन्नाच्या साधनातून शासन मंजुरीने वेतन मिळते त्या सेवेला काय म्हणतात ?

१) राजपत्रित सेवा २) अराजपत्रित सेवा ३) स्वियेत्तर सेवा ४) निवृत्ती वेतनी सेवा

35) What is the service of a government employee who receives salary from any source of income other than the consolidated fund of India or the state with the approval of the government?

- 1) Gazetted Service 2) Non-Gazetted Service
- 3) Non-Gazetted Service 4) Pensionable Service

३६) शासकीय सेवेसाठी पात्रताविषयक वैद्यकीय प्रमाणपत्रामध्ये खालील बाबी समाविष्ट असतात -

- अ) शासकीय कर्मचाऱ्याचे नाव ब) शासकीय कर्मचाऱ्याचे पद
- क) शासकीय कर्मचाऱ्यास आधी झालेले आजार ड) शासकीय कर्मचाऱ्याची ओळखचिन्हे

पर्यायी उत्तरे :

१) (अ), (ब), (क) व (ड) २) (अ), (ब) व (ड) ३) (अ), (ब) व (क) ४) (अ), (क) व (ड)

- 36) Medical Certificate of Eligibility for Government Service includes the following items –
a) Name of the Government servant b) Designation of the Government servant
c) Previous illnesses of the Government servant d) Identification marks of the Government servant

Answer Options :

- 1) (a), (b), (c) and (d) 2) (a), (b) and (d) 3) (a), (b) and (c) 4) (a), (k) and (d)

- ३७) शासकीय कर्मचाऱ्याच्या संबंधात 'कुटुंबीय' यामध्ये कोणाचा समावेश होत नाही ?

- १) शासकीय कर्मचाऱ्याची पत्नी किंवा पती
२) शासकीय कर्मचाऱ्यावर अवलंबून असणारा सावत्र मुलगा
३) शासकीय कर्मचाऱ्याकडून ज्याची अभिरक्षा काढून घेण्यात आली आहे असा मुलगा.
४) शासकीय कर्मचाऱ्याच्या पतीशी/पत्नीशी रक्ताच्या नात्याने संबंधित असलेली आणि शासकीय कर्मचाऱ्यावर अवलंबून असणारी व्यक्ती

- 37) Who is not included in "family" in relation to a government employee?

- 1) Wife or husband of a Government servant
2) Step-son dependent of a Government servant
3) A child whose custody has been taken away from a Government servant.
4) A person related by blood to the spouse of a Government servant and a dependent of the Government servant

- ३८) खालीलपैकी कोणते विधान योग्य आहे ?

- अ) कोणत्याही शासकीय कर्मचाऱ्याने त्याच्या कुटुंबीयाला कोणत्याही कंपनीत किंवा भागीदारी संस्थेत नियुक्ती मिळविण्यासाठी स्वतःच्या पदाचा वापर करू नये.
ब) गट-अ किंवा गट-ब च्या अधिकाऱ्याला त्याच्या कुटुंबीयाचे कोणत्याही कंपनीत किंवा भागीदार संस्थेत नोकरी स्वीकारली आहे ही माहिती मिळताच शासनाला नोकरी स्विकारलेबद्दल कळविले पाहिजे.

पर्यायी उत्तरे :

- १) फक्त (अ) २) फक्त (ब) ३) (अ) व (ब) ४) यापैकी एकही नाही

- 38) Which of the following statements is correct?

- a) No Government servant shall use his position to get his family member appointed in any company or partnership body.
b) As soon as the Group-A or Group-B officer comes to know that his family member has accepted employment in any company or partner organization, he should inform the Government about the employment acceptance.

Answer Options :

- 1) (a) only 2) (b) only 3) (a) and (b) 4) none of these

- ३९) खालीलपैकी कोणते विधान योग्य आहे ?

- १) शासकीय कर्मचारी, कर्मचाऱ्यांसाठी नोंदणीकृत सहकारी बँकेच्या व्यवस्थापन समितीच्या निवडणुकीत भाग घेऊ शकतो.
२) शासकीय कर्मचाऱ्यास तो निवृत्त झाल्यानंतर लगेचच वाणिज्यिक नोकरी स्वीकारण्यासाठी शासनाच्या मान्यतेची आवश्यकता नाही.
३) 'ब' या शासकीय कर्मचाऱ्याची पत्नी विमा एजन्सीची मालक आहे. सदर बाब शासनास कळविण्याची आवश्यकता नाही.
४) 'अ' या शासकीय कर्मचाऱ्याचा मुलगा विमा एजन्सीमध्ये कार्यरत असून 'अ' हे सदर विमा एजन्सीचा आपल्या कार्यालयात प्रचार करू शकतात.

39) Which of the following statements is correct?

- 1) Government employees can participate in the election of the management committee of a cooperative bank registered for employees.
- 2) A Government servant does not need the approval of the Government to take up commercial employment immediately after his retirement.
- 3) B is the wife of a government employee who is the owner of an insurance agency. There is no need to report the matter to the government.
- 4) The son of government employee A is working in an insurance agency and A can promote the said insurance agency in his office.

४०) विधाने लक्षात घ्या.

अ) शासकीय कर्मचारी स्वतःच्या मालकीचे कोणतेही वृत्तपत्र चालवू शकणार नाही.

ब) शासनाला शासकीय कर्मचार्याला अराजकीय स्वरूपाच्या बाबी समाविष्ट असतात असे वृत्तपत्र चालविण्यास परवानगी देता येईल.

पर्यायी उत्तरे :

१) (अ) बरोबर (ब) चुकीचे

२) (अ) चुकीचे (ब) बरोबर

३) दोन्ही विधाने बरोबर आहेत

४) दोन्ही विधाने चुकीचे आहेत

40) Note the statements.

a) A Government servant shall not run any newspaper owned by himself.

b) The Government may permit a Government servant to run a newspaper which covers matters of a non-political nature.

Answer Options :

1) (a) Correct (b) False

2) (a) False (b) Correct

3) Both the statements are correct

4) Both the statements are false

४१) म.ना.से. (वर्तणूक) नियम, १९७९ नुसार कोणते पर्याय अचूक आहेत ?

अ) शासकीय कर्मचार्यास त्याच्या नोकरीशी संबंधित बाबीसंदर्भात संपाचा अवलंब करता येणार नाही.

ब) परंतु प्रचलित कायदान्वये असा संप करण्यास परवानगी दिली असेल तर त्याला संपात भाग घेता येईल.

पर्यायी उत्तरे :

१) पर्याय (अ)

२) पर्याय (ब)

३) पर्याय (अ) व (ब)

४) कोणताही नाही

41) M.N.S. (Conduct) Rules, 1979 Which of the following is correct?

a) A Government employee cannot resort to strike in connection with matters related to his employment.

b) Provided that such strike is permitted under the prevailing law, he may participate in the strike.

Alternative Answers:

1) Option (a)

2) Option (b)

3) Option (a) and (b) 4) None

४२) खालीलपैकी कोणती बाब म.ना.से. (वर्तणूक) नियम, १९७९ मधील तरतुदीस अनुसरून आहे ?

१) मागासवर्गीय शासकीय कर्मचारी याने त्याच्या शासकीय सेवेसंबंधी बाबीच्या संबंधात सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाच्या प्रभारी मंत्र्याकडे अभिवेदन केले.

२) शासकीय कर्मचार्याने त्याच्या गावातील ग्रंथालयास शासनाच्या पूर्वमान्यतेशिवाय स्वतःचे नाव दिले.

३) शासकीय कर्मचार्याने जातीय द्वेष पसरविणाऱ्या संघटनेचे सदस्यत्व स्वीकारले.

४) शासकीय कर्मचार्याने कार्यालयीन बदलीसाठी विधानसभा सदस्यांचे पत्र कार्यालयात सादर केले.

- 42) Which of the following M.N.S. (Conduct) Rules, 1979 ?
- 1) The Backward Class Government Servant made a representation to the Minister in-charge of Social Justice and Special Assistance Department regarding his Government service matter.
 - 2) A government employee named his village library after himself without the prior approval of the government.
 - 3) A Government servant accepts membership of an organization that promotes communal hatred.
 - 4) The government employee submitted the letter of the assembly members to the office for office transfer.

- ४३) महाराष्ट्र शासकीय कर्मचाऱ्यांच्या बदल्यांचे विनियमन आणि शासकीय कर्तव्य पार पाडताना होणाऱ्या विलंबास प्रतिबंध अधिनियम, २००५ मधील तरतुदीनुसार.....

अ) शासकीय कर्मचाऱ्यांच्या बदला सामान्यपणे वर्षातून एकदाच एप्रिल किंवा मे महिन्यात करण्यात याव्यात.

ब) सामान्यपणे शासकीय कर्मचाऱ्याने पदस्थापनेचा पदावधी पूर्ण केल्याशिवाय त्याची बदली करू नये.

क) विशेष कारणामुळे बदली करणे आवश्यक आहे अशी सक्षम प्राधिकाऱ्याची खात्री पटल्यास लेखी कारणे नमूद करून लागतच्या वरिष्ठ प्राधिकाऱ्याच्या पूर्व मान्यतेने बदली पदावधी पूर्ण होण्यापूर्वी ही करता येईल.

पर्यायी उत्तरे :

१) सर्व विधाने चुकीची आहेत

२) सर्व विधाने बरोबर आहेत

३) विधाने (अ) व (ब) बरोबर आहेत

४) केवळ विधान (क) बरोबर आहे.

- 43) As per the provisions of the Maharashtra Government Employees Regulation of Transfers and Prevention of Delay in Performance of Government Duties Act, 2005.....

a) Change of government employees should be done normally once a year in the month of April or May.

b) Ordinarily a Government servant should not be transferred unless he has completed the period of appointment.

c) If the competent authority is satisfied that the transfer is necessary for special reasons, the transfer may be made before the completion of the tenure with the prior approval of the immediate superior authority stating the reasons in writing.

Answer Options :

1) All the statements are false

2) All the statements are correct

3) Statements (a) and (b) are correct

4) Only statement (c) is correct.

- ४४) म.ना.से. (सेवेच्या सर्वसाधारण शर्ती) नियम, १९८१ नुसार खालील नमूद कोणत्या/कोणकोणत्या कारणासाठी शासकीय कर्मचाऱ्याची कमी वेतन असलेल्या पदावर बदली अनुज्ञेय आहे ?

१) अकार्यक्षमता किंवा गैरवर्तणूक

२) त्याने केलेली लेखी विनंती

३) त्याचा ज्या पदावर धारणाधिकार आहे, ते पद नष्ट होण्याची शक्यता

४) वरील सर्व कारणासाठी अनुज्ञेय आहे.

- 44) M.N.S. (General Conditions of Service) Rules, 1981 for which of the following reason/s transfer of a Government servant to a lower paid post is permissible?

1) Inefficiency or misconduct

2) Written request made by him

3) Possibility of loss of the position on which he has lien

4) All the above is permissible for the reason.

- ४५) फौजदारी प्रक्रिया संहिता, १९७३ च्या तरतुदी अनुसार एखाद्या व्यक्तीची अटक ही :
- अ) फौजदारी प्रक्रिया संहिता, १९७३ तील प्रावधानानुसार असावी.
ब) कोणताही अन्य कायद्यातील प्रावधानानुसार असावी जो कायदा अटकेची तरतूद करतो.
क) न्यायालयाचा संमंतीने असावी.
वरीलपैकी कोणते/ती विधान बरोबर आहे/त ?
- १) फक्त अ आणि ब २) अ, ब आणि क ३) फक्त अ ४) फक्त अ आणि क
- 45) As per provisions under the Code of Criminal Procedure, 1973, arrest of a person should be made :
- a) in accordance with provisions of the Criminal Procedure Code, 1973.
b) in accordance with any other law providing for arrest.
c) with the permission of a court.
Which of the statements given above is/are correct ?
- 1) Only a and b 2) a, b and c 3) Only a 4) Only a and c
- ४६) लोकसेवकाविरुद्ध खटला चालविण्याकरिता लागणारा कलम १९७ फौजदारी प्रक्रिया संहिता अंतर्गतचा शासन पूर्व संमंतीचा आदेश ही कृती आहे.
- १) प्रशासकीय २) न्यायिक ३) जणू काही न्यायिक ४) वैधानिक
- 46) The order of previous sanction for prosecution of a public servant under Section 197 of the Criminal Procedure Code is a/an act.
- 1) Administrative 2) Judicial 3) Quasi-judicial 4) Legislative
- ४७) फौजदारी खटल्यामध्ये पुराव्याचे ओझे जसे की तथ्य शाबीत करणे बाबत नेहमी सरकारी पक्षाचे असते.
- अ) होय ब) नाही
क) आरोपीवर असते ड) बचाव पक्षाच्या वकिलावर असते
वरीलपैकी कोणते/ती विधान/विधाने बरोबर आहे/त ?
- १) फक्त ब आणि क २) फक्त क आणि ड ३) फक्त अ ४) फक्त क
- 47) In criminal cases, the burden of proof even in the sense of establishing a case is always on the prosecution.
- a) Yes b) No
c) It is on the accused d) It is on defence counsel
Which of the statements given above is/are correct ?
- 1) Only b and c 2) Only c and d 3) Only a 4) Only c
- ४८) कलम २७, भारतीय पुरावा कायद्यान्वये, पंचनामा करताना, पुढील गोष्टीची आवश्यकता नसते :
- १) आरोपीकडून पोलिसांना मिळालेल्या माहितीवरून गुन्ह्यातील वापरलेले वस्तू/हत्यार/पुरावा इ. शोधता गेला पाहिजे.
२) सदर पंचनामा करताना, न्यायदंडाधिकाऱ्यांची परवानगी आवश्यक असते.
३) पोलिसांना माहिती देणारी व्यक्ती ही त्याच गुन्ह्यातील आरोपी हवी.
४) सदर व्यक्ती ही पोलीस अधिकारी रखवालीत हवी.

- 48) Following is not the essential requirement for the Panchanama under Section 27 of the Indian Evidence Act :
- 1) The fact/evidence/weapon must have been discovered in the consequence of information received from accused.
 - 2) It needs permission of Magistrate to carry out Panchanama.
 - 3) The person giving information must be accused of that offence.
 - 4) The person must be in custody of a police officer.
- ४९) फौजदारी प्रक्रिया संहिता अंतर्गत अंगझडती अथवा जागेची झडती घेण्यात येते. त्याबाबत खाली काही पर्याय दिलेले असून कंसामध्ये फौजदारी प्रक्रिया संहितेमधील कलम नमूद करण्यात आले आहे.
- नमूद पर्यायांमधून फौजदारी प्रक्रिया संहिता प्रमाणे योग्य कलमाचा समावेश नसलेला पर्याय निवडा.
- १) संशयित व्यक्ती स्वतःचे अस्तित्व लपवीत असते अशावेळी अटक करताना [CrPC कलम ४६]
 - २) अंगझडती तपासणीमध्ये शस्त्र आहे किंवा कसे याबाबतची झडती घेणे [CrPC कलम ५२]
 - ३) व्यक्तीला बेकायदेशीर डांबून ठेवले असल्यास घेतलेली जागेची झडती [CrPC कलम ९७]
 - ४) बंद जागेच्या ठिकाणी जागा मालकाकडे झडती घ्यावयाची असल्यास (सर्वसाधारण झडती प्रक्रिया) [CrPC कलम १००]
- 49) Choose option in which the section is incorrectly mentioned as per CrPC.
- 1) For the arrest of a suspected person if he is concealing his presence [CrPC Section 46]
 - 2) Power of seizure of offensive weapon during personal search [CrPC Section 52]
 - 3) Search for person wrongfully confined [CrPC Section 97]
 - 4) Person in charge of close place to all (general procedure for search) [CrPC Section 100]
- ५०) खालील विधानाचा विचार करा :
- विधान I :** १२ वर्षाखालील स्त्रीवर बलात्कार केल्याबद्दलची शिक्षा १२ वर्षांपर्यंत वाढू शकते.
- विधान II :** फारकतीच्या काळात पतीने पत्नीशी तिच्या परवानगीशिवाय लैंगिक समागम केल्यास कारावासाची शिक्षा होऊ शकते जी दोन वर्षांपेक्षा कमी नसते.
- पर्यायी उत्तरे :**
- १) फक्त I बरोबर आहे, II चूक आहे
 - २) फक्त II बरोबर आहे, I चूक आहे
 - ३) I आणि II दोन्ही चूक आहेत
 - ४) I आणि II दोन्ही बरोबर आहेत
- 50) Consider the following statements :
- Statement I :** Punishment for rape on woman under 12 years of age is rigorous imprisonment for a term which may extend to 12 years.
- Statement II :** For sexual intercourse by husband with his wife without her consent, during separation, the punishment of imprisonment shall not be less than two years.
- Answer Options :**
- 1) Only I is correct, II is incorrect
 - 2) Only II is correct, I is incorrect
 - 3) Both I and II are incorrect
 - 4) Both I and II are correct
- ५१) जो कोणी खून करतो तो या शिक्षेस पात्र असतो.
- १) देहदंड
 - २) जन्मठेप (आजन्म कारावास)
 - ३) देहदंड किंवा जन्मठेप
 - ४) देहदंड किंवा जन्मठेप आणि द्रव्यदंड

- 51) Whoever commits murder shall be punished with
- 1) death penalty
 - 2) life imprisonment
 - 3) death penalty or life imprisonment
 - 4) death penalty or life imprisonment and also fine
- ५२) खालीलपैकी कोणती कृती म.ना.से. (वर्तणूक) नियमातील तरतुदीस अनुसरून नाही ?
- १) शासकीय कर्मचार्याने मित्राकडून बिनव्याजी उसने पैसे घेतले.
 - २) शासकीय कर्मचार्याने त्याच्याकडे काम करणाऱ्या नोकराला आगाऊ वेतन दिले.
 - ३) शासकीय कर्मचार्याने नातेवाईकाला दवाखान्यात जाण्यासाठी पैसे दिले.
 - ४) शासकीय कर्मचार्याने कार्यालयीन कामकाजासंबंधीत व्यक्तीकडून व्याजाने पैसे घेतले.
- 52) Which of the following actions is M.N.S. (Behaviour) Not in accordance with the provisions of the Rules?
- 1) A government employee borrowed money from a friend without interest.
 - 2) A government servant paid advance wages to a servant working for him.
 - 3) A government employee paid for a relative to go to a hospital.
 - 4) A government servant borrows money from a person on interest in connection with office work.
- ५३) महाराष्ट्र नागरी सेवा (वर्तणूक) नियम, १९७९ चे नियम २७ अन्वये शासकीय कर्मचार्यांना कशाकरिता प्रतिबंध करण्यात आला आहे ?
- १) वर्गणी घेण्याकरिता
 - २) देणग्या देण्याकरिता
 - ३) हुंडा घेण्याकरिता
 - ४) लवाद म्हणून काम करण्याकरिता
- 53) Under Rule 27 of the Maharashtra Civil Services (Conduct) Rules, 1979, Government servants are prohibited for what?
- 1) For taking subscriptions
 - 2) For making donations
 - 3) To collect dowry
 - 4) To act as an arbitrator
- ५४) विधाने लक्षात घ्या :
- अ) कोणताही शासकीय कर्मचारी शासनाच्या संमतीने साक्ष देत असताना शासनाच्या धोरणावर किंवा कृतीवर टीका करू शकणार नाही.
- ब) लोकलेखा समितीसमोर किंवा न्यायिक चौकशीच्या वेळी दिलेल्या साक्षीला वरील नियम लागू होणार नाही.
- पर्यायी उत्तरे :**
- १) अ बरोबर, ब चुकीचे
 - २) अ चुकीचे, ब बरोबर
 - ३) दोन्ही विधाने बरोबर आहेत
 - ४) दोन्ही विधाने चुकीचे आहेत.
- 54) Note the statements :
- a) No Government servant shall criticize the policy or action of the Government while testifying with the consent of the Government.
 - b) The above rule shall not apply to evidence given before the Public Accounts Committee or at the time of judicial enquiry.
- Answer Options :**
- 1) A is correct, B is incorrect
 - 2) A is incorrect, B is correct
 - 3) Both the statements are correct
 - 4) Both the statements are false.

- ५५) शासकीय कर्मचाऱ्याने कोणत्या मालमत्तेचे विवरण सादर करणे आवश्यक आहे ?
१) स्थावर मालमत्तेचे २) मौल्यवान मालमत्तेचे
३) जंगम मालमत्तेचे ४) स्थावर, जंगम व मौल्यवान मालमत्तेचे
- 55) Which property statement is required to be submitted by a government employee?
1) Immovable property 2) Valuable property
3) Of movable property 4) immovable, movable and valuable property
- ५६) पुढीलपैकी कोणत्या प्रकरणी शासकीय कर्मचाऱ्याची कमी वेतन असणाऱ्या पदावर बदली करता येते ?
अ) कर्मचाऱ्याने लेखी विनंती केल्यास ब) वैद्यकीय कारणास्तव
क) कर्मचाऱ्याची अकार्यक्षमता ड) कर्मचाऱ्याची गैरवर्तणूक
- पर्यायी उत्तरे :**
१) फक्त अ आणि ब २) फक्त क आणि ड
३) यापैकी कोणतेही नाही ४) अ, ब, क आणि ड सर्व प्रकरणी
- 56) In which of the following cases can a government employee be transferred to a lower paying post?
a) On written request by the employee b) On medical grounds
c) Inefficiency of the employee d) Misconduct of the employee
- Answer Options :**
1) A and B only 2) C and D only
3) None of these 4) A, B, C and D in all cases
- ५७) शासकीय सेवेकरिता पात्रता विषयक वैद्यकीय प्रमाणपत्रामध्ये खालील कोणत्या बाबींचा समावेश असतो ?
अ) ओळख चिन्ह
ब) देवी काढल्या आहेत किंवा नाहीत
क) उमेदवाराच्या डाव्या हाताच्या अंगठ्याचा ठसा.
- पर्यायी उत्तरे :**
१) फक्त अ २) फक्त क ३) फक्त अ आणि क ४) वरीलपैकी सर्व
- 57) Which of the following is included in the Medical Certificate of Eligibility for Government Service?
a) Identification mark
b) Devi is removed or not
c) Candidate's left hand thumb impression.
- Answer Options :**
1) A only 2) C only 3) A and C only 4) All of the above
- ५८) “शासकीय औद्योगिकेतर कर्मचारी” यामध्ये कोणत्या कर्मचाऱ्यांचा समावेश होतो ?
१) केवळ प्रशासनिक काम पार पाडण्यासाठी नियुक्त केलेले कर्मचारी
२) ज्यांना कारखाना अधिनियम लागू होतो असे शासकीय कारखान्यातील शासकीय उपक्रमातील कामगार
३) पोलीस
४) तुरुंग विभागात काम करणारे व्यक्ती

- 58) “Government Non-Industrial Employees” includes which employees?
- 1) Staff appointed to perform administrative work only
 - 2) Workers in Government undertakings in Government factories to whom the Factories Act applies
 - 3) Police
 - 4) Persons working in Jail Department
- ५९) शासकीय कर्मचारी संदर्भात खालीलपैकी कोणते विधान बरोबर आहे ?
- १) शासकीय कर्मचारी शासनाची पूर्वमंजूरी मिळाल्याखेरीज प्रत्यक्ष किंवा अप्रत्यक्षपणे कोणत्याही व्यापारात किंवा धंद्यात गुंतवणार नाही.
 - २) शासकीय कर्मचारी शासनाची पूर्वमंजूरी मिळाल्याखेरीज कोणताही व्यापार करू शकतो.
 - ३) शासनाची पूर्वमंजूरी शिवाय दुसरी कोणतीही नोकरी स्वीकारू शकतो.
 - ४) कुटुंबातील व्यक्तीच्या विमा एजन्सीचा प्रचार करू शकतो.
- 59) Which of the following statements regarding government employees is correct?
- 1) A Government servant shall not directly or indirectly engage in any trade or business without the prior approval of the Government.
 - 2) A Government employee can carry on any trade without prior approval of the Government.
 - 3) Can accept any other job without prior approval of Govt.
 - 4) Can promote a family member's insurance agency.
- ६०) म.ना.से. (वर्तणूक) नियम, १९७९ चे तरतुदीनुसार शासकीय कर्मचार्याने कोणता विवाह करताना शासनास तात्काळ कळविले पाहिजे ?
- १) आंतरधर्मीय विवाह
 - २) आंतरजातीय विवाह
 - ३) भारतीय नागरिक नसणाऱ्या व्यक्तीशी विवाह
 - ४) समलैंगिक विवाह
- 60) M.N.S. (Conduct) Rules, 1979 requires a Government servant to immediately inform the Government of which marriage he has married?
- 1) Interfaith Marriage
 - 2) Intercaste Marriage
 - 3) Marriage to a person who is not an Indian citizen
 - 4) Same-sex marriage
- ६१) म.ना.से. (वर्तणूक) नियम, १९७९ मधील तरतुदीनुसार खालीलपैकी कोणत्या कृतीसाठी शासनाची पूर्वमंजूरी आवश्यक आहे ?
- १) शासकीय कर्मचार्याच्या पतीने किंवा पत्नीने वारसाहक्काने मिळालेल्या उत्पन्नातून केलेला व्यवहार
 - २) शासकीय कर्मचार्याच्या पत्नीने स्त्रीधनातून केलेला व्यवहार
 - ३) शासकीय कर्मचार्याच्या पत्नीने किंवा पतीने विवाहनिमित्त मिळालेल्या देणगीतून केलेला व्यवहार.
 - ४) शासकीय कर्मचार्याने नेहमीच्या किंवा प्रसिद्ध व्यापाऱ्यामार्फत केला नसेल असा व्यवहार
- 61) M.N.S. (Conduct) Rules, 1979 requires prior approval of the Government for which of the following acts?
- 1) Transaction done by husband or wife of Government servant out of inherited income
 - 2) Transaction done by the wife of a Government employee out of stridhan
 - 3) Transactions made by the wife or husband of a Government servant out of a gift received on the occasion of marriage.
 - 4) Transactions not made by a Government servant through a regular or well-known merchant

- ६२) पुढीलपैकी कोणती कृती म.ना.से. (वर्तणूक) नियमातील तरतुदीस अनुसरून नाही ?
- १) 'क्ष' या कर्मचार्याने वृत्तपत्रासाठी राजकीय स्वरूपाचे लेख पाठविले.
 - २) शासकीय कर्मचार्याने शासनाच्या पूर्वमंजूरीशिवाय स्वतःचा काव्यसंग्रह प्रकाशित केला.
 - ३) शासकीय कर्मचारी शासनाच्या मंजूरीने अराजकीय स्वरूपाच्या नियतकालिक प्रकाशनाच्या व्यवस्थापनात सहभागी झाला.
 - ४) शासकीय कर्मचार्याने ग्लोबल वॉर्मिंग या विषयावर माहितीपर भाषण दिले.
- 62) Which of the following actions is M.N.S. (Behaviour) Not in accordance with the provisions of the Rules?
- 1) 'x' employee sent articles of political nature for the newspaper.
 - 2) A Government servant published his own collection of poetry without prior approval of the Government.
 - 3) Government employees involved in the management of non-political periodical publications with the approval of the Government.
 - 4) A government employee gave an informative speech on Global Warming.

७) प्रशासकीय कामकाज

- १) निकडीच्या स्वरूपाच्या अधिसूचना महाराष्ट्र शासनाच्या कोणत्या राजपत्रात प्रसिद्ध करण्यात येतात ?
- १) साधारण
 - २) असाधारण
 - ३) विशेष
 - ४) अतितात्काळ
- 1) Urgent notifications are published in which Gazette of Maharashtra Government?
- 1) Ordinary
 - 2) Extraordinary
 - 3) Special
 - 4) Urgent
- २) अनुसूचित जमाती प्रमाणपत्र तपासणी समितीकडून वैधता प्रमाणपत्र कोणत्या नमुन्यात मिळतो ?
- १) नमुना "ग"
 - २) नमुना "क"
 - ३) नमुना "फ"
 - ४) नमुना "इ"
- 2) In which form the validity certificate is obtained from the Scheduled Tribe Certificate Inspection Committee?
- 1) Pattern "C"
 - 2) Pattern "C"
 - 3) Pattern "F"
 - 4) Pattern "E"
- ३) खालीलपैकी कोणत्या पत्रव्यवहारामध्ये शेवटी 'महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने' असे नमूद करण्यात येते ?
- अ) ज्ञापन
 - ब) परिपत्रक
 - क) कार्यालयीन आदेश
- पर्यायी उत्तरे :**
- १) फक्त (अ) व (ब)
 - २) फक्त (ब) व (क)
 - ३) वरील सर्व
 - ४) यापैकी कोणतेही नाही
- 3) In which of the following correspondences, it is mentioned at the end "By order and in the name of the Governor of Maharashtra"?
- a) Memorandum
 - b) Circular
 - c) Office Order
- Answer Options :**
- 1) (a) and (b) only
 - 2) (b) and (c) only
 - 3) All of the above
 - 4) None of these
- ४) एखाद्या सरकारी कार्यालयातील कर्मचार्यांना अंतर्गत रित्या निर्णय कळविण्यासाठी पत्राच्या कोणत्या नमुन्याचा वापर करतात ?
- १) अर्धशासकीय पत्र
 - २) कार्यालयीन आदेश
 - ३) परिपत्रक
 - ४) पृष्ठांकन

- 4) Which sample letter is used to communicate decisions internally to employees in a government office?
1) Semi-official letter 2) Office order 3) Circular 4) Endorsement

- ५) अचूक पर्याय निवडा :

विधान (अ) – महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग कार्यालयाचे अधिकृत ट्विटर हॅण्डल ऑगस्ट, २०२१ पासून सुरु करण्यात आले आहे.

विधान (ब) – महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगाकडून प्रसिद्ध करण्यात येणारी प्रसिद्धिपत्रक, जाहिराती, निकाल इत्यादी संदर्भात अद्यावत माहिती उमेदवारांपर्यंत वेळेत पोहचवी या हेतूने आयोगाकडून टेलिग्राम चॅनल (t.me/official_mpsc) सुरु करण्यात आला आहे.

पर्यायी उत्तरे :

- १) फक्त विधान (अ) बरोबर आहे २) फक्त विधान (ब) बरोबर आहे
३) दोन्ही विधाने बरोबर आहेत ४) दोन्ही विधाने चूक आहेत

- 5) Select the correct option :

Statement (a) – Official Twitter handle of Maharashtra Public Service Commission office has been launched from August, 2021.

Statement (B) - In order to get updated information regarding the press release, advertisements, results etc. to be released by the Maharashtra Public Service Commission, the Commission has started a telegram channel (M.Ash/Esshalalal Sharmila) in time.

Answer Options :

- 1) Statement (a) is true, (b) is false. 2) Statement (a) is false, (b) is correct
3) Both the statements are false 4) Both the statements are correct

- ६) खालील विधाने विचारात घेऊन उत्तराचा योग्य पर्याय निवडा.

- अ) 'ब' वर्गातील अभिलेख ४० वर्षे जतन करण्यात यावेत.
ब) 'क' वर्गातील अभिलेख १० वर्षे जतन करण्यात यावेत.

पर्यायी उत्तरे :

- १) फक्त अ बरोबर २) फक्त ब बरोबर
३) अ व ब दोन्ही बरोबर ४) अ व ब दोन्ही चूक

- 6) Select the correct answer option considering the following statements.

A) Class B records should be preserved for 40 years.

B) Records of Class 10 should be preserved for 10 years.

Answer Options :

- 1) Only A right 2) Only B right
3) A and B both right 4) A and B both are wrong

- ७) एखाद्या फायलीतील सर्व विचाराधीन प्रश्नांवरील कार्यवाही पूर्ण झाल्यावर ती फाईल बंद करण्याची कार्यपद्धती म्हणजे होय.

- १) वर्गीकरण २) अभिलेखन ३) निरीक्षण ४) चिन्हांकन

- 7) The procedure for closing a file on completion of all pending matters in a file is Yes.

- 1) Classification 2) Recording 3) Observation 4) Marking

(१२) दुर्बल घटक, स्वयंसेवी संस्थांचे सक्षमीकरण

- १) बालकांचे व महिलांचे सक्षमीकरण
- २) अनुसूचित जमाती
- ३) अनुसूचित जाती
- ४) ओबीसी, अल्पसंख्यांक
- ५) कामगार
- ७) युवा कल्याण व शैक्षणिक सक्षमीकरण
- ६) ग्रामीण विकास
- ८) आरोग्य सुविधा
- ९) ज्येष्ठ नागरिक

१) महिलांचे सक्षमीकरण

- १) "कोणत्याही गोष्टीमुळे, स्त्रिया व बालके यांच्याकरिता कोणतीही विशेष तरतूद करण्यास राज्याला प्रतिबंध होणार नाही." हे भारतीय राज्यघटनेच्या मध्ये नमूद केले आहे.
 १) अनुच्छेद १४ २) अनुच्छेद १५(१) ३) अनुच्छेद १५(३) ४) अनुच्छेद १६
- 1) "Nothing shall prevent the state from making any special provision for women and children." This is mentioned in the Constitution of India,
 1) Article 14 2) Article 15(1) 3) Article 15(3) 4) Article 16
- २) कौटुंबिक हिंसाचारापासून महिलांच्या संरक्षण कायद्याच्या कलम २(d) नुसार "कस्टडी ऑर्डर" म्हणजे या कायद्याच्या नुसार मंजूर केलेला आदेश.
 १) कलम २२ २) कलम २१ ३) कलम २४ ४) कलम २३
- 2) According to Section 2(d) of the Protection of Women from Domestic Violence Act, "custody order" means an order granted in terms of of the Act.
 1) Section 22 2) Section 21 3) Section 24 4) Section 23
- ३) कौटुंबिक हिंसाचार कायदा, २००५ चे कोणते कलम कॅमेऱ्यातील कार्यवाहीशी संबंधित आहे?
 १) कलम १६ २) कलम १४ ३) कलम १३ ४) कलम १८
- 3) Which Section of the Domestic Violence Act, 2005 deals with proceedings to be held in camera?
 1) Section 16 2) Section 14 3) Section 13 4) Section 18
- ४) पत्नी, मुले व वृद्ध पालक फौ.प्र.सं. चा पुढील कलमानुसार पोटगी मागू शकतात.
 १) १२५ २) २१० ३) २२५ ४) ११५
- 4) Wife, children and aged parents can demand maintenance under the following Section of Cr.P.C.
 1) 125 2) 210 3) 225 4) 115
- ५) बालकाचा मोफत व सक्तीच्या शिक्षणाचा हक्क अधिनियम २००९ प्रमाणे ती कोणतीही व्यक्ती, मान्यता काढून घेतल्यानंतर शाळा चालविणे सुरुच ठेवील ती व्यक्ती पर्यंत वाढू शकेल अशा दंडास जबाबदार असेल.
 १) रु. ६,००० २) रु. २०,००० ३) रु. ५०,००० ४) रु. १,००,०००

- 5) As per Right of Children to Free and Compulsory Education, 2009, any person who continues to run a school after the recognition is withdrawn, shall be liable to fine which may extend to
1) Rs. 6,000 2) Rs. 20,000 3) Rs. 50,000 4) Rs. 1,00,000
- ६) भारतीय दंड विधान, कलम ८२ नुसार कोणत्या वयाच्या बालकाने केलेली कोणतीही गोष्ट ही अपराध होत नाही ?
१) सहा वर्षा खालील २) सात वर्षा खालील
३) नऊ वर्षा खालील ४) बारा वर्षा खालील
- 6) As per Section 82 of the Indian Penal Code, anything done by a child of what age is considered as no offence ?
1) Under six years 2) Under seven years
3) Under nine years 4) Under twelve years
- ७) खालीलपैकी कोणत्या मुख्यमंत्र्यांच्या नेतृत्वाखाली महाराष्ट्राने पहिले महिला धोरण तयार केले ?
१) श्री. शंकरराव चव्हाण २) श्री. शरद पवार
३) श्री. विलासराव देशमुख ४) श्री. वसंतराव नाईक
- 7) Under the leadership of which of the following Chief Ministers did Maharashtra formulate the first Women's Policy ?
1) Shri Shankarrao Chavan 2) Shri Sharad Pawar
3) Shri Vilasrao Deshmukh 4) Shri Vasantrao Naik
- ८) पुरुष व स्त्रिया या दोघांनाही समान कामासाठी समान वेतन देण्याची तरतूद संविधानाच्या कोणत्या भागात आहे ?
१) मूलभूत हक्क २) राज्य धोरणाची निदेशक तत्त्वे
३) मूलभूत कर्तव्य ४) यापैकी नाही
- 8) Which part of the constitution provides for equal pay for equal work to both men and women?
1) Fundamental Rights 2) Directive Principles of State Policy
3) Fundamental Duty 4) None of these
- ९) 'A' याने प्रथम पत्नी 'B' जिवंत असताना आणि फटस्फोट झालेला नसताना 'C' शी दुसरे लग्न केले. उपरोक्त अपराधाचे वर्गीकरण करा.
१) अजामिनपात्र व दखलपात्र २) जामिनपात्र व अदखलपात्र
३) अजामिनपात्र व अदखलपात्र ४) जामिनपात्र व दखलपात्र
- 9) 'A' whose wife 'B' is alive and marriage is not dissolved, marries 'C'. Classify the above offence.
1) Non-bailable and Cognizable 2) Bailable and Non-cognizable
3) Non-bailable and Non-cognizable 4) Bailable and Cognizable
- १०) 'एकात्मिक बाल विकास योजना' (केंद्र सरकार पुरस्कृत) योजनेअंतर्गत अंगणवाडी कर्मचाऱ्यांना २००१-२००२ मध्ये विशेष बाब म्हणून कोणती भेट योजना देण्यात आली ?
१) 'भाऊबीज भेट' २) 'ममता भेट' ३) 'महिला स्पेशल भेट' ४) 'आरक्षण भेट'
- 10) Which of the following was considered as special gift for Integrated Child Development Scheme (Central Government) Anganwadi workers during 2001 — 2002 ?
1) Bhaubij gift 2) Mamata gift 3) Special Lady gift 4) Reservation gift

११) खालीलपैकी अचूक पर्याय निवडा -

- अ) महिला आरक्षण हे सामाजिक प्रवर्गातील कप्पीकृत आरक्षण आहे.
ब) माजी सैनिक आरक्षण हे सामाजिक प्रवर्गातील कप्पीकृत नसलेले आरक्षण आहे.
क) दिव्यांग आरक्षण हे सामाजिक प्रवर्गातील कप्पीकृत नसलेले आरक्षण आहे.

पर्यायी उत्तरे :

- १) फक्त विधान (अ) व (ब) बरोबर
२) फक्त विधान (अ) व (क) बरोबर
३) फक्त विधान (ब) व (क) बरोबर
४) तिन्ही विधाने (अ), (ब), व (क) बरोबर

11) Select the correct option from the following –

- a) Women's reservation is a limited reservation in social class.
b) Ex-serviceman reservation is a non-categorized reservation in social class.
c) Divyang reservation is a non-categorized reservation in social class.

Answer Options :

- 1) Only statements (a) and (b) are correct
2) Only statements (a) and (c) are correct
3) Only statements (b) and (c) are correct
4) All three statements (a), (b), and (c) are correct

१२) खालीलपैकी कोणते विधान/ने बरोबर नाही ?

- a) केन्द्रीय दत्तक संसाधन अधिकार (CARA) हे मूलतः अधिकृत संस्थामार्फत अनाथ, परित्यक्त आणि परित्यागी मुलांच्या दत्तक प्रक्रिये संबंधी काम करते.
b) केंद्रीय दत्तक संसाधन अधिकार (CARA) हे एक केंद्रीय प्राधिकरण असून मुलांचे देशांतर्गत दत्तक प्रक्रिये संबंधी कार्य करते.

पर्यायी उत्तरे :

- १) फक्त (a) २) फक्त (b) ३) (a) आणि (b) ४) वरीलपैकी नाही

12) Which of the following statements is/are not correct ?

- a) The Central Adoption Resource Authority (CARA) primarily deals with adoption of orphans, abandoned and surrendered children through recognized agencies.
b) CARA is designated as the Central Authority to deal with in-country adoption of children.

Answer Options :

- 1) Only (a) 2) Only (b) 3) (a) and (b) 4) None of the above

१३) खालीलपैकी कोणते विधान बरोबर आहेत ?

- a) पहिला मातृवंदन सप्ताह नोव्हेंबर, २०१८ मध्ये घेण्यात आला.
b) प्रधानमंत्री मातृवंदन योजना कॉमन ॲप्लिकेशन सॉफ्टवेअर अंमलबजावणी मार्गदर्शक सुची १ सप्टेंबर, २०१७ रोजी सुरु करण्यात आली.
c) पहिला मातृवंदन सप्ताह डेहराडून येथे ७ नोव्हेंबर, २०१८ रोजी घेण्यात आला.
d) पॅन इंडिया कॉम्पेन ८ ते २२ मार्च, २०१९ मध्ये राबविण्यात आले.

पर्यायी उत्तरे :

- १) (a) आणि (b) २) (c) आणि (d) ३) (a) आणि (c) ४) (b) आणि (d)

- 13) Which of the following statements are correct ?
- a) The first Matru Vandana week was held in November, 2018.
 - b) Pradhan Mantri Matru Vandana Yojana common application software implementation guide user manual was launched on 1st September, 2017
 - c) The First Matru Vandana week was held on November 7, 2018 at Dehradun.
 - d) The Pan-India Campaign was launched from 8 to 22nd March, 2019.

Answer Options :

- 1) (a) and (b) 2) (c) and (d) 3) (a) and (c) 4) (b) and (d)

२) अनुसूचित जमाती

- १) घटनेतील कोणत्या कलमानुसार लोकसभेत व विधानसभेत आदिवासी जमातींतील लोकांसाठी राखीव जागांची तरतूद करण्यात आली ?
- १) कलम ३६६ व कलम ३४२ २) कलम ३३५ व कलम ३२०
३) कलम ३३० व कलम ३३२ ४) कलम ३३८ व कलम २४४
- 1) According to which article in the constitution reserved seats were provided for people belonging to tribal tribes in the Lok Sabha and the Legislative Assembly?
- 1) Article 366 and Article 342 2) Article 335 and Article 320
3) Article 330 and Article 332 4) Article 338 and Article 244
- २) ग्रामीण आरोग्य पाहणी २०१७ नुसार राष्ट्रीय पातळीवर आदिवासी क्षेत्रात अनुक्रमे उप-केंद्रे, प्राथमिक आरोग्य केंद्रे आणि समुदाय आरोग्य केंद्रे यांच्या प्रमाणात खालील प्रमाणे कमतरता होती :
- १) २१%, २६% आणि २३% २) २०%, २४% आणि २५%
३) २५%, २८% आणि २२% ४) १९%, २४% आणि २३%
- 2) As per the Rural Health Survey 2017, there was the following overall shortfall of Sub-centres, Primary Health Centres and Community Health Centres respectively in tribal areas at the all-India level :
- 1) 21%, 26% and 23% 2) 20%, 24% and 25%
3) 25%, 28% and 22% 4) 19%, 24% and 23%
- ३) अनुसूचित जाती/जमातीच्या लोकांना जात प्रमाणपत्र वैधता प्राप्त करताना येत असलेल्या अडचणींचा अभ्यास करून त्यावर उपाययोजना सुचविण्यासाठी सन २०१९ मध्ये गठित करण्यात आलेल्या समितीचे अध्यक्ष खालीलपैकी कोण होते ?
- १) श्री. पी. व्ही. हरदास २) श्री. एम. जी. गायकवाड
३) श्री. पी. डी. करंदीकर ४) श्री. आर. वाय. गानू
- 3) Who among the following was the chairman of the committee constituted in the year 2019 to study the difficulties faced by people of Scheduled Castes/Tribes in obtaining caste certificate validity and suggest solutions thereto?
- 1) Shri. P. V. Hardas 2) Shri. M. G. Gaikwad
3) Shri. P. D. Karandikar 4) Shri. R. Y. Ganu
- ४) आदिवासी समाजाला खालीलपैकी कोणत्या नावाने ओळखले जाते ?
- a) मूळ निवासी b) वन्य जाती c) गिरिजन d) अनुसूचित जमाती
- वरीलपैकी कोणता/कोणते पर्याय बरोबर आहे/आहेत ?
- १) फक्त (a) २) (a) आणि (b) ३) (a),(b) आणि (d) ४) वरीलपैकी सर्व

- 4) Tribal Community is known by which of the following name(s) ?
a) Aboriginal b) Vanya Jati c) Girijan d) Scheduled Tribes
Which of the option(s) given above is/are correct ?
1) Only (a) 2) (a) and (b) 3) (a), (b) and (d) 4) All of the above

- ५) आदिवासी कल्याणासाठी खालीलपैकी कोणते महत्वाचे घटक आहेत ?
a) आदिवासी संरक्षणासाठी इतर नागरिकांमध्ये समान दर्जा.
b) संविधानातील २३ व्या कलमानुसार वेठबिगारी पद्धती बेकायदेशीर
c) लोकसंख्येच्या प्रमाणात लोकसभा व विधानसभेमध्ये राखीव जागा.
d) जमीन हस्तांतरणाचे अधिकार.

पर्यायी उत्तरे :

- १) (a) आणि (b) २) (a) आणि (c) ३) (a),(b) आणि (c) ४) (a),(b) आणि (d)
5) Which of the following factors are important for tribal welfare ?
a) Equal status for tribal protection aa other citizens.
b) According to Article 23 of the Constitution, forced labour is illegal.
c) Reserved seats in Lok Sabha and Vidhan Sabha proportional to population.
d) The right to transfer land.

Answer Options :

- 1) (a) and (b) 2) (a) and (c) 3) (a), (b) and (c) 4) (a), (b) and (d)
६) अनुसूचित जमाती प्रमाणपत्र तपासणीसाठी कोणत्या अधिकृत संकेत स्थळावर अर्ज करता येतो ?
१) etribevalidity.mahaonline.gov.in २) bartievalidity.maharashtra.gov.in
३) etribevalidity.maharashtra.gov.in ४) trti.maharashtra.gov.in
6) On which official website can one apply for Scheduled Tribe Certificate Verification?
१) etribevalidity.mahaonline.gov.in २) bartievalidity.maharashtra.gov.in
३) etribevalidity.maharashtra.gov.in ४) trti.maharashtra.gov.in

- ७) आदिवासी संशोधन आणि प्रशिक्षण संस्थेमार्फत कोणते कार्य केले जात नाही ?

- १) आदिवासी जीवनावर लघुपटाची निर्मिती करणे.
२) आदिवासी लोकांकरिता प्रशिक्षण सत्रांचे आयोजन करणे.
३) आदिवासी विद्यार्थ्यांकरिता अभ्यासक्रम तयार करणे.
४) आदिवासींकरिता राबवलेल्या योजनांच्या परिणामांचे मूल्यमापन करणे.

- 7) Which function is not done through Tribal Research and Training Institute?

- 1) Making short films on tribal life.
2) Conducting training sessions for tribal people.
3) Curriculum preparation for tribal students.
4) To evaluate the results of the schemes implemented for tribals.

- ८) न्यूक्लियस बजेट योजना राज्य शासनाच्या कोणत्या विभागांतर्गत राबविण्यात येते ?

- १) वित्त विभाग २) महसूल व वन विभाग ३) नियोजन विभाग ४) आदिवासी विकास विभाग

- 8) Nucleus Budget Scheme is implemented under which department of the State Government?

- 1) Finance Department 2) Revenue and Forest Department
3) Planning Department 4) Tribal Development Department

૩) અનુસૂચિત જાતી

- १) "स्वतःची काळजी घेण्यास असमर्थ असलेल्या व्यक्तीचे हित जपण्यासाठी निर्णय घेणे ही राज्यांची जबाबदारी आहे." हे तत्त्व खालीलपैकी भारतीय संविधानाच्या कोणत्या तत्त्वात सांगितले आहे ?
- १) पिथ आणि सबस्टंस चे तत्त्व
२) ग्राहक राजा जागा हो चे तत्त्व
३) पॅरेन्स पॅट्रिया चे तत्त्व
४) ग्रहण तत्त्व
- 1) "It is the responsibility of State to take decisions to protect interests of those who are unable to take care of themselves" is based on which of the following doctrines under the Constitution of India ?
- 1) Doctrine of Pith and Substance
2) Doctrine of Caveat Emptor
3) Doctrine of Parens Patriae
4) Doctrine of Eclipse
- २) अनुसूचित जाती आणि अनुसूचित जमातीच्या पदोन्नतीच्या बाबतीत आरक्षणाच्या संदर्भात खालीलपैकी कोणते विधान बरोबर आहे ?
- विधान I :** वरील बाब पार पाडण्यासाठी भारतीय संविधानाच्या कलम १८ मध्ये नवीन कलम (११ A) समाविष्ट करून दुरुस्ती करण्यात आली.
- विधान II :** वरील बाब पार पाडण्यासाठी भारतीय संविधानाच्या कलम १८ मध्ये नवीन कलम (११ AB) समाविष्ट करून दुरुस्ती करण्यात आली.
- पर्यायी उत्तरे :**
- १) विधान I सत्य, विधान II असत्य
२) विधान I असत्य, विधान II सत्य
३) दोन्ही विधाने सत्य
४) दोन्ही विधाने असत्य
- 2) Which of the following statements is correct in respect of reservation in the matters of promotion for the Scheduled Castes and Scheduled Tribes ?
- Statement I :** To carry this out, amendment in Article 18 of the Indian Constitution by inserting new clause (11 A) was carried out.
- Statement II :** To carry this out, amendment in Article 18 of the Indian Constitution by inserting new clause (11 AB) was carried out.
- Answer Options :**
- 1) Statement I is correct, II is incorrect
2) Statement I is incorrect, II is correct
3) Both the statements are correct
4) Both the statements are incorrect

૪) ઓબીસી, અલ્પસંખ્યાક

- १) भारतीय दंड विधानाच्या खालीलपैकी कोणते प्रकरण हे फक्त धर्माबद्दलच्या गुन्ह्यांशी संबंधित आहे ?
 १) प्रकरण XII २) प्रकरण XV ३) प्रकरण XIV ४) प्रकरण XVII

1) Which of the following Chapter of the Indian Penal Code exclusively deals with offences relating to religion ?
 1) Chapter XII 2) Chapter XV 3) Chapter XIV 4) Chapter XVII

२) भारतीय दंड संहिता, १८६० मधील कलम मध्ये कोणत्याही वर्गाच्या धर्माचा किंवा धार्मिक श्रद्धांचा अपमान करून धार्मिक भावनांवर अत्याचार करण्याच्या उद्देशाने बुद्धीपुरस्सर व दुष्ट उद्देशाने करण्यात येणाऱ्या अपराधाची तरतूद दिलेली आहे.
 १) २९५ २) २९५ A ३) २९६ ४) २९८

- 2) Under Section of the Indian Penal Code, 1860 the provision of offence relating to deliberate and malicious acts intended to outrage religious feelings of any class by insulting its religion or religious beliefs is given.
1) 295 2) 295A 3) 296 4) 298
- ३) उन्नत व प्रगत व्यक्ती/गट याकरिता नॉन क्रिमीलेअरची उत्पन्न मर्यादा सध्या दि. च्या शासननिर्णयानुसार निश्चित करण्यात आली आहे.
१) १३ सप्टेंबर, २०१६, सहा लक्ष २) २० नोव्हेंबर, २०१७, सात लक्ष
३) १६ डिसेंबर, २०१७, आठ लक्ष ४) ०५ मे, २०१८ दहा लक्ष
- 3) Income Limit of Non-Criminal Layer for Advanced and Advanced Individuals/Groups is currently dt. As per the Government decision of, has been fixed.
1) September 13, 2016, six lakhs 2) November 20, 2017, seven lakhs
3) 16th December, 2017, Eight Lakhs 4) 05th May, 2018 Ten Lakhs
- ४) उन्नत व प्रगत व्यक्ती/गट याकरिता नॉन क्रिमीलेअरची उत्पन्न मर्यादा सध्या किती व कोणत्या शासन निर्णयानुसार आहे ?
१) सहा लाख, १३ सप्टेंबर, २०१६ २) दहा लाख, ०५ मे, २०१८
३) आठ लाख, १६ डिसेंबर, २०१७ ४) सात लाख, २० नोव्हेंबर, २०१७
- 4) How much is the current income limit of non-crimelayer for advanced and advanced individuals/groups and according to which government decision?
1) Six Lakh, September 13, 2016 2) Ten Lakh, May 05, 2018
3) Eight Lakh, December 16, 2017 4) Seven Lakh, November 20, 2017
- ५) सरळसेवा भरतीकरिता मुलाखतीमधून शिफारसीसाठी विचारक्षेत्रात येण्यासाठी मागासवर्गीय उमेदवारांना मुलाखतीमध्ये किमान किती टक्के गुण प्राप्त होणे आवश्यक आहे ?
१) ३५% २) ४०% ३) ४१% ४) ४५%
- 5) What is the minimum percentage of marks in interview for backward class candidates to be considered for recommendation from interview for direct service recruitment?
1) 35% 2) 40% 3) 41% 4) 45%
- ६) खालीलपैकी कोणता सामाजिक प्रवर्ग कालेलकर आयोगाशी संबंधित आहे ?
a) अनुसूचित जाती b) अनुसूचित जमाती c) भटक्या जमाती d) इतर मागास वर्ग
पर्यायी उत्तरे :
१) (b) आणि (c) २) (a) फक्त (b) ३) (a) आणि (c) ४) (d)
- 6) Which of the following social categories i fare associated with Kalelkar Commission ?
a) Scheduled Castes b) Scheduled Tribes
c) Nomadic Tribes d) Other Backward Classes
Answer Options :
1) (b) and (c) 2) (a) and (b) 3) (a) and (c) 4) Only (d)
- ७) १९५३ मध्ये काकासाहेब कालेलकर यांची च्या अध्यक्षपदी नियुक्ती झाली.
१) मागासवर्गीय आयोग २) अनुसूचित जाती आयोग ३) अनुसूचित जमाती आयोग ४) अल्पसंख्यांक आयोग
- 7) Kakasaheb Kalelkar was appointed as Chairman of in 1953.
1) Backward Clauses Commission 2) Scheduled Castes Commission
3) Scheduled Tribes Commission 4) Minorities Commission

५) कामगार

- १) राज्य सेवा परीक्षान्वये शासन सेवेतील प्रवेशासाठी मागासवर्गीय माजी सैनिकांसाठी कमाल वयोमर्यादा किती वर्षे आहे ?
१) ३८ वर्षे २) ४८ वर्षे ३) ४३ वर्षे ४) ४५ वर्षे
- 1) How many years is the maximum age limit for Backward Class Ex-Servicemen for admission to Government Services under State Services Examination?
1) 38 years 2) 48 years 3) 43 years 4) 45 years
- २) वेतन या संज्ञेत कोणत्या बाबींचा समावेश होतो ?
अ) वैयक्तिक वेतन
ब) विशेष वेतन
क) शासनाकडून वेतन म्हणून खास वर्गीकृत करण्यात येईल अशी इतर कोणतीही वित्तलब्धी
ड) वाहन भत्ता
- पर्यायी उत्तरे :**
१) वरील सर्व २) अ, ब व क ३) अ व ब ४) केवळ अ
- 2) What items are included in the term salary?
A) Personal salary
B) Special Pay
C) Any other pecuniary benefit which may be specially classified as salary by the Government
D) Vehicle Allowance
- Answer Options :**
1) All of the above 2) A, B and C 3) A and B 4) A only

६) ग्रामीण विकास

- १) महात्मा गांधी तंटामुक्त गाव अभियान राज्यातील प्रत्येक ग्रामपंचायतीमध्ये राबविण्यात येत आहे, ला त्याचा घटक म्हणून नेमण्यात आले आहे, व त्यास 'गाव' संबोधण्यात येईल.
१) ग्राम पंचायत २) जिल्हा परिषद ३) नगरपालिका ४) जिल्हा विभाग
- 1) Mahatma Gandhi Campaign for Dispute-free village is being implemented in every village panchayat of the State, the has been prescribed as its part, and it shall be addressed as 'Gaon' (Village). .
1) Gram Panchayat 2) Zilla Parishad 3) Municipality 4) District Zone

७) युवा कल्याण व शैक्षणिक सक्षमीकरण

- १) मुलांच्या संवेदनशील मनावर मूल्यांचं संस्कार व्हावेत या उद्देशाने महाराष्ट्र राज्य पाठ्यपुस्तक मंडळ (बालभारती) ने कोणते मासिक सुरु केले ?
१) मूल्ये २) कला ३) किशोर ४) मानस
- 1) Which of the following magazines has been started by Maharashtra State Board of Textbooks (Balbharati) for the purpose of inculcating values among the minds of children ?
1) Mullay 2) Ella 3) Kishor 4) Marias

- २) मूल्य शिक्षणासाठी विद्यार्थी कृती (SAVE) हा एक हक्क आणि अधिकाराचा कार्यक्रम खालीलपैकी कोणत्या संस्थेचा आहे ?
१) आंतरराष्ट्रीय वृद्धत्व संघ (IFA) २) वृद्धत्व निवारा आणि निगा केंद्र (OAHC)
३) हेल्प एज इंडिया (HAI) ४) विद्यापीठ अनुदान मंडळ (UGC)
- 2) Student Action for Value Education (SAVE) is one of the rights and entitlement programmes of which of the following organisations ?
1) International Federation on Aging (IFA) 2) Old Age Home Care Centre (OAHC)
3) Help Age India (HAI) 4) University Grants Commission (UGC)
- ३) खेलो इंडिया योजने संदर्भातील विधान/विधाने :
a) राजीव गांधी खेल अभियानाचे विलिनीकरण खेलो इंडिया योजनेत केले.
b) या योजनेत १० ते १८ वयोगटातील मुलांना शारीरिक तंदुरुस्तीसाठी प्रोत्साहन दिले जाते.
c) प्रतिभावान युवा खेळाडूंना शिष्यवृत्ती दिली जाते.
d) देशातील २० विद्यापीठांना सर्वोत्कृष्ट क्रिडा केंद्र म्हणून प्रोत्साहन देण्यात येते.
वरीलपैकी कोणते विधान/विधाने बरोबर आहे/ आहेत ?
पर्यायी उत्तरे :
१) फक्त (b) २) (c) आणि (d) ३) (a) आणि (b) ४) वरीलपैकी सर्व
- 3) Consider the following statement(s) regarding Khelo India Scheme :
a) Rajiv Gandhi Khel Abhiyan was merged in the Khelo India Scheme.
b) This scheme promotes physical fitness among age group of 10 to 18 years.
c) Scholarships are given to talented young players.
d) Twenty universities in the c.ountry are promoted as the best sports centres.
Which of the statement(s) given above is/are correct ?
1) Only (b) 2) (c) and (d) 3) (a) and (b) 4) All of the above
- ४) खालीलपैकी कोणते/ती विधान/ने बरोबर आहेत ?
a) २५ वा राष्ट्रीय युवा महोत्सव ग्रेटर नोएडा, उत्तर प्रदेश येथे आयोजित करण्यात आला होता.
b) २२ वा आदिवासी युवा एक्सचेंज कार्यक्रम ४ जानेवारी, २०१९ रोजी राजीव गांधी राष्ट्रीय युवा विकास संस्था श्रीपेरुम्बुदूर येथे घेण्यात आला.
c) राजीव गांधी राष्ट्रीय युवा विकास प्रादेशिक केंद्र चंदीगड येथे २७ ते ३१ ऑगस्ट, २०१८ पर्यंत पाच 'दिवसांचा एक्सपोजर व्हिजिट कम लाईफ स्किल प्रशिक्षण कार्यक्रम' आयोजित केला.
पर्यायी उत्तरे :
१) (a) २) (b) ३) (c) ४) वरीलपैकी सर्व
- 4) Which of the following statements is/are correct ?
a) 25th National Youth Festival was held in Greater Noida, Uttar Pradesh.
b) 22nd Tribal Youth Exchange Programme was held on 4th January, 2019 at Rajiv Gandhi National Youth Development Institute, Sriperumbudur.
c) Rajiv Gandhi National Institute of Youth Development Regional Centre Chandigarh conducted a five-day 'Exposure Visit cum Life Skill Training Programme' from 27th to 31st August, 2018.
Answer Options :
1) (a) 2) (b) 3) (c) 4) All of the above

- ५) 'सर्व शिक्षा अभियानाबाबत' खालीलपैकी कोणते विधान चुकीचे आहे ?
a) पंतप्रधान अटल बिहारी वाजपेयी या अभियानाचे संस्थापक आहेत.
b) 'सर्वासाठी शिक्षण' हे या अभियानाचे बोधवाक्य आहे.
c) उच्च शिक्षणाचे सार्वत्रिकीकरण हे याचे उद्दिष्ट आहे.

पर्यायी उत्तरे :

- १) फक्त (a) २) फक्त (b) ३) फक्त (c) ४) यापैकी एकही नाही
- 5) Which one of the following statement about the 'Sarva Shiksha Abhiyan' is incorrect ?
a) Prime Minister Atal Bihari Vajpayee is the founder of this abhiyan.
b) 'Education For All' is the motto of this abhiyan.
c) Universalisation of Higher Education is an aim of this abhiyan.

Answer Options :

- 1) Only (a) 2) Only (b) 3) Only (c) 4) None of the above
- ६) शिक्षणाचा हक्क अधिनियमाबाबत खालील विधाने विचारात घ्या :
a) हा कायदा १ जून, २०१० रोजी अंमलात आला.
b) या कायद्याने शिक्षण हा मूलभूत अधिकार असणाऱ्या १३५ देशांपैकी भारत एक बनला.
c) या कायद्याने खाजगी शाळांना एकूण जागांपैकी ३३% जागा या सामाजिकदृष्ट्या वंचित आणि आर्थिकदृष्ट्या कमकुवत घटकातील बालकांना राखीव ठेवण्याचे बंधनकारक केले आहे.
d) हा कायदा न्याय्य आहे आणि त्याला तक्रार निवारण यंत्रणेचा पाठिंबा आहे.
वरीलपैकी कोणते विधान/ने बरोबर आहे/त ?
१) (a), (b), (c) आणि (d) २) फक्त (c) आणि (d)
३) फक्त (b) आणि (d) ४) फक्त (d)
- 6) Consider the following statements about Right to Education Act (RTE) :
a) The RTE Act came into effect on 1st June, 2010.
b) The RTE Act made India one of the 135 countries to have made education a Fundamental Right.
c) The RTE Act mandates for all private schools to reserve 33% of their seats for children belonging to socially disadvantaged and economically weaker sections.
d) The RTE Act is justiciable and is backed by a Grievance Redressal mechanism.
Which of the statements given above is/are correct ? '
1) (a), (b), (c) and (d) 2) Only (c) and (d) 3) Only (b) and (d) 4) Only (d)
- ७) खालील विधाने विचारात घ्या :
a) अनुच्छेद २१-A मधील घटनात्मक तरतुदींची अंमलबजावणी करण्यासाठी बालकांचा शिक्षणाचा अधिकार अधिनियम २००९ करण्यात आला.
b) शारीरिक शिक्षा आणि मानसिक छळ, शिक्षकांच्या खाजगी शिकवण्या आणि देणगी शुल्क यावर शिक्षणाचा अधिकार अधिनियम २००९ द्वारे बंदी घालण्यात आली आहे.
c) शाळेत प्रवेश न घेतलेल्यांसाठी वयानुसार योग्य त्या वर्गात प्रवेश देण्याची तरतूद शिक्षणाचा अधिकार अधिनियम २००९ मध्ये आहे.
d) शिक्षणाचा अधिकार अधिनियम दुरुस्ती २०१२ नुसार शिक्षणाचा हक्क अधिनियम हा मदरसे आणि वैदिक पाठशाळा यांनादेखील लागू होते असे घोषित केले.
वरीलपैकी कोणते विधाने बरोबर आहेत ?
१) (a), (b) आणि (c) २) (b), (c) आणि (d)
३) (a), (b) आणि (d) ४) वरील सर्व

- 7) Consider the following statements :
- a) The Right to Education (RTE) Act of 2009 was enacted to implement the constitutional provision under Article 21-A.
 - b) The RTE Act of 2009 prohibits physical punishment and mental harassment, private tuition by teachers and capitation fees.
 - c) The RTE Act of 2009 makes provisions for non-admitted child to be admitted to an age appropriate class.
 - d) Amendment of RTE Act of 2012 declares that the provision of RTE Act shall apply to Madrasas and Vedic Pathshalas also.

Which of the statements given above are correct ?

- 1) (a), (b) and (c) 2) (b), (c) and (d) 3) (a), (b) and (d) 4) All above

- ८) युवकांमध्ये शांती आणि मतैक्याला उत्तेजन देऊन आंतरराष्ट्रीय दृष्टिकोन वाढविणे आणि समाविष्ट करणे हे कोणत्या कार्यक्रमाचे/कार्यक्रमांचे ध्येय आहे ?

- a) आंतरराष्ट्रीय सांस्कृतिक युवा देवाणघेवाण
- b) विश्व वाय. एम. सी. ए.
- c) आंतरराष्ट्रीय युवा देवाणघेवाण कार्यक्रम
- d) युनेस्को युवा कार्यक्रम

पर्यायी उत्तरे :

- १) (a) आणि (c) २) (a), (b) आणि (c) ३) फक्त (d) ४) फक्त (c)

- 8) The goal of which programmes is/are to build and include an International perspective in youth in fostering peace and understanding ?

- a) International Cultural Youth Exchange
- b) World YMCA
- c) International Youth Exchange Programme
- d) UNESCO Youth Programme

Answer Options :

- 1) (a) and (c) 2) (a), (b) and (c) 3) Only (d) 4) Only (c)

- ९) खालीलपैकी कोणते विधान बरोबर आहेत ?

- a) मूल्ये हे बरोबर आणि चूक यातील निवाडा करण्याची व्यक्तीच्या क्षमतांचा पाया आहे.
- b) नैतिकता ही विशेष आणि संदर्भित नियम असतात जे व्यक्तीचे वर्तन नियमित करतात.
- c) नीती तत्त्वे ही आपल्या सद्‌विचारांचे वाहन आहे.
- d) प्रमाणक हे विशिष्ट परिस्थितीत स्वीकारार्ह कृती आणि उचित वर्तन करण्यासाठी विशेष मार्गदर्शक आहे.

पर्यायी उत्तरे :

- १) (b) आणि (d) २) (a), (b) आणि (d) ३) (b) आणि (c) ४) (a), (b), (c) आणि (d)

- 9) Which of the following statement(s) are correct ?

- a) Values are the foundation of a person's ability to judge between right and wrong.
- b) Morals are specific and context-driven rules that govern a person's behaviour.
- c) Ethics are the vehicle to our morals.
- d) Norm is a specific guide to action, for acceptable and appropriate behaviour in a particular situation.

Answer Options :

- 1) (b) and (d) 2) (a), (b) and (d) 3) (b) and (c) 4) (a), (b), (c) and (d)

- १०) a) समाजीकरण ही सामान्यतः सतत चालणारी प्रक्रिया आहे.
b) समाजीकरणाच्या प्रक्रियेत व्यक्ती स्वतःच्या संस्कृतीतील विविध नियमने, मूल्ये, वर्तन प्रकार, अभिवृत्ती, श्रद्धा व कौशल्य आत्मसात करते.
वरीलपैकी कोणते विधान/विधाने बरोबर आहे/आहेत ?
१) फक्त (a) २) फक्त (b) ३) (a) आणि (b) ४) वरीलपैकी नाही
- 10) a) Socialization is usually a continuous process.
b) In the process of socialization, the person assumes values, behaviour pattern, ' attitudes, beliefs and skills by various rules of their own culture.
Which of the statements given above is/are correct ?
1) Only(a) 2) Only(b) 3) (a) and (b) 4) None of the above
- ११) सामाजीकरणाची खालीलपैकी कोणती उद्दिष्टे आहेत ?
a) शिस्तीचे संस्कार करणे व आकांक्षा रुजविणे. b) सामाजिक भूमिकांचे शिक्षण देणे व कौशल्य शिकविणे.
c) कुटुंब, शाळा व समवयस्कांचा समूह असणे. d) प्रसार माध्यमे
पर्यायी उत्तरे :
१) (a) आणि (b) २) (a), (b) आणि (c) ३) (a), (b) आणि (d) ४) सर्व पर्याय बरोबर आहेत.
- 11) Which of the following are the objectives of socialization ?
a) To inculcate discipline and instill aspirations b) Teaching social role and skill
c) Having family, school and group of peers d) The Media
Answer Options :
1) (a) and (b) 2) (a), (b) and (c) 3) (a), (b) and (d) 4) All options are correct
- १२) खालील कथने लक्षात घ्या आणि अयोग्य कथन ओळखा :
a) राज्य सरकार आणि स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या भागीदारीमध्ये सर्व शिक्षा अभियान २००१-२००२ मध्ये सुरु करण्यात आले.
b) सर्व शिक्षा अभियानामध्ये लोक जुंबिश व ऑपरेशन ब्लॅकबोर्ड कार्यक्रम समाविष्ट केलेला नाही.
c) एन.पी.ई.जी.ई.एल. व कस्तुरबा गांधी कार्यक्रम हे सर्व शिक्षा अभियानमध्ये समाविष्ट करण्यात आले.
पर्यायी उत्तरे :
१) फक्त (a) २) फक्त (b) ३) फक्त (c) ४) यापैकी नाही
- 12) Consider the following statements and select the incorrect statement :
a) Sarva Shiksha Abhiyan has been launched in 2001 — 2002 in partnership with the State Governments and Local Self-Governments.
b) Sarva Shiksha Abhiyan does not cover the Lok Jumbish and Operation Blackboard Programme.
c) Sarva Shiksha Abhiyan covers NPEGEL and Kasturba Gandhi Programme.
Answer Options :
1) Only (a) 2) Only (b) 3) Only (c) 4) None of the above
- १३) खालील विधाने विचारात घ्या :
a) माहिती व दूरसंचार तंत्रज्ञानाद्वारे शिक्षणाची राष्ट्रीय मिशन (NMEICT) ही परिकल्पित अशी केंद्रीय प्रायोजित योजना आहे.
b) माहिती व दूरसंचार तंत्रज्ञानाद्वारे राष्ट्रीय मिशन (NMEICT) ही योजना प्राथमिक, माध्यमिक आणि उच्च शिक्षण संस्थांसाठी फायदेशीर आहे.

पर्यायी उत्तरे :

- १) फक्त विधान (a) बरोबर
३) दोन्हीही विधाने बरोबर
२) फक्त विधान (b) बरोबर
४) दोन्हीही विधाने चुकीची

13) Consider the following statements :

- a) The National Mission an Education through Information and Communication Technology (NMEICT) has been envisaged as a Centrally Sponsored Scheme.
b) The NMEICT has benefited in primary, secondary and higher education institutions.

Answer Options :

- 1) Only statement (a) is correct
3) Both statements are correct
2) Only statement (b) is correct
4) Both statements are false

१४) सातत्यपूर्ण सर्वकष मूल्यमापनाचे उद्दिष्ट काय आहे/आहेत?

- a) वर्तन निष्पत्ती
b) विद्यार्थ्यांच्या व्यापक अध्ययन प्रक्रियेचे सातत्यपूर्ण मूल्यमापन
c) विद्यार्थ्यांमध्ये नैतिक व आध्यात्मिक मूल्ये बिंबविणे.

पर्यायी उत्तरे :

- १) फक्त (a) २) (a) आणि (b) दोन्ही ३) (b) आणि (c) दोन्ही ४) वरील सर्व

14) What is/are the objectives of Continuous Comprehensive Evaluation ?

- a) Behavioural outcomes
b) Continuity in Evaluation and Assessment of Broad Based Learning of students
c) Inculcate the moral and spiritual values in students

Answer Options :

- 1) Only (a) 2) Both (a) and (b) 3) Both (b) and (c) 4) All of the above

१५) अयोग्य कथन ओळखा -

- a) माध्यमिक शिक्षणाची गुणवत्ता सुधारणे व प्रवेश वाढविणे या उद्देशाने २००९ मध्ये राष्ट्रीय माध्यमिक शिक्षा अभियान सुरू करण्यात आले.
b) शाळा सिद्धी - शाळेची मानके आणि मूल्यमापन आराखडा आणि त्याचे वेब पोर्टल २०१५ मध्ये सुरू करण्यात आले.
c) ऑगस्ट, २०१६ मध्ये १०९९ केंद्रीय विद्यालयांना कक्षेत घेण्यासाठी 'शाळा दर्पण' प्रकल्प सुरू करण्यात आला.

पर्यायी उत्तरे :

- १) फक्त (a) २) फक्त (b) ३) फक्त (c) ४) यापैकी नाही

15) Select the incorrect statement —

- a) Rashtriya Madhyamik Shiksha Abhiyan was launched in 2009 with the objective to enhance access to secondary education and improve its quality.
b) Shala Siddhi — School standards and evaluation framework and its web portal was launched in 2015.
c) 'Shala Darpan' project to cover all the 1099 Kendriya Vidyalayas was launched in August, 2016.

Answer Options :

- 1) Only (a) 2) Only (b) 3) Only (c) 4) None of the above

- १६) तामिळनाडूमध्ये ए.बी.एल., कर्नाटकामध्ये नल्ली कली, गुजरातमध्ये प्रज्ञा ही योजना शिक्षकांसाठी 'विशिष्ट शिक्षक प्रशिक्षण' मॉड्यूल विकसित करण्यासाठी केलेल्या आहेत.
- a) वर्ग १ ली व वर्ग २ री च्या विद्यार्थ्यांना अध्यापन करणाऱ्या शिक्षकांसाठी.
b) वर्ग ३ री व वर्ग ४ थी च्या विद्यार्थ्यांना अध्यापन करणाऱ्या शिक्षकांसाठी.
c) वर्ग ५ वी व वर्ग ६ वी च्या विद्यार्थ्यांना अध्यापन करणाऱ्या शिक्षकांसाठी.

पर्यायी उत्तरे :

- १) फक्त (a) २) फक्त (b) ३) (a) व (b) दोन्ही ४) वरीलपैकी सर्व
- 16) Under ABL in Tamil Nadu, Nali Kali in Karnataka, Pragya in Gujarat, steps have been taken to develop 'specific teacher training' modules for teachers
- a) teaching students in classes 1 and 2.
b) teaching students in classes 3 and 4.
c) teaching students in classes 5 and 6.

Answer Options :

- 1) Only (a) 2) Only (b) 3) Both (a) and (b) 4) All of the above
- १७) 'सर्व शिक्षा अभियानाबाबत' खालीलपैकी कोणते विधान चुकीचे आहे ?
- a) पंतप्रधान अटल बिहारी वाजपेयी या अभियानाचे संस्थापक आहेत.
b) 'सर्वांसाठी शिक्षण' हे या अभियानाचे बोधवाक्य आहे.
c) उच्च शिक्षणाचे सार्वत्रिकीकरण हे याचे उद्दिष्ट आहे.

पर्यायी उत्तरे :

- १) फक्त (a) २) फक्त (b) ३) फक्त (c) ४) यापैकी एकही नाही
- 17) Which one of the following statement about the 'Sarva Shiksha Abhiyan' is incorrect ?
- a) Prime Minister Atal Bihari Vajpayee is the founder of this abhiyan.
b) 'Education For All' is the motto of this abhiyan.
c) Universalisation of Higher Education is an aim of this abhiyan.

Answer Options :

- 1) Only (a) 2) Only (b) 3) Only (c) 4) None of the above

८) आरोग्य सुविधा

९) ज्येष्ठ नागरिक

- १) वृद्धाश्रमाबाबत खालीलपैकी कोणती विधाने चुकीची आहेत ?
- a) महाराष्ट्र शासनाचे सामाजिक न्याय विभागान्तर्गत स्वयंसेवी संस्थांद्वारे "वृद्धाश्रम" ही योजना शासन निर्णय क्रमांक एस.डब्ल्यू. १०६३/४४९४५/एन. दिनांक २०/०२/१९६५ अन्वये सुरु करण्यात आली.
b) राज्यात आजमितीस स्वयंसेवी संस्थामार्फत ३३ वृद्धाश्रम अनुदान तत्वावर सुरु आहेत.
c) वृद्धाश्रमात ६५ वर्षावरील पुरुष व ६० वर्षावरील स्त्रियांना प्रवेश देण्यात येतो.
d) सदरचे वृद्धाश्रम निराधार, निराश्रित व अपंग ज्येष्ठ नागरिकांसाठी आहेत.

पर्यायी उत्तरे :

- १) (a) आणि (b) २) (c) आणि (d) ३) (a) आणि (c) ४) (b) आणि (d)

- 1) Which of the following statements about old age homes are incorrect ?
a) Vrudhashr8ol Echeme was implemented through NGOs under the Department of Social Justice, Government of Maharashtra initiated under SW/1063/44945fN dated 20/02/1965.
b) At present, 33 old age homes are functioning in the State on a grant basifi through NGOs.
c) The old age home admits men above 65 yeafs of age and women above 60 years of age.
d) The old age home is for the destitute, homeless and disabled senior citizens.

Answer Options :

- 1) (a) and (b) 2) (c) and (d) 3) (a) and (c) 4) (b) and (d)

- २) वृद्धांच्या अभ्यासासाठीच्या स्वतंत्र शास्त्राला खालीलपैकी कोणत्या नावाने ओळखले जाते ?

- १) जेरोन्टॉलॉजी २) जेरियाट्रिक ३) अँथ्रोपोलॉजी ४) बेप्हीसिल सायन्स

- 2) Which of the following is known as the independent Science for the study of old age ?

- 1) Gerontology 2) Geriatric 3) Anthropology 4) Behavioural Science

- ३) राज्यातील शासनमान्य वृद्धाश्रम कोणते आहेत ?

- a) परम शांतीधाम वृद्धाश्रम, रायगड b) भाऊसाहेब फिरोदिया वृद्धाश्रम, अहमदनगर
c) नवजीवन विद्या विकास मंडळ, उल्हासनगर, ठाणे d) स्वामी शांती प्रकाश वृद्धाश्रम, धुळे

पर्यायी उत्तरे :

- १) (a) आणि (b) २) (c) आणि (d) ३) (a),(b) आणि (c) ४) वरीलपैकी सर्व

- 3) Which are the Government sanctioned old age homes in the State ?

- a) Param Shantidham Old Age Home, Raigad
b) Bhausahab Firodiya Old Age Home, Ahmednagar
c) Navjivan Vidya Vikas Mandal, Ulhasnagar, Thane
d) Swami Shanti Prakash Old Age Home, Dhule

Anower Options :

- 1) (a) and (b) 2) (c) and (d) 3) (a), (b) and (c) 4) All of the above

- ४) खालीलपैकी कोणाच्या पुढाकाराने रमाधाम वृद्धाश्रम खोपोली येथे सुरु करण्यात आला ?

- a) रमाबाई केशव ठाकरे b) स्व. बाळासाहेब ठाकरे c) माँसाहेब मीनाताई ठाकरे d) बिंदू माधव ठाकरे
वरीलपैकी कोणता पर्याय बरोबर आहे/आहेत ?

- १) फक्त (a) २) फक्त (c) ३) (a) आणि (c) ४) वरीलपैकी सर्व

- 4) Ramadham Old Age Home was started at KhopoE on the initiative of one of the ' following:

- a) Ramabai Keshav Thackeray b) Late Balasaheb Thackeray
c) Maasaheb Meenatai Thackeray d) Bindu Madhav Thackeray

Which of the option(s) given above is/are correct ?

- 1) Only (a) 2) Only (c) 3) (a) and (c) 4) All of the above

- ५) वृद्धांमधील दीर्घकालीन निद्रानाश हे लक्षण खालीलपैकी कशाशी जोडलेले आहे ?

- १) नैराश्य २) दुर्बल मानसिक आरोग्य ३) शारीरिक अवलंबन ४) स्मरणशक्तीचा न्हास

- 5) Long-term insomnia among old age people has been linked with which of the following ?

- 1) Depression 2) Poor Mental Health
3) Physical Dependency 4) Declining Memory

(१३) मानवी हक्क जाहीरनामा

- १) संयुक्त राष्ट्र संघटनेने मानवी हक्काचा जाहीरनामा कधी स्वीकारला ?
१) ६ डिसेंबर, १९४८ २) १ जानेवारी, १९४९ ३) १० डिसेंबर, १९४८ ४) १ मे, १९६०
- 1) When has the UNO adopted the Declaration of Human Rights ?
1) 6 December, 1948 2) 1 January, 1949 3) 10 December, 1948 4) 1 May, 1960
- २) खालील विधाने विचारात घ्या.
a) संयुक्त राष्ट्रसंघाच्या महासभेने १० डिसेंबर १९४८ रोजी मानवी हक्कांची सार्वत्रिक घोषणापत्रिका स्वीकारली.
b) संयुक्त राष्ट्रसंघाच्या सुरक्षा परिषदेने १० डिसेंबर १९४७ रोजी मानवी हक्कांची सार्वत्रिक घोषणापत्रिका स्वीकारली.
c) संयुक्त राष्ट्रसंघामध्ये मानवी हक्कांच्या सार्वत्रिक घोषणापत्राला चव्वेचाळीस विरुद्ध शून्य मतांनी स्वीकारण्यात आले.
d) संयुक्त राष्ट्रसंघामध्ये मानवाधिकारांची सार्वत्रिक घोषणा बेचाळीस विरुद्ध शून्य आणि आठ गैरहजर राहून स्वीकारण्यात आली.
- पर्यायी उत्तरे :**
१) केवळ (a) आणि (b) बरोबर २) केवळ (a), (b) आणि (c) बरोबर
३) केवळ (a), (b) आणि (d) बरोबर ४) केवळ (a) आणि (d) बरोबर
- 2) Consider the following statements.
a) The General Assembly of United Nations adopted the UDHR (Universal Declaration of Human Rights) on 10 December 1948.
b) The Security Council of UN adopted the UDHR on 10 December 1947.
c) The UDHR was adopted in UN with forty-four votes to nil.
d) The UDHR was adopted in UN with forty-two votes to nil with eight abstentions.
- Answer Options :**
1) Only (a) and (b) correct 2) Only (a), (b) and (c) correct
3) Only (a), (b) and (d) correct 4) Only (a) and (d) correct
- ३) मानवाधिकाराचे वैश्विक घोषणापत्र १० डिसेंबर, १९४८ रोजी कोणी स्वीकारले.
१) अटलांटिक ससद २) संयुक्त राष्ट्रसंघाच्या सुरक्षा परिषदेने
३) जागतिक परिषदेने ४) संयुक्त राष्ट्रसंघाच्या आमसभेने
- 3) The Universal Declaration of Human Rights was adopted on 10 December, 1948 by
1) Atlantic Charter 2) The Security Council of the United Nations
3) World Assembly 4) The General Assembly of the United Nations
- ४) UDHR (युनिव्हर्सल डिक्लेरेशन ऑफ ह्यूमन राइट्स) संबंधात पुढील विधाने विचारात घ्या :
a) संयुक्त राष्ट्रसंघाच्या महासभेने ते १९४८ मध्ये स्वीकृत केले.
b) त्यामध्ये ३२ कलमे आहेत.
c) "सर्व मानव जन्मतः स्वतंत्र आणि समान आहेत " असे कलम १ मध्ये म्हटले आहे.
- पर्यायी उत्तरे :**
१) फक्त (a) बरोबर २) फक्त (b) बरोबर
३) फक्त (a) आणि (c) बरोबर ४) फक्त (a) आणि (b) बरोबर

- 4) Consider the following statements with reference to UDHR (Universal Declaration of Human Rightu) :
- a) It was adopted by the UN General Assembly in 1948.
 - b) There are 32 articles.
 - c) Article 1 says, “All human beings are born free and equal.”

Answer Options :

- 1) Only (a) is correct
 - 2) Only(b)isincorrect
 - 3) Only (a) and (c) are correct
 - 4) Only (a) and (b) are correct
- ५) वर्ष १९४७ मध्ये अल्पसंख्यांकांचे भेदभाव प्रतिबंध आणि संरक्षण या विषयावरील 'संयुक्त राष्ट्र उप-आयोगाची' स्थापना मूलतः याद्वारे झाली.
- १) महासभा आयोग
 - २) सामाजिक सुरक्षा परिषद
 - ३) मानवी हक्क आयोग
 - ४) आंतरराष्ट्रीय न्यायालय
- 5) The UN sub-commission on be Prevention of Discrimination and Protection of Minorities' was originally established in the year 1947 by
- 1) General Assembly Commission
 - 2) Social Security Council
 - 3) Commission on Human Rights
 - 4) International Court of Justice
- ६) इंटरनॅशनल कोव्हेनंट ऑन इकॉनॉमीक, सोशल अँड कल्चरल राईट्स हे कुणाद्वारे स्विकृत करण्यात आले ?
- अ) संयुक्त राष्ट्रसंघाची आमसभा
 - ब) आंतरराष्ट्रीय न्यायालय, हेग
 - क) संयुक्त राष्ट्रसंघाची सुरक्षा परिषद
 - ड) आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटना
- वरीलपैकी कोणते विधान/विधाने बरोबर आहेत ?
- १) फक्त अ
 - २) फक्त ब
 - ३) फक्त ब आणि क
 - ४) फक्त क आणि ड
- 6) International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights was ratified by whom?
- A) United Nations General Assembly
 - B) International Court of Justice, The Hague
 - C) United Nations Security Council
 - D) International Labor Organization
- Which of the above statement/s is/are correct?
- 1) A only
 - 2) B only
 - 3) B and C only
 - 4) C and D only
- ७) खालील विधाने विचारात घ्या.
- विधान I :** आर्थिक, सामाजिक आणि सांस्कृतिक अधिकार हे मानवी हक्कांची दुसरी पिढी असल्याचे म्हटले जाते.
- विधान II :** मानवी हक्कांच्या तिसऱ्या पिढीला 'निवडीचे स्वातंत्र्य' असे म्हणतात.
- पर्यायी उत्तरे :**
- १) विधान I बरोबर आहे, II चूक
 - २) विधान II बरोबर आहे, I चूक
 - ३) दोन्ही विधाने बरोबर आहेत
 - ४) दोन्ही विधाने चूक आहेत
- 7) Consider the following statements.

Statement I : Economic, Social and Cultural rights are said to be second generation of human tights.

Statement II : Third generation of human rights are also called “The Freedom of Choice”.

Answer Options :

- 1) Statement I is correct, II incorrect
- 2) Statement II is correct, I incorrect
- 3) Both the statements are correct
- 4) Both the statements are incorrect

- ८) खालीलपैकी कोणता मानवाधिकार जागतिक, मानवी हक्काच्या घोषणापत्रात नाही ?
१) कायद्यासमोर समानतेचा अधिकार
२) आश्रय घेण्याचा अधिकार
३) विवाह करण्याचा अधिकार
४) शिक्षा करण्याचा अधिकार
- 8) Which one of the following is not a Human Right in Universal Declaration of Human Rights ?
1) Right to equality before the law
2) Right to asylum
3) Right to marriage
4) Right to punish
- ९) पुढीलपैकी कोणते विधान हे हक्काची हमी देण्यासाठी महत्वाचे कारण नाही ?
१) हक्क लोकशाहीचे संरक्षण करतात
२) हक्क बहुमताच्या जुलूमशाहीपासून अल्पसंख्याकांचे संरक्षण करतात
३) मर्यादित शासनाचे उद्दिष्ट साध्य करण्यासाठी हक्क एक उत्तम मार्ग आहे.
४) हक्कांमुळे स्पर्धात्मक वातावरण तयार होते.
- 9) Which of the following is not a strong reason why rights should be guaranteed ?
1) Rights sustain democracy
2) Rights protect minorities from the tyranny of the majority
3) Rights are a definite way to ensure limited government
4) Rights create an atmosphere of competition
- १०) खालील विधाने वाचा.
a) काळ्यांना राजकीय स्वातंत्र्य देण्याच आश्वासन रिपब्लिकन पक्षाच्या १८६० मधील जाहीरनाम्यात प्रसिद्ध केलेले होते.
b) तेराव्या घटनादुरुस्तीमुळे गुलामगिरी नष्ट करण्याची तरतूद झाली.
c) काळ्यांना देण्यात आलेले नागरी अधिकार असंविधानिक असल्याच सर्वोच्च न्यायालयाने १८८३ साली जाहीर केले.
पर्यायी उत्तरे :
१) (b) हे विधान (a) चा परिणाम आहे
२) (a) हे विधान (b) चा परिणाम आहे
३) (c) हे विधान (a) चे कारण आहे.
४) (a), (b) आणि (c) यांचा एकमेकांशी संबंध नाही
- 10) Read the statements.
a) The Republican Manifesto of 1860 had included a promise of political freedom to the Blacks.
b) The Thirteenth Amendment provided for Abolition of Slavery.
c) The Supreme Court in 1883 declared that the Civil Rights conferred upon the Blacks were unconstitutional.
- Answer Options :**
1) (b) is the effect of (a).
2) (a) is the effect of (b).
3) (c) is the cause of (a).
4) (a), (b) and (c) are unrelated.
- ११) १८७५ च्या नागरी अधिकार अधिनियमाला मर्यादित यश मिळाले, कारण -
१) पूर्वाश्रमीच्या गुलामांना खूपच क्षेत्रे खुली झाली होती.
२) काळ्या लोकांना मतदानाचे अधिकार नव्हते.
३) गुलामांची आर्थिक स्थिती इतकी खालावली होती की त्यांना खुलेपाने निवड करता येण अशक्य होते.
४) दक्षिणेकडील राज्यांची पुनर्रचना होत होती.
- 11) The Civil Rights Act of 1875 had limited success because
1) there were many fields open for erstwhile slaves.
2) the Blacks did not have voting rights.
3) the slaves had become too poor to exercise their choice.
4) Southern States were being reconstructed.

- १२) अमेरिकेतील बहुतांश संस्थांमध्ये विभक्तीकरण व भेदभावाच्या पद्धती ठोसपणे प्रस्थापित झाल्या, कारण
- १) तेराव्या घटनादुरुस्तीने गुलामगिरी नष्ट झाली होती.
 - २) नागरी अधिकार अधिनियमाच्या तरतुदींची अंमलबजावणी व्यवस्थितपणे झाली नाही.
 - ३) काळ्या लोकांना मतदानाचा अधिकार दिला गेला.
 - ४) वरीलपैकी एकही नाही
- 12) Processes of sepegation and discrimination became deeply entrenched in most of the institutions in the United States because
- 1) slavery was abolished by the Thirteenth Amendment.
 - 2) the provisions of the Civil Rights Act were not implemented properly.
 - 3) right to vote was conferred upon the Blacks.
 - 4) None of the above
- १३) बुकर टी. वॉशिंग्टन आणि डब्ल्यू.ई.बी. दु बोइ यांच्याबद्दल कोणते विधान असत्य आहे ?
- १) दोघेही अमेरिकेचे राष्ट्राध्यक्ष होते.
 - २) दोघेही कृष्णवर्णीय चळवळीत कार्यरत होते.
 - ३) दोघांचे चळवळीच्या कार्यपद्धतीबाबत एकमत नव्हते.
 - ४) वॉशिंग्टन यांनी मवाळ धोरण, तर दु बोइ यांनी जहाल धोरणाचा अवलंब केला.
- 13) Which of the statements about Booker T. Washington and W.E.B. Du Bois is incorrect ?
- 1) Both were American Presidents.
 - 2) Both were active in the Black Movement.
 - 3) Both did not agree on the way in which the movement should be carried out.
 - 4) Washington was a moderate, while Du Bois followed radical policies.
- १४) असत्य विधान ओळखा.
- १) मिसिसिपी योजनेमुळे काळ्यांना भेदभावाचे जीवन जगावे लागेल.
 - २) मिसिसिपी योजनेमुळे काळ्यांचे मतदानाचे अधिकार हिरावले गेले.
 - ३) साक्षरताविषयक कायद्यांमुळे काळ्यांचे मतदानाचे अधिकार हिरावले गेले.
 - ४) सुप्रीम कोर्टाने कायमच काळ्यांना नागरी अधिकार मिळवून दिले.
- 14) Identify the incorrect statement.
- 1) Blacks had to live a life of segregation due to the Mississippi Plan.
 - 2) Voting rights of Blacks were denied due to the Mississippi Plan.
 - 3) Literacy laws were responsible for snatching away the voting rights of the Blacks.
 - 4) The Supreme Court always provided Civil Rights to the Blacks.
- १५) मानवी हक्क संरक्षण कायदा, १९९३ अन्वये 'मानवी हक्क' हे खालीलप्रमाणे संबंधित आहेत :
- अ) जीवन आणि स्वातंत्र्य
ब) समानता
क) राज्य घटनेकडून व्यक्ती प्रतिष्ठांचे हमी देणारे हक्क
ड) जे हक्क आंतरराष्ट्रीय कराराद्वारे मूर्त स्वरूपात आहेत आणि भारताचे न्यायालयाद्वारे अंमलबजावणी करता येतात.
वरील पर्याय काळजीपूर्वक वाचून अचूक पर्याय निवडा.
- १) फक्त अ आणि ब बरोबर आहेत.
 - २) फक्त अ आणि क बरोबर आहेत
 - ३) फक्त अ, ब आणि क बरोबर आहेत.
 - ४) वरील सर्व पर्याय बरोबर आहेत.

- 15) Under the Protection of Human Rights Act, 1993 “Human Rights” relate to:
a) Life and Liberty
b) Equality
c) Rights guaranteed to individual dignity by the state constitution
d) Rights which are embodied in international treaties and enforceable by the courts of India.
Read above options carefully and choose the correct option from the options given below.
1) Only a and b are correct
2) Only a and c are correct
3) Only a, b and c are correct
4) All of the above options are correct
- १६) मानवी हक्क संरक्षण कायदा, १९९३ अन्वये ‘मानवी हक्क’ हे खालीलप्रमाणे संबंधित आहेत :
अ) जीवन आणि स्वातंत्र्य
ब) समानता
क) राज्य घटनेकडून व्यक्ती प्रतिष्ठांचे हमी देणारे हक्क
ड) जे हक्क आंतरराष्ट्रीय कराराद्वारे मूर्त स्वरूपात आहेत आणि भारताचे न्यायालयाद्वारे अंमलबजावणी करता येतात.
वरील पर्याय काळजीपूर्वक वाचून अचूक पर्याय निवडा.
१) फक्त अ आणि ब बरोबर आहेत. २) फक्त अ आणि क बरोबर आहेत
३) फक्त अ, ब आणि क बरोबर आहेत. ४) वरील सर्व पर्याय बरोबर आहेत.
- 16) Under the Protection of Human Rights Act, 1993 “Human Rights” relate to:
a) Life and Liberty
b) Equality
c) Rights guaranteed to individual dignity by the state constitution
d) Rights which are embodied in international treaties and enforceable by the courts of India.
Read above options carefully and choose the correct option from the options given below.
1) Only a and b are correct
2) Only a and c are correct
3) Only a, b and c are correct
4) All of the above options are correct
- १७) भारतीय दंड संहिता १८६० लि कलम ४ नुसार खालील वाक्ये वाचा व उत्तर द्या.
i) ‘अ’ हा भारताचा नागरिक असून युगांडामध्ये खून करतो.
ii) भारतात जेथे तो सापडेल अशा कोणत्याही स्थळी खुनाबद्दल त्याची संपरीक्षा व दोषसिद्धी केली जाऊ शकते.
पर्यायी उत्तरे :
१) दोन्ही वाक्ये चूक आहेत. २) दोन्ही वाक्ये बरोबर आहेत.
३) वाक्य (i) चूक असून वाक्य (ii) बरोबर आहे. ४) वाक्य (ii) चूक असून वाक्य (i) बरोबर आहे.
- 17) As per section 4 of the Indian Penal Code 1860 read the following statements and give answer.
i) ‘A’ who is a citizen of India commits a murder in Uganda.
ii) He can be tried and convicted of murder in any place in India in which he may be found.
Answer Options :
1) Both the statements are wrong.
2) Both the statements are correct.
3) Statement (i) is wrong, Statement { ii) is correct.
4) Statement (ii) is wrong, Statement (i) is correct.

- 6) What is the period within which an arrestee must be produced before a Magistrate excluding the period of travel under the protection from arrest and detention provision in a restricted case?
1) Within a period of 24 hours 2) Within a period of 48 hours
3) Within a week 4) Within a month
- ७) फौजदारी प्रक्रिया संहितेतील खालीलपैकी कोणते कलम एखाद्या व्यक्तीला जर तिच्या इच्छेविरुद्ध चुकीच्या पद्धतीने कैद करून ठेवले तर शोध घेऊन सुटका करण्याच्या तरतूदी बाबत आहे ?
१) ९५ २) ९७ ३) १५३ ४) २९३
- 7) Which of the following Sections of the Code of Criminal Procedure mentions about search for persons wrongfully confined ?
1) 95 2) 97 3) 153 4) 298
- ८) फौजदारी कायद्याचे एक मूलभूत तत्त्व असे आहे की, एखाद्या गुन्ह्यात दोषी ठरलेल्या व्यक्तीस पुन्हा त्याच गुन्ह्यासाठी शिक्षा दिली जाऊ नये. हे तत्त्व घटनेच्या अनुच्छेद २०(२) मध्ये आणि फौ.प्र.सं. च्या कलम मध्ये आहे.
१) २०० २) २२९ ३) ३०० ४) ३०५
- 8) One fundamental principle of criminal law is that no person who has been convicted of an offence should be prosecuted and punished for the same offence 'more than once. This principle is contained in Article 20(2) of the Constitution and is also under Section of Cr.P.C.
1) 200 2) 229 3) 300 4) 305
- ९) खालीलपैकी कोणत्या केस मध्ये सर्वोच्च न्यायालयाने जीविताच्या हक्कात उपजीविकेच्या अधिकाराचा समावेश होतो असे म्हटले आहे ?
अ) ओल्गा टेलिस ब) मनेका गांधी क) बेनेट आणि कोलमन ड) ए. एच. वाडिया
वरीलपैकी कोणते/ती विधान/विधाने बरोबर आहे/त ?
१) फक्त अ २) फक्त ब आणि क ३) फक्त ब, क आणि ड ४) फक्त ब
- 9) In which case, the Supreme Court held that, right to life includes the right to livelihood also ?
a) Olga Tellis b) Maneka Gandhi
c) Bennett and Coleman d) A. H. Wadia
Which of the statements given above is/are correct ?
1) Only a 2) Only b and c 3) Only b, c and d 4) Only b
- १०) खालीलपैकी कोणत्या प्रकरणात असे मानले गेले आहे की, केवळ बेकायदेशीर कैदेतून एखाद्या व्यक्तीची सुटका करण्यासाठीच नव्हेतर कैद्यांना अमानुष आणि रानटी वागणुकी पासून संरक्षण देण्यासाठी देखील हेबियस कॉर्पस रिट जारी केली जाऊ शकते ?
१) सलील बत्रा वि. दिल्ली प्रशासन २) साहील बत्रा वि. मेरठ प्रशासन
३) सचिन बत्रा वि. दिल्ली पब्लिक प्रशासन ४) सुनील बत्रा वि. दिल्ली प्रशासन
- 10) In which of the following cases has it been held that the writ of Habeas Corpus can be issued not only for releasing a person from illegal detention but also for protecting prisoners from inhuman and barbarous treatment ?
1) Salil Batra vs. Delhi Administration 2) Sahil Batra vs. Meerut Administration
3) Sachin Batra vs. Delhi Public Administration 4) Sunil Batra vs. Delhi Administration

- ११) मूलभूत हक्क आणि मार्गदर्शक तत्त्वे ही एकमेकांना पूरक असून एकाला दुसऱ्यासाठी बळी देण्याची आवश्यकता नाही असा दृष्टिकोन सर्वोच्च न्यायालयाने कोणत्या खटल्यात स्वीकारला होता ?
- १) गोलकनाथ खटला २) चंपकम दोराईराजन खटला
३) केशवानंद भारती खटला ४) मिनर्व्हा मिल्स खटला
- 11) In which case did the Supreme Court take the view that the Fundamental Rights and Directive Principles are complementary to each other and there was no need to sacrifice one for the other?
- 1) Golaknath Case 2) Champakam Dorairajan Case
3) Kesavananda Bharati Case 4) Minerva Mills Case
- १२) बिहार राज्यातील तुरुंगात वर्षानुवर्षे आपल्या खटल्याच्या प्रतीक्षेत असलेले बहुसंख्य कैद्यांनी 'habeas corpus' याचिका खालीलपैकी कोणत्या प्रकरणात दाखल केली होती ?
- १) अबूल सुलेमान वि गृह सचिव, बिहार राज्य
२) हुसैनआरा खातून (न. १) वि आर. एस. नायक (तुरुंगाचे अधीक्षक)
३) हुसैनआरा खातून (न. १) वि गृह सचिव, बिहार राज्य
४) मनेका गांधी वि तपास विभाग, बिहार राज्य
- 12) Under which of the following cases, petition for writ of 'habeas corpus' was filed by number of undertrial prisoners, who were in jail in the State of Bihar for years awaiting their trial ?
- 1) Abul Suleman v/s. Home Secretary, State of Bihar
2) Husainara Khatoon (No. 1) v/s. R.S. Naik (Superintendent of Jail)
3) Husainara Khatoon (No. 1) v/s. Home Secretary, State of Bihar
4) Maneka Gandhi v/s. Investigation Department, State of Bihar
- १३) मूलभूत हक्कांबाबत खालीलपैकी कोणते विधान चुकीचे आहे ?
- १) मूळच्या (original) भारतीय राज्यघटनेमध्ये सात प्रकारच्या मूलभूत हक्कांची तरतूद होती.
२) जीवित आणि व्यक्तिगत स्वातंत्र्याच्या हक्कामध्ये (अनुच्छेद २१) निःशुल्क कायदेशीर मदतीच्या हक्काचा अंतर्भाव होतो.
३) समतेच्या हक्कामुळे राज्याला कोणत्याही विशिष्ट वर्गासाठी खास तरतुदी करण्यास मज्जाव करण्यात आलेला आहे.
४) राष्ट्रीय आणीबाणीच्या काळात भारतीय नागरिकांचे मूलभूत हक्क निलंबित होऊ शकतात.
- 13) Which of the following statements regarding fundamental rights is incorrect?
- 1) The original (Eilsalparasra) Constitution of India provided for seven types of Fundamental Rights.
2) The right to life and personal liberty (Article 21) includes the right to free legal aid.
3) The right to equality prohibits the State from making special provisions for any particular class.
4) Fundamental rights of Indian citizens may be suspended during national emergency.
- १४) जोड्या लावा (मूलभूत हक्कांसंदर्भात) :
वर्ग	समाविष्ट
अ) समतेचा हक्क	i) कारखान्यांमध्ये बाल मजुरीस प्रतिबंध
ब) स्वातंत्र्याचा हक्क	ii) अल्पसंख्यांकांना शैक्षणिक संस्था स्थापण्याचा व चालवण्याचा अधिकार
क) शोषणाविरुद्धचा हक्क	iii) जीवन आणि व्यक्तिगत स्वातंत्र्याचे संरक्षण
ड) सांस्कृतिक आणि शैक्षणिक हक्क	iv) सार्वजनिक क्षेत्रात नोकरीची समान संधी

पर्यायी उत्तरे :

	अ	ब	क	ड
१)	iii	iv	ii	i
२)	ii	iii	i	iv
३)	iv	iii	i	ii
४)	iv	ii	iii	i

14) Match the pairs (About Fundamental Rights) :

Category

- a) Right to Equality
- b) Right to Freedom

Consists of

- i) Prohibition of child employment in factories
- ii) Right to minorities to establish and administer educational institutions
- iii) Protection of life and personal liberty
- iv) Equality of opportunity in matter of public employment

Answer Options :

	(a)	(b)	(c)	(d)
1)	iii	iv	ii	i
2)	ii	iii	i	iv
3)	iv	iii	i	ii
4)	iv	ii	iii	i

१५) योग्य कथन/ने ओळखा.

- a) कायद्यासमोर समानतेचा अधिकार आणि धार्मिक स्वातंत्र्याचा अधिकार नागरिक व परकीय यांना सुद्धा उपलब्ध आहे.
- b) अभिव्यक्ती स्वातंत्र्याचा अधिकार, संमेलनाचा अधिकार नागरिक व परकीय यांना उपलब्ध आहे.

पर्यायी उत्तरे :

- १) फक्त (a) २) फक्त (b) ३) (a) आणि (b)दोन्हीही ४) वरीलपैकी नाही

15) Select the **correct** statement/s.

- a) Right of equality before law and religious freedom are available to citizens and aliens also.
- b) The right of freedom of speech, right to assembly are available to citizen and aliens also.

Answer options :

- 1) Only (a) 2) Only (b) 3) Both (a) and (b) 4) None of the above

१६) भारताच्या संविधानानुसार :

- अ) सर्व नागरिकांना भाषण व अभिव्यक्ती यांच्या स्वातंत्र्याचा अधिकार आहे.
- ब) सदर हक्काच्या वापरावर राज्याची सुरक्षितता, परकीय देशांशी मैत्रीचे संबंध, सार्वजनिक सुव्यवस्था इ. हितासाठी राज्याला निर्बंध घालण्यासाठी कायदा करता येईल.

पर्यायी उत्तरे :

- १) दोन्ही विधाने बरोबर आहेत २) विधान (अ) बरोबर असून विधान (ब) चुकीचे आहे.
- ३) दोन्ही विधाने चुकीचे आहेत. ४) विधान (ब) बरोबर असून विधान (अ) चुकीचे आहे.

16) According to the Constitution of India :

- a) All citizens have the right to freedom of speech and expression.
- b) Security of the State, friendly relations with foreign countries, public order etc. on the exercise of the said right. The State can legislate to impose restrictions in the interests of the State.

Answer Options :

- 1) Both the statements are correct
- 2) Statement (a) is correct and statement (b) is incorrect.
- 3) Both statements are incorrect.
- 4) Statement (b) is correct and statement (a) is incorrect.

१७) नागरी हक्क म्हणजे रद्द केल्याच्या कारणास्तव एखाद्या व्यक्तीला प्राप्त होणारे कोणतेही अधिकार.

- १) एजुसडेम जेनेरीस
- २) घटनेच्या कलम १७ द्वारे 'अस्पृश्यता'
- ३) अनुसूचित जाती आणि अनुसूचित जमाती (अत्याचार प्रतिबंध) अधिनियम, १९८९ च्या कलम ३ द्वारे अत्याचार
- ४) वरीलपैकी काहीही नाही

17) Civil rights means any rights accruing to a person by reason of the abolition of

- 1) Ejusdem Genesis
- 2) 'Untouchability' by Article 17 of the Constitution
- 3) Atrocity by Section 3 of the SC and ST (Prevention of Atrocities) Act, 1989
- 4) None of the above

१८) "सार्वजनिक ठिकाण" म्हणजे

- अ) ज्या ठिकाणी पैसे देऊन प्रवेश करण्यास जनतेला परवानगी असते.
- ब) ज्या ठिकाणी जनतेला प्रवेश करण्यास परवानगी दिली जाते.
- क) जनतेला वाहना सहित प्रवेश करण्यास परवानगी दिलेले कोणतेही ठिकाण.

पर्यायी उत्तरे :

- १) फक्त (अ) व (ब) २) फक्त (अ) व (क) ३) फक्त (ब) व (क) ४) वरील सर्व

18) "Public place" means

- a) Places where public is allowed to enter on payment.
- b) Places where public is allowed to enter.
- c) Any place where public is allowed to enter including vehicle.

Answer Options :

- 1) (a) and (b) only 2) (a) and (c) only 3) (b) and (c) only 4) All of the above

१९) संविधानाच्या कोणत्या भागामध्ये 'अस्पृश्यता' नष्ट करण्याची तरतूद करण्यात आली आहे ?

- १) मूलभूत हक्क २) राज्य धोरणाची निदेशक तत्त्वे
- ३) मूलभूत कर्तव्य ४) यापैकी नाही

19) Which part of the constitution provides for the abolition of untouchability?

- 1) Fundamental Rights 2) Directive Principles of State Policy
- 3) Fundamental Duty 4) None of these

- २०) राज्यघटनेतील तरतुदीनुसार व्यक्तिस अभिव्यक्ती स्वातंत्र्याचा उपयोग खालील कोणत्या कारणासाठी करता येत नाही.
- अ) शासनावर टीका करण्यासाठी ब) स्वतःच्या भावना व्यक्त करण्यासाठी
क) दुसऱ्यांची बदनामी करण्यासाठी ड) सरकार विरुद्ध बंड करण्यास लोकांना प्रवृत्त करण्यासाठी
- पर्यायी उत्तरे :**

- १) फक्त अ आणि ब दोन्ही बरोबर आहेत २) अ, ब, क आणि ड बरोबर आहेत
३) फक्त क आणि ड बरोबर आहेत ४) फक्त अ आणि क बरोबर आहेत

- 20) As per the provision in the Indian Constitution, a person cannot exercise freedom of speech and expression.

- a) To criticize the government
b) To express own feelings
c) To defame others
d) To incite people to rebel against the government

Answer options :

- 1) Only a and b are correct 2) a, b, c and d are correct
3) Only c and d are correct 4) Only a and c are correct

- २१) कोणत्या कारणासाठी हालचाल स्वातंत्र्यावर राज्य योग्य बंधने घालू शकते ?

- अ) सार्वजनिक हितासाठी
ब) अनुसूचित जमातीच्या हितरक्षणासाठी
क) अल्पसंख्याकांच्या हितसंरक्षणासाठी

पर्यायी उत्तरे :

- १) फक्त अ आणि ब २) फक्त ब ३) फक्त क ४) फक्त ब आणि क

- 21) The State may impose reasonable restrictions on the freedom of movement on grounds of

- a) interest of general public
b) protection of interest of Scheduled Tribes
c) protection of interest of minorities

Answer Options :

- 1) Only a and b 2) Only b 3) Only c 4) Only b and c

- २२) भारतीय राज्यघटनेच्या अनुच्छेद २० नुसार अपराधा बाबतच्या दोषसिद्धी बाबत खालील कोणते संरक्षण दिले आहे ?

- अ) अंमलात नसलेल्या कायद्याचा भंग झाल्यामुळे अशा अपराधाबद्दल दोषी ठरविली जाणार नाही.
ब) एकाच अपराधाबद्दल एकापेक्षा अधिक वेळा खटला चालविला जाणार नाही.
क) एकाच अपराधाबद्दल एकापेक्षा अधिक वेळा शिक्षा दिली जाणार नाही.
ड) कोणत्याही अपराधाचा आरोप असलेल्या कोणत्याही व्यक्तीवर स्वतःविरुद्ध साक्षीदार होण्याची सक्ती केली जाऊ शकते.

पर्यायी उत्तरे :

- १) फक्त अ २) फक्त अ आणि ड ३) फक्त ब आणि क ४) फक्त क

- 22) Article 20 of the Constitution of India provides which of the following protections against conviction for an offence?

- a) Violation of an unenforceable law shall not result in conviction for such offence.
b) Not to be tried more than once for the same offence.
c) Punishment shall not be awarded more than once for the same offence.
d) Any person accused of any offence may be compelled to testify against himself.

Answer Options :

- 1) a only 2) a and d only 3) b and c only 4) c only

- २३) एखाद्या व्यक्तीने अपराध करतेवेळी अस्तित्वात शिक्षेच्या तरतुदी अपराध सिद्ध होताना बदलल्या असतील तर त्याला कोणाच्या तरतुदीनुसार शिक्षा देणे योग्य आहे ?
- १) अपराध करतेवेळी अस्तित्वात असलेल्या तरतुदीनुसार
 - २) अपराध सिद्ध होताना अस्तित्वात असलेल्या तरतुदीनुसार
 - ३) दोन्ही तरतुदीतील सुवर्णमध्य साधून
 - ४) वरीलपैकी नाही
- 23) If the provisions of punishment existing when a person commits an offense have changed after the conviction of the offence, under whose provision is it appropriate to punish him?
- 1) According to the provision existing at the time of commission of the offence
 - 2) According to the provision existing when the offense is proved
 - 3) By finding the golden mean of both provisions
 - 4) None of the above
- २४) खालील विधाने विचारात घ्या :
- a) विभागीय खटल्यासह (Departmental proceedings) कोणत्याही खटल्यात कोणत्याही व्यक्तीस एकाच गुन्ह्यासाठी एकापेक्षा अधिक वेळा आरोपी केले जाणार नाही व एकापेक्षा अधिक वेळा शिक्षा दिली जाणार नाही.
 - b) स्वतःविरुद्ध साक्ष न (self-incrimination) देण्याबाबतचे संरक्षण हे तोंडी आणि कागदोपत्री पुरावे या दोन्ही बाबतीत लागू आहे.
 - c) स्वतःविरुद्ध साक्ष न देण्याबाबचे संरक्षण फौजदारी आणि दिवाणी अशा दोन्हीही खटल्यामध्ये लागू आहे.
- पर्यायी उत्तरे :**
- १) विधान (a) बरोबर
 - २) विधान (b) बरोबर
 - ३) विधाने (a) आणि (b) बरोबर
 - ४) विधाने (a) आणि (c) बरोबर
- 24) Consider the following statements:
- a) No person shall be prosecuted and punished for the same offence more than e once, including any departmental proceedings.
 - b) The protection against self-incrimination extends to both oral evidence and documentary evidence.
 - c) The protection against self-incrimination extends to both criminal and civil proceedings.
- Answer Options :**
- 1) Statement (a) is correct
 - 2) Statement (b) is correct
 - 3) Statements (a) and (b) are correct
 - 4) Statements (a) and (c) are correct
- २५) फौजदारी प्रक्रिया संहिता कलम ४१D अंतर्गत खालीलपैकी कोणता अधिकार हा अटक झालेल्या व्यक्तीला दिलेला आहे ?
- १) आपल्या पसंतीच्या वकिलाला भेटण्याचा अधिकार
 - २) मोफत कायदेविषयक मदत घेण्याचा अधिकार
 - ३) आपल्या नातेवाईकांना स्वतःच्या अटकेसंबंधी सांगण्याचा अधिकार
 - ४) वरीलपैकी कोणतेही नाही
- 25) Which of the following rights is available to an arrested person under Section 41D of the Criminal Procedure Code ?
- 1) Right to meet an advocate of his choice
 - 2) Right to get free legal aid
 - 3) Right to have his relative informed of his arrest
 - 4) None of the above

- २६) जीवन आणि वैयक्तिक स्वातंत्र्याचे संरक्षण आहे
- १) वैयक्तिक अधिकार २) मूलभूत अधिकार ३) (१) आणि (२) वरील ४) वरीलपैकी काहीही नाही
- 26) Protection of life and personal liberty is
- 1) personal right 2) fundamental right 3) (1) and (2) above 4) none of the above
- २७) “शोषणाच्या विरोधात” च्या संदर्भात खालीलपैकी कोणते बरोबर आहे ?
- १) मानवी वाहतुकीवर प्रतिबंध आणि सक्तीचे श्रम २) अल्पसंख्याकांच्या हिताचे संरक्षण
- ३) अस्पृश्यता निर्मूलन ४) कायद्यापुढे समानता
- 27) Which of the following is correct regarding “against exploitation”?
- 1) Prohibition of human traffic and forced labor 2) Protection of interests of minorities
- 3) Abolition of untouchability 4) Equality before law
- २८) ‘शोषणा विरुद्धचा हक्क’ च्या संदर्भात खालीलपैकी कोणते विधान बरोबर आहे ?
- १) मानवी तस्करी आणि वेठबिगारीस प्रतिबंध
- २) कोणत्याही विशिष्ट धर्माचा प्रचार करण्याचा आणि कर भरण्याचे स्वातंत्र्य
- ३) अल्पसंख्याकांच्या हितसंबंधांचे संरक्षण
- ४) कायद्यासमोर समानता
- 28) Which of the following statement is correct with respect to 'Right against exploitation ?
- 1) Prohibition of traffic in human being and forced labour.
- 2) Freedom as to payment of taxes and the promotion of any particular religion
- 3) Protection of interest of minorities
- 4) Equality before law
- २९) संविधानाच्या २५ व्या कलमानुसार ‘हिंदू’ या शब्दोल्लेखात खालीलपैकी कोणत्या धर्माची उपासना करणाऱ्या व्यक्तींचा समावेश आहे ?
- १) फक्त हिंदू २) फक्त हिंदू, जैन व बौद्ध
- ३) हिंदू, शीख, जैन व बौद्ध ४) वरीलपैकी नाही
- 29) According to Article 25 of the Constitution, the term "Hindu" includes persons who worship which of the following religions?
- 1) Hindus only 2) Hindus, Jains and Buddhists only
- 3) Hindus, Sikhs, Jains and Buddhists 4) None of the above
- ३०) खालील विधाने विचारात घेऊन योग्य पर्याय निवडा.
- अ) पूर्णतः राज्याच्या पैशातून चालविल्या जाणाऱ्या कोणत्याही शैक्षणिक संस्थेत कोणतेही धार्मिक प्रशिक्षण दिले जाणार नाही.
- ब) राज्याने मान्यता दिलेल्या किंवा राज्याच्या पैशातून सहाय्य मिळत असणाऱ्या कोणत्याही शैक्षणिक संस्थेत धार्मिक शिक्षण दिले जाईल.
- पर्यायी उत्तरे :**
- १) फक्त (अ) बरोबर २) दोन्ही बरोबर ३) फक्त (ब) बरोबर ४) दोन्ही चूक
- 30) Select the correct option considering the following statements.
- a) No religious training shall be imparted in any educational institution run entirely out of State money.
- b) Religious education shall be imparted in any educational institution recognized by the State or aided by State money.

Answer Options :

- 1) Only (a) correct 2) Both correct 3) Only (b) correct 4) Both wrong

३१) खालील कोणता अधिकार मूलभूत अधिकार नाही ?

१) शोषणाविरुद्ध अधिकार	२) सांस्कृतिक आणि शैक्षणिक अधिकार
३) घटनात्मक उपाययोजनांचा अधिकार	४) मालमत्तेचा अधिकार

31) Which of the following is not a fundamental right?

1) Right against exploitation	2) Cultural and educational right
3) Right to constitutional remedies	4) Right to property

३२) संविधानानुसार

अ) अटक झालेल्या कोणत्याही व्यक्तीस अशा अटकेपासून चौवीस तासांच्या कालावधीत दंडाधिकाऱ्यापुढे हजर केले जाईल.

ब) जी व्यक्ती त्यावेळी शत्रूदेशीय असेल किंवा ज्या व्यक्तीला प्रतिबंधक स्थानबद्धतेची तरतूद असणाऱ्या कायद्याखाली अटक केली आहे अशा व्यक्तीला वरील तरतूद लागू होणार नाही.

पर्यायी उत्तरे :

१) फक्त अ बरोबर	२) फक्त ब बरोबर
३) अ व ब दोन्ही बरोबर	४) अ व ब दोन्ही चुकीचे

32) According to the Constitution

a) Any person arrested shall be produced before a Magistrate within twenty-four hours of such arrest.

b) The above provision shall not apply to a person who is at that time an enemy national or to a person who has been arrested under any law providing for preventive detention.

Answer Options :

1) Only A is correct	2) Only B is correct
3) Both A and B are correct	4) Both A and B are incorrect

३३) खालील जोड्या जुळवा.

यादी - I

- अ) बंदी प्रत्यक्षीकरण
ब) परमादेश
क) अधिकार पृच्छा
ड) उत्प्रेक्षण

यादी - II

- i) खटला कनिष्ठ न्यायालयाकडून वरिष्ठ न्यायालयाकडे हस्तांतरित करणे
ii) पदाची कायदेशीररित्या तपासणे
iii) अधिकाऱ्यास कार्य करण्याचा आदेश देणे.
iv) अटकेची कायदेशीरता तपासणे

पर्यायी उत्तरे :

	अ	ब	क	ड
१)	iv	ii	i	iii
२)	iv	iii	ii	i
३)	ii	i	iii	iv
४)	ii	iii	iv	i

33) Match the following :

List - I

- a) Habeas-corpus
b) Mandamus
c) Quo warranto
d) Certiorari

List - II

- i) To transfer a case from lower to higher court
ii) To look into legality of a post
iii) To command authority to Perform its duty
iv) To look into legality of arrest

Answer options :

(a) (b) (c) (d)

1) (iv) (ii) (i) (iii)

2) (iv) (iii) (ii) (i)

3) (iii) (i) (iii) (iv)

4) (ii) (iii) (iv) (i)

३४) माहितीचा अधिकार आहे.

१) मूलभूत अधिकार

२) कायदेशीर अधिकार

३) मूलभूत अधिकार नाही व कायदेशीर अधिकार ही नाही

४) मूलभूत अधिकार व कायदेशीर अधिकार हे दोन्ही असावेत

34) Right to information is

1) Fundamental Right

2) Legal Right

3) Neither fundamental right nor legal right

4) Both fundamental right as well as legal right

२) राज्यधोरणाची मार्गदर्शक तत्त्वे

१) "संसदीय लोकशाहीसाठी निर्माण करण्यात आलेल्या राज्यघटनेत मार्गदर्शक तत्त्वांचा समावेश करणे हे एक नाविन्यपूर्ण वैशिष्ट्य आहे. ही तत्त्वे बंधनकारक स्वरूपाची नाहीत. मात्र सत्तेवर जो कोणी येईल, तो त्याचा मनमानीपणे वापर करू शकणार नाही. त्याला या तत्त्वांचा आदर करावा लागेल. त्यांचा भंग झाल्यास त्यास त्याबद्दल न्यायालयासमोर जाब द्यावा लागणार नाही; परंतु निवडणुकीच्या वेळी मतदारांना निश्चितपणे उत्तर द्यावे लागेल." असे खालीलपैकी कोणी म्हटले आहे ?

१) पंडीत जवाहरलाल नेहरू

२) बी. एन. राव

३) डॉ. बी. आर. आंबेडकर

४) के. एम. मुन्शी

1) "Directive Principles is a novel feature in a constitution framed for parliamentary democracy. They have no binding force. But whoever captures power will not be free to do what he likes with it. He will have to respect the Directive Principles. He cannot ignore them. He may not have to answer for their breach in a court of law, but he will certainly have to answer for them before the electorate at election time." Who said this?

1) Pandit Jawaharlal Nehru

2) B.N. Rao

3) Dr. B.R. Ambedkar

4) K.M. Munshi

२) फौजदारी प्रक्रिया संहिता १९७३ मधील खालीलपैकी कोणत्या कलमा अंतर्गत गुन्ह्यास बळी पडलेल्या व्यक्तींना नुकसान भरपाई देण्याच्या योजने संदर्भात तरतूद करण्यात आली आहे ?

१) कलम ३५४

२) कलम ३५७

३) कलम ३५७ ए

४) कलम ३५७ बी

2) Under which of the following Section of the Code of Criminal Procedure, 1973 is the provision given regarding compensation scheme to the victims of crime ?

1) Section 354

2) Section 357

3) Section 357A

4) Section 357 B

- ३) खालीलपैकी कोणते उदाहरणे राज्य धोरणाच्या मार्गदर्शक तत्वांच्या अंमलबजावणीची आहेत ?
a) किमान वेतन कायदा, १९४८
b) मातृत्व लाभ कायदा, १९६१
c) राष्ट्रीय वन धोरण, १९८८
d) महात्मा गांधी राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार हमी योजना, २००६

पर्यायी उत्तरे :

- १) (a), (b), (d) २) (a), (c), (d) ३) (b), (c), (d) ४) वरील सर्व

- 3) Which of the following are examples of implementation of Directive Principles of State Policy?
a) The Minimum Wages Act, 1948
b) The Maternity Benefit Act, 1961
c) The National Forest Policy, 1988
d) Mahatma Gandhi National Rural Employment Guarantee Program, 2006

Answer options :

- 1) (a), (b), (d) 2) (a), (c), (d) 3) (b), (c), (d) 4) All of the above

- ४) 'कल्याणकारी राज्य' ही संकल्पना राज्यघटनेच्या कोणत्या भागात समाविष्ट आहे ?
१) मूलभूत कर्तव्ये २) राज्य धोरणाचे निदेशक तत्त्वे
३) मूलभूत अधिकार ४) संविधानाची प्रस्तावना
4) The concept of "welfare state" is included in which part of the constitution?
1) Fundamental Duties 2) Directive Principles of State Policy
3) Fundamental Rights 4) Preamble to the Constitution
५) संविधानानुसार
अ) राज्य धोरणाची निदेशक तत्त्वे न्यायालयाकरवी अंमलबजावणी योग्य असणार नाही.
ब) सदर तत्त्वे देशाच्या शासन व्यवहाराच्या दृष्टीने मूलभूत आहेत आणि कायदे करताना ही तत्त्वे लागू करणे हे राज्याचे कर्तव्य असेल.

पर्यायी उत्तरे :

- १) दोन्ही विधाने बरोबर आहेत २) विधान अ बरोबर असून विधान ब चुकीचे आहे
३) विधान व बरोबर असून विधान अ चुकीचे आहे ४) दोन्ही विधाने चुकीचे आहेत

- 5) According to the Constitution
a) Directive principles of state policies will not be enforceable by courts.
b) The said principles are fundamental to the governance of the country and it will be the duty of the State to implement these principles while making laws.

Answer Options :

- 1) Both the statements are correct
2) Statement A is correct and statement B is incorrect
3) Statement A is correct and statement A is incorrect
4) Both statements are incorrect

- ६) पुढीलपैकी योग्य विधाने कोणती ?
अ) राज्यधोरणाची निदेशक तत्त्वे ही देशाच्या शासन व्यवहाराच्या दृष्टीने मूलभूत आहेत.
ब) कायदे करताना राज्यधोरणाची निदेशक तत्त्वे लागू करणे हे राज्याची कर्तव्य आहे.
क) राज्यधोरणाची निदेशक तत्त्वे ही न्यायालयाकरवी अंमलबजावणी योग्य आहेत.

पर्यायी उत्तरे :

- १) फक्त (अ) व (ब) २) फक्त (ब) व (क) ३) फक्त (अ) व (क) ४) (अ), (ब) व (क)

- 6) Which of the following statements are correct ?
a) The directive principles of state policy are fundamental to the governance of the country.
b) It is the duty of the state to apply the directive principles of state policy while making laws.
c) Directive principles of state policy are enforceable by courts.
Answer Options :
1) Only (a) and (b) 2) only (b) and (c) 3) only (a) and (c) 4) (a), (b) and (c)
- ७) 'कल्याणकारी राज्य' ही संकल्पना राज्यघटनेच्या कोणत्या भागात समाविष्ट आहे ?
१) मूलभूत कर्तव्ये २) राज्य धोरणाचे निदेशक तत्त्वे
३) मूलभूत अधिकार ४) संविधानाची प्रस्तावना
- 7) The concept of "welfare state" is included in which part of the constitution?
1) Fundamental Duties 2) Directive Principles of State Policy
3) Fundamental Rights 4) Preamble to the Constitution
- ८) पुरुष व स्त्रिया या दोघांनाही समान कामासाठी समान वेतन देण्याची तरतूद संविधानाच्या कोणत्या भागात आहे ?
१) मूलभूत हक्क २) राज्य धोरणाची निदेशक तत्त्वे
३) मूलभूत कर्तव्य ४) यापैकी नाही
- 8) Which part of the constitution provides for equal pay for equal work to both men and women?
1) Fundamental Rights 2) Directive Principles of State Policy
3) Fundamental Duty 4) None of these
- ९) सध्या खालीलपैकी कोणते 'राज्याच्या धोरणाचे मार्गदर्शक तत्त्व' आहे ?
१) राज्य कोणत्याही व्यक्तीस कायद्यापुढील समानता नाकारणार नाही.
२) राज्य चौदा वर्षे वयापर्यंतच्या सर्व मुलांना सक्तीचे व मोफत शिक्षण देईल.
३) राज्य कोणत्याही नागरिकाविरुद्ध धर्म, वंश, जात, लिंग अथवा जन्म स्थळ या कारणांमुळे भेदभाव करणार नाही.
४) वरीलपैकी एकही नाही
- 9) At present, which one of the following is a 'Directive Principle of State Policy' ?
1) The State shall not deny to any person equality before law.
2) The State shall provide free and compulsory education for all children until they complete the age of 14 years.
3) The State shall not discriminate against any citizen on grounds of religion, race, caste, sex or place of birth.
4) None of the above
- १०) राज्यघटनेमध्ये, गाई व वासरे आणि इतर दुभती गुरे यांच्या जातीचे वजन करणे आणि त्यांच्या कत्तलीस मनाई करणे या करिता उपाय योजना करील. या तरतुदीचा समावेश कशामध्ये करण्यात आला आहे ?
१) धार्मिक स्वातंत्र्याचा मूलभूत हक्क २) सांस्कृतिक व शैक्षणिक मूलभूत हक्क
३) राज्य धोरणाची निदेशक तत्त्वे ४) मूलभूत कर्तव्ये
- 10) The Constitution shall provide for measures for weighing the breeds of cows and calves and other milch cattle and prohibiting their slaughter. What is included in this provision?
1) Fundamental right to freedom of religion 2) Fundamental right to culture and education
3) Directive Principles of State Policy 4) Fundamental Duties

- ११) राज्य विशेषतः गाई, इतर दुभती जनावरे व जुपणीची गुरे यांच्या सोबतच खालीलपैकी कोणाचे जातीचे जतन करणे व त्या सुधारणे आणि त्यांच्या कत्तलीस मनाई करणे याकरिता उपाययोजना करील ?
१) शेळ्या २) वासरे ३) शेळ्या व मेंढ्या ४) मेंढ्या
- 11) The State shall take measures to preserve and improve the breeds of which of the following especially cows, other milch animals and cattle and prohibit their slaughter?
1) Goats 2) Calves 3) Goats and Sheep 4) Sheep
- १२) खालीलपैकी कोणते भारताच्या परराष्ट्रीय धोरणाचे पंचशील तत्त्व नाही ?
१) एकमेकांच्या प्रादेशिक अखंडता आणि सार्वभौमत्वाचा आदर राखणे
२) परस्परांच्या अंतर्गत विषयांमध्ये हस्तक्षेप न करणे
३) शांततापूर्ण सहअस्तित्व
४) यापैकी नाही
- 12) Which of the following is not a Panchsheel principle of India's foreign policy?
1) Mutual respect for each other's territorial integrity and sovereignty
2) Mutual non-interference
3) Peaceful coexistence
4) None of the above
- १३) खालीलपैकी कशाचा समावेश राज्य धोरणाच्या निदेशाक तत्वांमध्ये होत नाही ?
१) नागरिकांकरिता एकरूप नागरी संहिता लाभावी यासाठी राज्य प्रयत्नशील राहील.
२) गाई व वासरे आणि इतर दुभती व जुपणीची गुरे यांच्या जातीचे जतन करणे व त्यांच्या कत्तलीस मनाई करणे याकरिता उपाययोजना करील.
३) राज्याच्या लोकसेवांमध्ये न्याययंत्रणा कार्यकारी यंत्रणेपासून वेगळी ठेवण्याकरिता राज्य उपाययोजना करील.
४) आपल्या संमिश्र संस्कृतीच्या समृद्ध वारशाचे मोल जाणून तो जतन करण्याचे प्रयत्न करणे.
- 13) Which of the following is not included in the guiding principles of state policy?
1) The State will endeavor to ensure uniform civil code for citizens.
2) Measures shall be taken to preserve the breeds of cows and calves and other milch and milch cattle and prohibit their slaughter.
3) The State shall take measures to keep the judiciary separate from the executive in the public services of the State.
4) Appreciating the rich heritage of our mixed culture and trying to preserve it.

३) मूलभूत कर्तव्ये

- १) कोणत्या समितीच्या शिफारशीनुसार मूलभूत कर्तव्यांचा समावेश करण्यात आला ?
१) देवराज समिती २) करण सिंग समिती
३) स्वर्ण सिंग समिती ४) कृपलानी समिती
- 1) Fundamental duties were included on the recommendations of which committee ?
1) Devraj Committee 2) Karan Singh Committee
3) Swarm Singh Committee 4) Kripalani Committee

२) खालील विधाने विचारात घ्या.

- a) भारतीय नागरिकांसाठीची मूलभूत कर्तव्ये १९७६ मध्ये राज्यघटनेत समाविष्ट करण्यात आली.
 - b) ४२ व्या घटना दुरुस्तीने दहा मूलभूत कर्तव्यांचा समावेश राज्यघटनेत करण्यात आला.
 - c) सूरज सिंह समितीच्या शिफारशीने मूलभूत कर्तव्यांचा समावेश राज्यघटनेत करण्यात आला.
- वरीलपैकी कोणते/ती विधान/ने बरोबर आहे/त ?

- १) (a) आणि (b) २) (b) आणि (c) ३) (a) आणि (c) ४) (a), (b) आणि (c)

2) Consider the following statements :

- a) Fundamental Duties of Indian citizens were added to the Constitution in 1976.
- b) The 42nd Constitutional Amendment included ten Fundamental Duties in the Constitution.
- c) Fundamental Duties were added to the Constitution by the recommendation of the Suraj Singh Committee.

Which of the statement/s is given above is/are correct ?

- 1) (a) and (b) 2) (b) and (c) 3) (a) and (c) 4) (a), (b) and (c)

३) खालील विधाने विचारात घ्या :

- अ) 'मूलभूत कर्तव्ये' हे भारतीय संविधानाचे वैशिष्ट्य आहे.
- ब) ती संविधानात ४४ व्या संविधान दुरुस्ती कायद्याद्वारे अंतर्भूत करण्यात आली.

पर्यायी उत्तरे :

- १) फक्त अ बरोबर आहे. २) अ बरोबर आहे, ब चूक आहे.
३) अ आणि ब दोन्ही बरोबर आहेत. ४) अ आणि ब दोन्ही चूक आहेत.

3) Consider the following statements :

- a) 'Fundamental Duties' is a salient feature of the Indian Constitution.
- b) these were added by the 44th Constitutional Amendment Act in the Constitution.

Answer Options :

- 1) Only a is correct 2) a is correct, b is wrong
3) Both a and b are correct 4) Both a and b are wrong

४) मूलभूत कर्तव्यांच्या संदर्भात कोणता/कोणते कथन असंगत आहे/आहेत ?

- a) मूल संविधानात मूलभूत कर्तव्यांची तरतूद होती.
- b) ४२ व्या घटनादुरुस्तीद्वारे मूल राज्यघटनेत चौथा 'A' हा भाग जोडण्यात आला.
- c) वर्ष २००२ मध्ये एक मूलभूत कर्तव्य आणखी जोडण्यात आला.
- d) प्रत्येक आई-वडील/पालक आपल्या ६ ते १४ वर्षा पर्यंतच्या मुलांना शिक्षणाची संधी उपलब्ध करून देणार.

पर्यायी उत्तरे :

- १) फक्त (a) २) फक्त (b) आणि (c) ३) फक्त (c) ४) फक्त (c) आणि (d)

4) Which statement/statements is/are inconsistent with regard to Fundamental Duties ?

- a) The original Constitution provided for fundamental duties.
- b) The 42nd Amendment added Part IV 'A' to the original Constitution.
- c) In the year 2002, one more fundamental duty was added.
- d) Every parent will provide education to their children between the age of 6 to 14 years.

Answer Options :

- 1) Only (a) 2) Only (b) and (c) 3) Only (c) 4) Only (c) and (d)

- ५) "भारताची संप्रभुता, एकता आणि अखंडतेचे रक्षण करणे आणि ती कायम राखणे" हा उल्लेख खालीलपैकी कोठे आलेला आहे ?
- १) संविधानाच्या उद्देशपत्रिकेत
२) राज्यधोरणविषयक मार्गदर्शक तत्वांमध्ये
३) मूलभूत अधिकारांच्या वर्णनात
४) मूलभूत कर्तव्यांच्या वर्णनात
- 5) Which of the following contains the wording "To uphold and protect the sovereignty, unity and integrity of India" ?
- 1) Preamble to the Constitution
2) Directive principles of the state policy
3) Fundamental Rights
4) Fundamental Duties
- ६) मानवतावाद, शोधकबुद्धी आणि विज्ञाननिष्ठ दृष्टिकोन व सुधारणावाद यांचा विकास करणे हे काय आहे ?
- १) मूलभूत हक्क
२) राज्य धोरणांची निदेशक तत्त्वे
३) वैज्ञानिक विकास
४) मूलभूत कर्तव्ये
- 6) What is the development of humanism, inventiveness and scientific approach and reformism?
- 1) Fundamental Rights
2) Directive Principles of State Policies
3) Scientific Development
4) Fundamental Duties
- ७) खालील बार्बीचा योग्य क्रम लावा - (मूलभूत कर्तव्ये)
- a) राष्ट्रध्वज व राष्ट्रगीताचा सन्मान करणे
b) वैज्ञानिक दृष्टिकोन, मानवतावादाचा विकास करणे
c) नैसर्गिक पर्यावरणाचे रक्षण करणे
d) राष्ट्राची सेवा करणे
- पर्यायी उत्तरे :**
- १) (a), (b), (c), (d)
२) (a), (d), (b), (c)
३) (a), (c), (d), (b)
४) (a), (d), (c), (b)
- 7) Arrange the following in appropriate order — (Fundamental Duties)
- a) To respect the National Flag and National Anthem
b) To develop scientific temper, humanism
c) To protect natural environment
d) To render national service
- Answer Options :**
- 1) (a), (b), (c), (d) 2) (a), (d), (b), (c) 3) (a), (c), (d), (b) 4) (a), (d), (c), (b)
- ८) खालीलपैकी मूलभूत कर्तव्ये कोणती ?
- अ) संविधानाचे पालन करणे.
ब) देशाचे संरक्षण करणे.
क) हिंसाचाराचा निग्रहपूर्वक त्याग करणे.
ड) आंतरराष्ट्रीय शांतता व सुरक्षा यांचे संवर्धन करणे.
- पर्यायी उत्तरे :**
- १) (अ), (ब) व (ड) २) (अ), (क) व (ड) ३) (ब), (क) व (ड) ४) (अ), (ब) व (क)
- 8) Which of the following are the basic duties?
- a) Adherence to the Constitution.
b) To protect the country.
c) Strict renunciation of violence.
d) To promote international peace and security.
- Answer Options :**
- 1) (a), (b) and (d) 2) (a), (c) and (d) 3) (b), (c) and (d) 4) (a), (b) and (c)

- ९) खालीलपैकी कोणते/ती मूलभूत कर्तव्य/व्ये नाहीत ?
- भारताचे सार्वभौमत्व, एकता आणि अखंडता टिकवणे व संरक्षित करणे.
 - सार्वत्रिक निवडणुकीच्यावेळी आपल्या प्रौढ मताधिकाराचा वापर करणे.
 - आपल्या संमिश्र संस्कृतीच्या वैभवशाली वारसाचे मूल्य जतन करणे.

पर्यायी उत्तरे :

- १) फक्त (a) आणि (b) २) फक्त (b) ३) फक्त (b) आणि (c) ४) फक्त (a) आणि (c)
- 9) Which of the following is/are not a Fundamental Duty/s ?
- To uphold and protect the sovereignty, unity and integrity of India.
 - To exercise our universal adult franchise at the time of general elections.
 - To value and preserve rich heritage of our country

Answer options :

- 1) Only (a) and (b) 2) Only (b) 3) Only (b) and (c) 4) Only (a) and (c)

- १०) खालीलपैकी कशाचा समावेश मूलभूत कर्तव्यांमध्ये होत नाही ?

- राष्ट्रध्वज व राष्ट्रगीत यांचा आदर करणे.
- आधुनिक व शास्त्रीय रितीने कृषि व पशुसंवर्धनासाठी व्यवस्था करणे.
- स्त्रियांच्या प्रतिष्ठेला उणेपणा आणणाऱ्या प्रथांचा त्याग करणे.
- विज्ञाननिष्ठा दृष्टिकोन, मानवतावाद व सुधारणावाद यांचा विकास करणे.

- 10) Which of the following is not included in the fundamental duties?

- To respect the National Flag and National Anthem.
- Making arrangements for agriculture and animal husbandry in a modern and scientific manner.
- Abandoning practices that diminish the dignity of women.
- To develop scientific approach, humanism and reformism.

- ११) खालीलपैकी कोणते मूलभूत कर्तव्य नाही ?

- सार्वजनिक मालमत्तेचे रक्षण करणे
- विज्ञाननिष्ठ दृष्टिकोन
- दुकाने, सार्वजनिक उपाहारगृहामध्ये प्रवेशास भेदभाव न करणे
- भारताची एकता व एकात्मता उन्नत ठेवणे

- 11) Which of the following is not a fundamental duty?

- Protecting public property
- Scientific approach
- Non-discrimination in entry to shops, public eateries
- Upholding the unity and integrity of India

- १२) भारतीय राज्यघटनेनुसार खालीलपैकी कोणते मूलभूत कर्तव्य नाही ?

- सार्वजनिक निवडणुकीत मतदान करणे
- वैज्ञानिक स्वभाव विकसित करणे
- सार्वजनिक मालमत्तेचे रक्षण करणे
- संविधानाचे पालन करणे आणि त्याच्या आदर्शांचा आदर करणे.

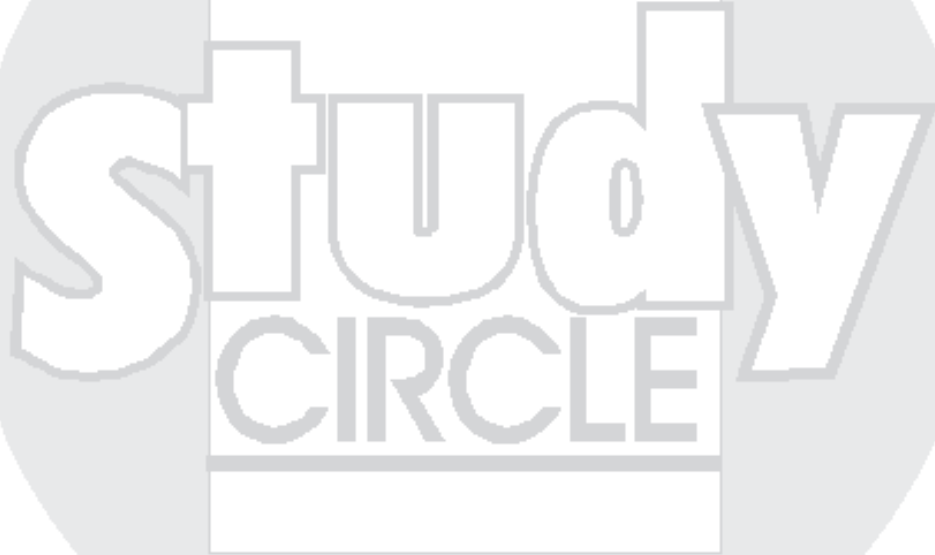
- 12) Which of the following is not a fundamental duty under the Constitution of India?
- 1) Voting in public elections
 - 2) Developing scientific temperament
 - 3) Protecting public property
 - 4) Adherence to the Constitution and respect for its ideals.

१३) भारतीय राज्यघटनेनुसार खालीलपैकी कोणते मूलभूत कर्तव्य नाही?

- १) सार्वत्रिक निवडणुकांमध्ये मतदान करणे.
- २) विज्ञाननिष्ठ दृष्टिकोनाचा विकास करणे.
- ३) आपल्या संमिश्र संस्कृतीच्या समृद्ध वारशांचे मोल जाणून त्याचे जतन करणे.
- ४) स्त्रियांच्या प्रतिष्ठेला उणेपणा आणणाऱ्या प्रथांचा त्याग करणे.

13) Which of the following is not a fundamental duty under the Indian Constitution?

- 1) Voting in general elections.
- 2) Developing a scientific approach.
- 3) Appreciating and preserving the rich heritage of our mixed culture.
- 4) Abandoning practices that diminish the dignity of women.

(१५) राष्ट्रीय मानवी हक्क आयोग – एनएससीसी, एनएसटीसी, एनसीबीसी

- १) राष्ट्रीय मानवी हक्क आयोग
- २) राज्य मानवी हक्क आयोग
- ३) एनएससीसी
- ४) एनएसटीसी
- ५) एनसीबीसी

१) राष्ट्रीय मानवी हक्क आयोग

- १) भारताच्या राष्ट्रपतींनी पाच सदस्यीय राष्ट्रीय मानवी हक्क आयोगाची स्थापना करणारा अध्यादेश कधी जारी केला ?
 १) २९ सप्टेंबर, १९९३
 २) २२ डिसेंबर, १९९३
 ३) १० डिसेंबर, १९९३
 ४) १ सप्टेंबर, १९९३
- 1) The President of India promulgated an Ordinance setting up a five member National Human Rights Commission on
 1) 29 September, 1993 2) 22 December, 1993
 3) 10 December, 1993 4) 1 September, 1993
- २) केंद्र सरकार मानवी हक्क संरक्षण अधिनियमान्वये प्रदान केलेल्या अधिकारांचा वापर करण्यासाठी व सोपवलेली कार्ये पार पाडण्यासाठी राष्ट्रीय मानवी हक्क आयोग कोणत्या कलमाखाली स्थापन करील ?
 १) कलम ३(१) २) कलम ३(२) ३) कलम ३(३) ४) कलम ३(४)
- 2) Under which section of the Human Rights Act shall the Central Government constitute a body to be known as the National Human Rights Commission to exercise the powers conferred upon and to perform the functions assigned to it under this Act ?
 1) Section 3(1) 2) Section 3(2) 3) Section 3(3) 4) Section 3(4)
- ३) मानवी हक्क संरक्षण अधिनियम, १९९३ च्या अनुषंगाने जोड्या लावा :

कलम	तरतूद
अ) ३	i) आयोगाची कार्ये
ब) १२	ii) राष्ट्रीय मानवी हक्क संरक्षण आयोगाची रचना
क) २०	iii) आयोगाचा वार्षिक आणि विशेष अहवाल
ड) २१	iv) राज्य मानवी हक्क संरक्षण आयोगाची रचना

पर्यायी उत्तरे :

	अ	ब	क	ड
१)	ii	iii	iv	i
२)	ii	i	iii	iv
३)	i	iii	ii	iv
४)	i	ii	iv	ii

3) Match the following regarding the Protection of Human Rights Act, 1993 :

Section

Provision

a) 3	i) Functions of the Commission
b) 12	ii) Constitution of the National Human Rights Commission
c) 20	iii) Annual and special reports of the Commission
d) 21	iv) Constitution of State Human Rights Commission

Answer options :

	(a)	(b)	(c)	(d)
1)	ii	iii	iv	i
2)	ii	i	iii	iv
3)	i	iii	ii	iv
4)	i	ii	iv	ii

४) मानव अधिकार संरक्षण कायदा, १९९३ च्या संदर्भात खालील जोड्या अचूक जुळवा :

अ) कलम ३	I) राष्ट्रीय मानव हक्क आयोगाची कार्ये
ब) कलम १२	II) राष्ट्रीय मानव हक्क आयोगाचे अध्यक्ष व सदस्यांचे राजीनामा व पदमुक्त करण्यासंदर्भातील तरतूद
क) कलम ५	III) राष्ट्रीय मानव हक्क आयोगाच्या स्थापनेसंदर्भातील तरतुदी
ड) कलम २१	IV) राज्य मानव हक्क आयोगाच्या स्थापनेसंदर्भातील तरतुदी

पर्यायी उत्तरे :

	अ	ब	क	ड
१)	I	II	III	IV
२)	II	I	IV	III
३)	III	I	II	IV
४)	II	III	IV	I

4) As regards articles and provisions of the Protection of Human Rights Act, 1993, match the following pairs :

a) Section 3	I) Functions of the National Human Rights Commission
b) Section 12	II) Resignation and Removal of Chairperson and members of NHRC
c) Section 5	III) Constitution of National Human Rights Commission
d) Section 21	IV) Constitution of State Human Rights Commission

Answer Options :

	(a)	(b)	(c)	(d)
1)	I	II	III	IV
2)	II	I	IV	III
3)	III	I	II	IV
4)	II	III	IV	I

५) राष्ट्रीय मानवाधिकार आयोगाचे चेअरमन यांचा कार्यकाल हा खालील नमूद पर्यायामधून अचूक निवडा.

- १) ५ वर्षे कार्यकाल
- २) वयाचे ६५ वर्षे पूर्ण होई पर्यंतचा कार्यकाल
- ३) ३ वर्षे कार्यकाल किंवा वयाचे ७० वर्षे पूर्ण होईपर्यंत यापैकी जे लवकर असेल तो कार्यकाल
- ४) ५ वर्षांचा कार्यकाल किंवा वयाचे ६५ वर्षे पूर्ण होईपर्यंत यापैकी जे लवकर असेल तो कार्यकाल.

- 5) The Chairperson of NHRC has a term of office. Choose the correct option from the options given below.
- 1) For the term of 5 years.
 - 2) For the term till he attains the age of 65 years.
 - 3) For the term of 3 years or until he attains the age of 70 years whichever is earlier.
 - 4) For the term of 5 years or until he attains the age of 65 years whichever is earlier.
- ६) राष्ट्रीय मानवाधिकार आयोगाचे विद्यमान अध्यक्ष कोण आहे ?
- १) न्यायमूर्ती ए. एस. आनंद
 - २) न्यायमूर्ती एच. एल. दत्तू
 - ३) न्यायमूर्ती ए. के. मिश्रा
 - ४) वरीलपैकी काहीही नाही
- 6) Who is the current Chairman of the National Human Rights Commission ?
- 1) Justice A. S. Anand
 - 2) Justice H. L. Dattu
 - 3) Justice A. K. Mishra
 - 4) None of the above
- ७) अयोग्य कथन ओळखा -
- १) राष्ट्रीय मानवी हक्क आयोगाची स्थापना ऑक्टोबर, १९९३ मध्ये झाली.
 - २) राष्ट्रीय मानवी हक्क आयोगाच्या अध्यक्षाची नियुक्ती राष्ट्रपती द्वारे केली जाते.
 - ३) मानवी हक्क संरक्षण कायदानुसार तक्रारींची चौकशी करताना दिवाणी न्यायालयाचे सर्व अधिकार राष्ट्रीय मानवी हक्क आयोगाला असतील.
 - ४) मानवी हक्क संरक्षण कायद्या, १९९३ च्या कलम ३० मध्ये राष्ट्रीय मानवी हक्क आयोगाची आर्थिक स्वायत्तता स्पष्ट केली आहे.
- 7) Select the incorrect statement —
- 1) National Human Rights Commission (NHRC) was established in October, 1993.
 - 2) The Chairperson of NHRC is appointed by the President.
 - 3) While inquiring into complaints under the Protection of Human Rights Act, the NHRC shall have all powers of civil court.
 - 4) The Financial autonomy of the NHRC is spelt out in Section 30 of the Protection of Human Rights Act, 1993.
- ८) खालीलपैकी कोणते विधान राष्ट्रीय मानवाधिकार आयोगाबद्दल सत्य नाही ?
- १) त्याची स्थापना १९९३ मध्ये झाली.
 - २) मानवाधिकारांचे उल्लंघन झाल्यास, दोषींना शिक्षा करण्याचा अधिकार आयोगास नाही.
 - ३) या आयोगाचे अध्यक्ष आणि सदस्य यांची नियुक्ती भारतीय सर्वोच्च न्यायालय करते.
 - ४) आयोग आपला वार्षिक अहवाल केंद्रसरकार आणि राज्यसरकारांना पाठवितो.
- 8) Which of the following statement is not true about the National Human Rights Commission ?
- 1) It was established in 1993.
 - 2) In cases of Human Rights violation, the Commission has no right to punish the culprit.
 - 3) The Chairman and members of this Commission are appointed by the Supreme Court of India.
 - 4) The Commission sends its annual report to the Central Government and State Governments.

- ९) मानव अधिकार संरक्षण अधिनियम, १९९३ च्या कलम ३ मध्ये २०१९ ला झालेल्या सुधारणेनुसारचा समावेश झाला.
अ) दोन ऐवजी तीन सदस्य
ब) एक महिला सदस्य असणे आवश्यक आहे
क) आयोगाचे अध्यक्ष सर्वोच्च न्यायालयाचे माजी मुख्य न्यायाधीश किंवा न्यायाधीश असतील.

पर्यायी उत्तरे :

- १) फक्त अ २) फक्त ब ३) ब व क ४) वरील सर्व
9) Section 3 of the Protection of Human Rights Act, 1993 as amended in 2019 included
A) Three members instead of two
B) There must be one female member
C) The Chairman of the Commission shall be the former Chief Justice or Judge of the Supreme Court.

Answer Options :

- 1) A only 2) B only 3) B and C 4) All of the above

- १०) मानवी हक्क संरक्षण (संशोधित) कायदा, २०१९ बाबत खालीलपैकी अयोग्य कथन ओळखा :
१) या कायद्याने राष्ट्रीय मानवाधिकार आयोगाच्या सदस्यांची संख्या वाढविली.
२) सर्वोच्च न्यायालयाचे न्यायाधीश राहिलेल्या व्यक्तीला देखील NHRC चे अध्यक्ष म्हणून नियुक्त केले जाईल, अशी तरतूद आहे.
३) उच्च न्यायालयाचे न्यायाधीश राहिलेल्या व्यक्तीला देखील राज्य मानवी हक्क आयोगाने अध्यक्ष म्हणून नियुक्त केले जाईल, अशी तरतूद आहे.
४) या कायद्याने राष्ट्रीय मानवाधिकार आयोगाच्या अध्यक्ष व सदस्यांचा कार्यकाळ वाढविला.
- 10) Select the incorrect statement from the following with respect to Protection of Human Rights (Amendment) Act, 2019 ?
1) It increased the number of members of National Human Rights Commission (NHRC).
2) It provided that a person who has been a judge of the Supreme Court is also made eligible to be appointed as Chairperson of NHRC.
3) It provided that a person who, has been a judge of High Court is also made eligible to be appointed as Chairperson of State Human Rights Commission.
4) It increased the term of Chairperson and members of National Human Rights Commission.
- ११) मानवी हक्कांचे संरक्षण (दुरुस्ती) विधेयक, २०१९ बाबत खालील विधाने विचारात घ्या :
a) या विधेयकात अशी तरतूद करण्यात आली आहे की सर्वोच्च न्यायालयाचे मुख्य न्यायमूर्ती किंवा सर्वोच्च न्यायालयाचे न्यायमूर्ती राहिलेली व्यक्ती राष्ट्रीय मानवाधिकार आयोगाचे अध्यक्ष असतील.
b) या विधेयकात अशी तरतूद करण्यात आली की मानवी हक्कांचे ज्ञान असलेल्या तीन व्यक्तींची राष्ट्रीय मानवाधिकार आयोगाचे सदस्य म्हणून नियुक्ती केली जाईल त्यापैकी किमान एक महिला असेल.
c) या विधेयकात अशी तरतूद करण्यात आली आहे की राष्ट्रीय मागासवर्गीय आयोगाचे अध्यक्ष, राष्ट्रीय बाल हक्क संरक्षण आयोग आणि अपंग व्यक्तींसाठीचे मुख्य आयुक्त हे राष्ट्रीय मानवाधिकार आयोगाचे पदसिद्ध सदस्य असतील.
वरीलपैकी कोणते विधान/ने बरोबर आहे/त ?
१) फक्त (a) २) (a) आणि (b) ३) (b) आणि (c) ४) वरील सर्व

- 11) Consider the following statements about the Protection of Human Rights (Amendment) Bill, 2019 :
- a) It provided that a person who has been Chief Justice of the Supreme Court or a Judge of the Supreme Court will be the Chairperson of National Human Rights Commission.
 - b) It provided for three persons having knowledge of human rights to be appointed as members of the NHRC out of which at least one shall be a woman.
 - c) It provided for Chairpersons of National Commission for Backward Classes, the National Commission for Protection of Child Rights, and the Chief Commissioner for, Persons with Disabilities as ex-officio members of the NHRC.

Which of the statements given above is/are correct ?

- 1) Only (a) 2) (a) and (b) 3) (b) and (c) 4) All above

- १२) मानव अधिकार संरक्षण अधिनियम, १९९३ खाली गठीत समितीच्या शिफारसीवरून हे राष्ट्रीय मानव अधिकार आयोगाच्या अध्यक्षांची नेमणूक करतात.

- १) कायदा मंत्री २) पंतप्रधान ३) राष्ट्रपती ४) सर्वोच्च न्यायालय

- 12) The Chairperson of National Human Rights Commission is appointed by on the recommendation of the committee under the Protection of Human Rights Act, 1993.

- 1) The Law Minister 2) The Prime Minister 3) The President 4) The Supreme Court

- १३) राष्ट्रीय मानवाधिकार आयोगाच्या अध्यक्ष नियुक्तीकरिता स्थापन करण्यात आलेल्या समितीमध्ये खालीलपैकी कोणाचा समावेश नसतो ?

- १) राष्ट्रपती २) पंतप्रधान ३) लोकसभा अध्यक्ष ४) विरोधी पक्ष नेता

- 13) Who of the following is not included in the committee constituted for the appointment of the Chairman of the National Human Rights Commission ?

- 1) President 2) Prime Minister
3) Lok Sabha Speaker 4) Leader of the Opposition Party

- १४) मानव अधिकार संरक्षण अधिनियम, १९९३ खाली गठीत समितीच्या शिफारसीवरून हे राष्ट्रीय मानव अधिकार आयोगाच्या अध्यक्षांची नेमणूक करतात.

- १) कायदा मंत्री २) पंतप्रधान ३) राष्ट्रपती ४) सर्वोच्च न्यायालय

- 14) The Chairperson of National Human Rights Commission is appointed by on the recommendation of the committee under the Protection of Human Rights Act, 1993.

- 1) The Law Minister 2) The Prime Minister 3) The President 4) The Supreme Court

- १५) राष्ट्रीय मानवाधिकार आयोगाच्या अध्यक्षाची नियुक्ती काही व्यक्तीच्या समितीच्या शिफारशीवरून राष्ट्रपती द्वारा केली जाते. खालीलपैकी कोण या समितीचा सदस्य असत नाही ?

- १) पंतप्रधान २) गृहमंत्री
३) लोकसभेतील विरोधीपक्ष नेता ४) राज्यसभेचा अध्यक्ष

- 15) The Chairman of National Human Rights Commission is appointed by the President on the recommendation of a Committee of certain persons. Who among the following is not member of that Committee?

- 1) The Prime Minister
2) The Home Minister
3) The Leader of the Opposition Party in the Lok Sabha
4) The Chairman of Rajya Sabha

- २) पोलीस कर्तव्य बजाविताना अथवा कारवाई करताना सर्व प्रकारच्या केसेस मधील मृत्यूबाबतची माहिती राष्ट्रीय/राज्य मानवी हक्क आयोगास जिल्हा पोलीस अधीक्षकांनी तासांचे आत कळविणे आवश्यक आहे.
१) २४ २) ३६ ३) ४८ ४) ६०
- 2) All cases of deaths in a police action in the State shall be reported to the NHRC/SHRC Commission by the Superintendent of Police of the District within hours of such death.
1) 24 2) 36 3) 48 4) 60
- ३) महाराष्ट्र राज्य मानवी हक्क आयोगाच्या संदर्भात खालीलपैकी कोणती विधाने अचूक आहेत ?
a) ६ मार्च, २००१ रोजी तो स्थापन करण्यात आला.
b) न्या. अरविंद सावंत हे आयोगाचे पहिले अध्यक्ष होते.
c) आयोगाचे मुख्यालय पुणे येथे आहे.
d) जानेवारी २०२१ मध्ये तुकाराम मुंडे यांची आयोगाचे सचिव म्हणून नियुक्ती करण्यात आली.
पर्यायी उत्तरे :
१) (a), (b) आणि (d) २) (a), (c) आणि (d) ३) (c) आणि (d) ४) वरील सर्व
- 3) Which of the following statements regarding Maharashtra State Human Rights Commission are correct ?
a) It was constituted on 6 March, 2001.
b) Justice Arvind Sawant was the first Chairperson of the Commission.
c) The Headquarters of the Commission is at Pune.
d) In January 2021, Tukaram Munde was appointed as a Secretary of Commission.
Answer Options :
1) (a), (b) and (d) 2) (a), (c) and (d) 3) (c) and (d) 4) All of the above
- ४) जिल्हा न्यायाधीश म्हणून किमान वर्षांचा अनुभव असलेल्या राज्यातील उच्च न्यायालयाचे किंवा जिल्हा न्यायालयाचे न्यायाधीश असलेल्या किंवा राहिलेल्या व्यक्तीला राज्य मानवी हक्क आयोगाचे सदस्य म्हणून नियुक्त केले जाऊ शकते.
१) आठ २) सहा ३) नऊ ४) वरीलपैकी काहीही नाही
- 4) A person who is, or has been a Judge of High Court or District Judge in the state with a minimum of years experience as District judge can be appointed as a member of State Human Rights Commission.
1) Eight 2) Six 3) Nine 4) None of the above
- ५) महाराष्ट्र राज्य मानवी हक्क समितीचे प्रमुख होण्यासाठी पुढीलपैकी कोण पात्र आहे ?
१) उच्च न्यायालयाचे निवृत्त न्यायाधीश २) उच्च न्यायालयाचे न्यायाधीश
३) जिल्हा न्यायालयाचे न्यायाधीश ४) जिल्हा न्यायालयाचे निवृत्त न्यायाधीश
- 5) Who is qualified to be the Chief of the Maharashtra State Human Rights Commission ?
1) Retired Judge of High Court 2) Judge of High Court
3) Judge of District Court 4) Retired Judge of District Court
- ६) मानवी हक्क संरक्षण अधिनियम, १९९३ अंतर्गत तक्रारींची शहानिशा करताना मानवाधिकार आयोगाना यांचे अधिकार असतील.
१) फौजदारी न्यायालय २) मानव/मानवीय ३) दिवाणी न्यायालय ४) वरीलपैकी काहीही नाही
- 6) The Human Rights Commission shall have all the powers of a while inquiring in complaints under the Protection of Human Rights Act, 1993.
1) Criminal Courts 2) Human being 3) Civil Courts 4) None of the above

- ७) मानवी हक्क संरक्षण अधिनियम, १९९३ अंतर्गत राज्य मानवी हक्क आयोगाचे सभाध्यक्ष असतील.
- १) उच्च न्यायालयाचे निवृत्त मुख्य न्यायाधीश अथवा न्यायाधीश
२) प्रथम वर्ग न्याय दंडाधिकारी
३) विशेष न्यायिक दंडाधिकारी
४) मुख्य महानगर दंडाधिकारी
- 7) Under the Protection of Human Rights Act, 1993, is the Chairperson of the State Human Rights Commission.
- 1) Retired Chief Justice or Judge of a High Court
2) Chief Judicial Magistrate
3) Special Judicial Magistrate
4) Chief Metropolitan Magistrate
- ८) राज्य शासन, मानवी हक्कांच्या उल्लंघनाबाबत, उद्भवणाऱ्या अपराधांची संपरीक्षा त्वरेने होण्याच्या प्रयोजनासाठी, उच्च न्यायालयाच्या मुख्य न्यायाधीशांच्या सहमतीने अधिसूचनेद्वारे प्रत्येक जिल्ह्यांकरिता उक्त अपराधांची संपरीक्षा करण्यासाठी हे मानवी हक्क न्यायालय म्हणून विनिर्दिष्ट करील.
- a) सत्र न्यायालय b) शहर दिवाणी न्यायालय c) कामगार न्यायालय d) कौटुंबिक न्यायालय
- अचूक पर्याय निवडा :**
- १) फक्त (a) बरोबर २) फक्त (b) आणि (d) बरोबर
३) फक्त (c) आणि (a) बरोबर ४) फक्त (d) बरोबर
- 8) For the purpose of providing speedy trial of offences arising out of violation of human rights, State Govt. may with the concurrence of the Chief Justice of the High Court, by notification, specify for each district a to be a human rights court to try the said offences.
- a) Sessions Court b) City Civil Court c) Labour Court d) Family Court
- Choose the correct option :
- 1) Only (a) is correct 2) Only (b) and (d) correct
3) Only (c) and (a) correct 4) Only (d) is correct
- ९) फौजदारी प्रक्रिया संहिता कलम १७६ आणि राष्ट्रीय मानवी हक्क आयोगाचे मार्गदर्शक तत्वांनुसार दंडाधिकारी चौकशी अनिवार्य आहे.
- फौजदारी प्रक्रिया संहिता कलम १७६ प्रमाणे न्यायिक/दंडाधिकारी चौकशी बाबत खालीलपैकी अयोग्य पर्यायाची निवड करा.
- १) पोलीस अधिकारी रजेवर असताना त्याचे हातून मालमत्तेच्या वादातून नागरिकाचा खून होणे.
२) पोलीस कोठडीमध्ये मृत्यू झालेली केस.
३) पोलीस कोठडीमध्ये असताना महिलेवर बलात्कार झाल्याचा आरोप होणे.
४) कायदा व सुव्यवस्था राखताना पोलीस कार्यवाही दरम्यान मनुष्याचा मृत्यू होणे.
- 9) In Section 176 of the Criminal Procedure Code and Guidelines of National Human Right Commission the Magistrate Inquiry shall be initiated.
- Choose incorrect option from the following statements regarding Judicial/Magistrate Inquiry as per Criminal Procedure Code Section 176.
- 1) A murder of a citizen at the hands of police on property disputes issue when he was on leave.
2) In the case of custodial death.
3) Rape is alleged to have been committed on any woman in police custody.
4) In the case of death which occur in the course of police action in law and order issue,

३) राष्ट्रीय महिला आयोग, राष्ट्रीय अल्पसंख्यांक आयोग, एनएससीसी, एनएसटीसी, एनसीबीसी

- १) 'महाराष्ट्र राज्य महिला आयोगाबाबत' खालील विधाने विचारात घ्या :
- आयोगाची स्थापना २५ जानेवारी, १९९३ रोजी करण्यात आली.
 - आयोगाचे अधिकारक्षेत्र महाराष्ट्र व गोवा आहे.
 - आयोगामध्ये एक अध्यक्ष, सहा अशासकीय सदस्य, एक सदस्य सचिव व पोलीस महासंचालक असतात.
 - मुंबईचे पोलीस आयुक्त पदसिद्ध सदस्य आहेत.
- वरीलपैकी कोणती विधाने बरोबर आहेत ?
- १) (a), (b) आणि (d) २) (b), (c) आणि (d) ३) (a) आणि (c) ४) (a) आणि (d)
- 1) Consider the following statements about 'Maharashtra State Commission for Women' :
- Commission was established on 25th January, 1993.
 - The jurisdiction of the Commission is Maharashtra and Goa.
 - The Commission consists of one Chairperson, six non-official members, a member-secretary and Director General of Police.
 - Police Commissioner of Mumbai is an ex-officio member.
- Which of the above statements are correct ?
- 1) (a), (b) and (d) 2) (b), (c) and (d) 3) (a) and (c) 4) (a) and (d)
- २) राष्ट्रीय महिला आयोग तक्रारीकडे लक्ष देते व स्वतः प्रकरणाची दखल घेते, त्या अशा बाबी आहेत :
- महिलांना हक्कापासून वंचित ठेवणे.
 - महिलांच्या संरक्षणासाठी केलेल्या कायद्याची अंमलबजावणी न करणे.
 - घटनात्मक तरतुदींचे उल्लंघन करणे.
 - समानता व विकासाचे उद्दिष्ट साध्य करण्यासाठी केलेल्या कायद्याची अंमलबजावणी न करणे.
- पर्यायी उत्तरे :
- १) फक्त (a), (b) २) फक्त (c), (d) ३) फक्त (a), (b), (d) ४) फक्त (a), (c), (d)
- 2) The National Commission for Women looks into complaints and takes suo-moto notice of matters relating to :
- Deprivation of women's rights
 - Non-implementation of laws enacted to provide protection to women
 - Violation of the provisions of the Constitution
 - Non-implementation of laws enacted to achieve the objective of equality and development
- Answer Options :**
- 1) Only (a), (b) 2) Only (c), (d) 3) Only (a), (b), (d) 4) Only (a), (c), (d)
- ३) राष्ट्रीय अल्पसंख्यांक आयोग अधिनियम, १९९२ लि कलम ९ मध्ये ची तरतूद आहे.
- १) आयोगाची कार्ये २) आयोगाची कार्यपद्धती
- ३) आयोगाचे अधिकार ४) लेखा परीक्षक
- 3) Section 9 of the National Commission for Minorities Act, 1992 provides for
- Functions of the Commission
 - Procedure to be followed by the Commission
 - Powers of the Commission
 - Audit

- ४) राष्ट्रीय अल्पसंख्याक आयोगाविषयी योग्य विधान शोधा.
- a) तो केंद्र शासनाने स्थापन केला.
- b) तो संयुक्त राष्ट्रांच्या घोषणापत्राचे पालन करतो.
- c) सध्या भारतात दहा धार्मिक अल्पसंख्याक आहेत.
- d) अल्पसंख्याकांना संविधानाने दिलेल्या संरक्षणावर देखरेख करणे, हे आयोगाचे एक कार्य आहे.

पर्यायी उत्तरे :

- १) (a), (c) आणि (d) २) (a), (b) आणि (d) ३) (b), (c) आणि (d) ४) (b) आणि (c)
- 4) Find the correct statements about National Commission for Minorities.
- a) It was set up by the Union Government.
- b) It adheres to the United Nations Declaration.
- c) At present there are ten religious minorities in India.
- d) Monitoring the working of the safeguards provided in the Constitution to minorities is one function of the Commission.

Answer Options :

- 1) (a), (c) and (d) 2) (a), (b) and (d) 3) (b), (c) and (d) 4) (b) and (c)
- ५) संयुक्त राष्ट्रांच्या महासभेने मे २००२ मधील बालकांसाठी विशेष अधिवेशनात "अ वर्ल्ड फिट फॉर चिल्ड्रन" - (मुलांसाठी योग्य जग) शीर्षक असलेले फलित दस्तऐवजचा स्वीकार केला. त्यास अनुसरून भारताने बालकांचे अधिकार संरक्षण अधिनियम, २००५ तयार केला.
- १) आयोग २) न्यायालय ३) संस्था ४) सुधारणा
- 5) The UN General Assembly in its special session on children in May 2002, adopted an Outcome Document titled "A World Fit for Children". With regard to the same, India enacted The for Protection of Child Rights Act, 2005.
- 1) Commissions 2) Courts 3) Institutions 4) Reformation

४) मानवी हक्क संलग्न बाबी

- १) खालीलपैकी कोणता एक ऐतिहासिक निर्णय आहे, ज्याने कलन २१ ला व्यापक अर्थ दिला आणि 'प्रत्येकाला कायद्याच्या न्यायालयात त्वरित खटला चालविण्याचा अधिकार' आहे असे नमूद केले ?
- १) हुसैनआरा खातून वि. बिहार राज्य २) जमुनादास वर्मा वि. गुलाबी शहर
- ३) अहमद अली वि. केरळ राज्य ४) वरीलपैकी काही नाही
- 1) Which of the following is the landmark decision that gave broader meaning to Article 21 and stated that every one has right to prompt trial in the court of law ?
- 1) Hussainara Khatoon v/s State of Bihar 2) Jamunadas Varma v/s Pink City
- 3) Ahmed Ali v/s State of Kerala 4) None of the above
- २) मानवी हक्क संरक्षण अधिनियम, १९९३ मधील कलम मध्ये मानवी हक्क उल्लंघनाच्या गुन्ह्याच्या संबंधात विशेष तपासणी पथक स्थापण्याची तरतूद दिलेली आहे.
- १) ३६ २) ३७ ३) ३८ ४) ३९
- 2) The provision of Constitution of special investigation teams regarding offences arising out of violations of Human Rights is given under Section of the Human Rights Protection Act, 1993.
- 1) 36 2) 37 3) 38 4) 39

- ३) मानवी हक्क संरक्षण अधिनियम, १९९३ च्या कलम १४ मध्ये खालीलपैकी कोणती तरतूद आहे ?
१) अन्वेषण २) कबुली जबाब
३) मानवी हक्क आयोगाची कार्ये ४) मानवी हक्क आयोगाच्या सदस्यांच्या नियुक्तीच्या अटी व शर्ती
- 3) Under Section 14 of the Protection of Human Rights Act, 1993, which of the following provisions is given ?
1) Investigation
2) Confession
3) Functions of Human Rights Commission
4) Terms and conditions of appointment of members of Human Rights Commission
- ४) मानवी हक्क संरक्षण अधिनियम, १९९३ मधील कलम ३१ मध्ये ची तरतूद आहे.
१) मानवी अधिकार न्यायालय २) लेखा परीक्षक
३) राज्य मानवी हक्क आयोग ४) विशेष सरकारी अभियोक्ता
- 4) Section 31 of the Protection of Human Rights Act, 1993 provides
1) Human Rights Courts 2) Auditor
3) State Human Rights Commission 4) Special Public Prosecutor
- ५) कलम २७, भारतीय पुरावा कायदान्वये, पंचनामा करताना, पुढील गोष्टीची आवश्यकता नसते :
१) आरोपीकडून पोलिसांना मिळालेल्या माहितीवरून गुन्हातील वापरलेले वस्तू/हत्यार/पुरावा इ. शोधता गेला पाहिजे.
२) सदर पंचनामा करताना, न्यायदंडाधिकाऱ्यांची परवानगी आवश्यक असते.
३) पोलिसांना माहिती देणारी व्यक्ती ही त्याच गुन्हातील आरोपी हवी.
४) सदर व्यक्ती ही पोलीस अधिकारी रखवालीत हवी.
- 5) Following is not the essential requirement for the Panchanama under Section 27 of the Indian Evidence Act :
1) The fact/evidence/weapon must have been discovered in the consequence of information received from accused.
2) It needs permission of Magistrate to carry out Panchanama.
3) The person giving information must be accused of that offence.
4) The person must be in custody of a police officer.
- ६) 'कोणत्याही शासकीय कर्मचार्याने महिला कर्मचार्याला कामामध्ये विशेष वागणूक देण्याचे गर्भित किंवा स्पष्ट आश्वासन देणे' हा कोणता छळवाद मानला जातो ?
१) मानसिक छळवाद २) लैंगिक छळवाद
३) मानसिक व लैंगिक छळवाद ४) कामाच्या ठिकाणचा छळवाद
- 6) Which of the following is considered as harassment when any government employee gives an implied or express promise of special treatment to a woman employee at work?
1) Mental harassment 2) Sexual harassment
3) Psychological and sexual harassment 4) Workplace harassment
- ७) विवक्षित प्रकरणी अटक व स्थानबद्धता यांपासून संरक्षण या तरतुदींतर्गत अटक केलेल्या प्रवासाचा कालावधी वगळून किती कालावधीत दंडाधिकाऱ्यांपुढे हजर करणे आवश्यक आहे ?
१) २४ तासांच्या कालावधीत २) ४८ तासांच्या कालावधीत
३) एका आठवड्याच्या कालावधीत ४) एक महिन्याच्या कालावधीत

- 7) What is the period within which an arrestee must be produced before a Magistrate excluding the period of travel under the protection from arrest and detention provision in a restricted case?
- 1) Within a period of 24 hours
 - 2) Within a period of 48 hours
 - 3) Within a week
 - 4) Within a month
- ८) न्यायिक सक्रियतेबाबत खालीलपैकी कोणते विधान चुकीचे आहे?
- १) न्यायिक सक्रियता हा शब्द इतिहासकार आर्थर श्लेसिंगर ज्युनिअर यांनी १९४७ मध्ये तयार केला होता.
 - २) हा शब्द न्यायिक पुनर्विलोकनासाठी न्यायाधीशाच्या वास्तविक किंवा समजलेल्या दृष्टिकोनाचे वर्णन करण्यासाठी वापरला जाऊ शकतो.
 - ३) न्यायिक सक्रियतेमुळे शासनाच्या कार्यपद्धतीवर मर्यादा येतात.
 - ४) वरीलपैकी एकही नाही
- 8) Which one of the following statements regarding judicial activism is incorrect ?
- 1) The term judicial activism was coined by historian Arthur Schlesinger Jr. in 1947.
 - 2) The term may be used to describe a judge's actual or perceived approach to judicial review.
 - 3) Judicial activism limits the functioning of the government.
 - 4) None of the above
- ९) 'जनहित याचिकेसंदर्भात' खालीलपैकी कोणते विधान अयोग्य आहे?
- १) जनहित याचिका कोणत्याही कायद्यात परिभाषित केलेली नाही.
 - २) जनहित याचिका हे सामाजिक बदलाचे आणि कायद्याचे राज्य राखण्यासाठी आणि कायदा व न्याय यांच्यातील संतुलनाला गती देण्यासाठी महत्वाचे साधन आहे.
 - ३) राज्य सरकार/केंद्र सरकार, नगरपालिका प्राधिकरणे आणि कोणत्याही खाजगी पक्षाविरुद्ध जनहित याचिका दाखल केली जाऊ शकते.
 - ४) वरीलपैकी एकही नाही.
- 9) Which one of the following statements regarding 'Public Interest Litigation' is incorrect ?
- 1) PIL is not defined in any Act.
 - 2) PIL is an important instrument of social change and for maintaining the Rule of Law and accelerating the balance between law and justice.
 - 3) PIL can be filed against State/Central government, municipal authorities and any private party.
 - 4) None of the above

-o-o-o-o-o-o-o-o-o-o-o-

महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगाच्या परीक्षेसाठी उपयुक्त प्रश्नसंग्रह

भारतीय राजकारण व शासन : सार्वजनिक धोरण

(११) प्रशासन - सार्वजनिक धोरणे आणि

कार्यक्रम

१) प्रशासन व नोकरशाही - तत्त्वे, विकास

१-४ २-२ ३-२ ४-३ ५-३ ६-३

२) प्रशासकीय विभाग व रचना

१-१ २-२ ३-४ ४-२ ५-१ ६-२
 ७-२ ८-२ ९-१ १०-४ ११-२ १२-३
 १३-४ १४-४ १५-४ १६-२ १७-४ १८-४
 १९-१ २०-४ २१-३ २२-४

३) वित्तीय प्रशासन

१-३ २-३ ३-३ ४-१ ५-३

४) सार्वजनिक धोरण

१-३ २-१ ३-३ ४-३ ५-२ ६-४

महसूल खाते

१-४ २-३ ३-१ ४-१

गृहनिर्माण, नगरविकास खाते

१-२ २-३ ३-१ ४-४ ५-३ ६-४
 ७-३ ८-२

माहिती प्रसारण खाते

१-२ २-४

मनुष्यबळ विकास व शिक्षण खाते

१-४ २-४ ३-४ ४-३ ५-३ ६-२
 ७-३ ८-२

आदिवासी विकास खाते

१-२

५) विकास कार्यक्रम

गृहनिर्माण व नगरविकास

१-१ २-४ ३-२

शिक्षणाच्या योजना

१-४ २-१ ३-३

ग्रामीण विकास

१-४

६) प्रशासकीय कायदे व नियम

१-३ २-३ ३-२ ४-२ ५-३ ६-२
 ७-३ ८-१ ९-३ १०-१ ११-२ १२-३
 १३-२ १४-२ १५-३ १६-२ १७-३ १८-३
 १९-२ २०-३ २१-४ २२-३ २३-३ २४-४
 २५-४ २६-३ २७-४ २८-३ २९-४ ३०-३
 ३१-३ ३२-१ ३३-४ ३४-३ ३५-३ ३६-२
 ३७-३ ३८-३ ३९-१ ४०-३ ४१-३ ४२-१
 ४३-२ ४४-४ ४५-१ ४६-१ ४७-३ ४८-२
 ४९-१ ५०-२ ५१-४ ५२-४ ५३-३ ५४-३
 ५५-४ ५६-४ ५७-४ ५८-१ ५९-१ ६०-३
 ६१-४ ६२-१

७) प्रशासकीय कामकाज

१-२ २-१ ३-१ ४-२ ५-३ ६-४
 ७-२

(१२) दुर्बल घटक, स्वयंसेवी संस्थांचे

सक्षमीकरण

१) महिलांचे सक्षमीकरण

१-३ २-२ ३-१ ४-१ ५-४ ६-२
 ७-२ ८-२ ९-२ १०-१ ११-२ १२-४
 १३-४

२) अनुसूचित जमाती

१-३	२-१	३-१	४-४	५-३	६-१
७-३	८-४				

३) अनुसूचित जाती

१-३	२-४
-----	-----

४) ओबीसी, अल्पसंख्यांक

१-२	२-२	३-३	४-३	५-३	६-४
७-१					

५) कामगार

१-३	२-२
-----	-----

६) ग्रामीण विकास

१-१

७) युवा कल्याण व शैक्षणिक सक्षमीकरण

१-३	२-३	३-४	४-३	५-३	६-३
७-१	८-४	९-४	१०-३	११-१	१२-२
१३-१	१४-२	१५-३	१६-१	१७-३	

८) आरोग्य सुविधा९) ज्येष्ठ नागरिक

१-३	२-१	३-१	४-२	५-२	
-----	-----	-----	-----	-----	--

(१३) मानवी हक्क जाहीरनामा

१-३	२-४	३-४	४-३	५-३	६-१
७-१	८-४	९-४	१०-१	११-३	१२-२
१३-१	१४-४	१५-४	१६-४	१७-२	

(१४) मूलभूत अधिकार, मूलभूत कर्तव्ये,
राज्यधोरणाची मार्गदर्शक तत्त्वे१) मूलभूत अधिकार

१-३	२-३	३-१	४-३	५-२	६-१
७-२	८-३	९-१	१०-४	११-४	१२-३

१३-३	१४-३	१५-१	१६-१	१७-२	१८-४
१९-१	२०-३	२१-१	२२-३	२३-१	२४-२
२५-१	२६-२	२७-१	२८-१	२९-३	३०-२
३१-४	३२-३	३३-२	३४-२		

२) राज्यधोरणाची मार्गदर्शक तत्त्वे

१-३	२-३	३-४	४-२	५-१	६-१
७-२	८-२	९-४	१०-३	११-२	१२-४
१३-४					

३) मूलभूत कर्तव्ये

१-३	२-१	३-२	४-१	५-४	६-४
७-४	८-४	९-२	१०-२	११-३	१२-१
१३-१					

(१५) राष्ट्रीय मानवी हक्क आयोग -
एनएससीसी, एनएसटीसी, एनसीबीसी१) राष्ट्रीय मानवी हक्क आयोग

१-१	२-१	३-२	४-३	५-३	६-३
७-४	८-३	९-४	१०-४	११-४	१२-३
१३-१	१४-३	१५-४	१६-४	१७-४	

२) राज्य मानवी हक्क आयोग

१-१	२-३	३-१	४-४	५-१	६-३
७-१	८-१	९-१			

३) राष्ट्रीय महिला आयोग, राष्ट्रीय अल्पसंख्यांक आयोग,
एनएससीसी, एनएसटीसी, एनसीबीसी

१-३	२-३	३-१	४-२	५-१	
-----	-----	-----	-----	-----	--

४) मानवी हक्क संलग्न बाबी

१-१	२-२	३-१	४-४	५-२	६-२
७-१	८-४	९-३			